

816

DE

GOEDE WEEK

PER **146**

Wim

C. E. Keulemans.

DE

WIT

Per 146
816

DE DRIE LAATSTE DAGEN

DER

GOEDE WEEK.

De Latijnsche tekst der kerkelijke diensten en
plechtigheden van

WITTEN DONDERDAG, GOEDEN VRIJDAG EN PAASCH-ZATERDAG,

volgens het Romeinsch Missaal,

met de Nederlandsche Vertaling en eene korte
uitlegging der beteekenis,

DOOR

EEN ROOMSCH KATHOLIEK PRIESTER.

Vierde Druk.

AMSTERDAM,
C. L. VAN LANGENHUYSEN.
1891.

GOEDKEURING

voor het boekje, getiteld: **De drie laatste dagen der Goede Week**, enz. bij C. L. VAN LANGENHUYSEN.

Imprimatur.

J. A. VAN DEN AKKER,

Lib. Cens.

AMSTELODAMI,
23 Martii 1874

GOEDKEURING

voor den Tweeden Druk van het boekje, getiteld: **De drie laatste dagen der Goede Week**, enz. bij C. L. VAN LANGENHUYSEN [nagezien en goedgekeurd voor den Hoog.Eerw. Heer J. A. VAN DEN AKKER door

F. T. H. VAN OGTROP.]

Imprimatur.

J. A. VAN DEN AKKER,

Lib. Cens.

HARLEMI,
8 Maji 1877.

AAN DE
ONBEVLEKTE MOEDER DES HEEREN,
AAN DE
KONINGIN DER MARTELAREN,
AAN DE
MOEDER VAN SMARTEN,

WIER TEEDERMINNEND HART MET EEN ZEVENVOUDIG ZWAARD
VAN DROEFHEID IS DOORSTOKEN, — DIE ONDER HET KRUIS VAN
HAAR GODDELIJK KIND, IN SMARTEN ONS GEEBAARD HEEFT, —
EN DIE DOOR JESUS IN DEN PERSOON VAN ZIJN GELIEFDE
LEERLING JOANNES ONS ALLEN TOT MOEDER IS GEGEVEN,

WORDT DIT WERKJE, VOL EERBIED, LIEFDE EN DANKBAARHEID
OPGEDRAGEN DOOR

DEN BEWERKER.

W

V

V

M

G

G

P

V

V

V

I N H O U D.

Voorwoord	Blz.
WITTE DONDERDAG. Verklaring der plechtigheden.	1
VERKLARING VAN DE DONKERE METTEN VAN WOENSDAG- AVOND.	2
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE H. MIS OP WITTEN DON- DERDAG.	3
MISGEBEDEN VAN WITTEN DONDERDAG.	6
GOEDE VRIJDAG. Verklaring der plechtigheden.	43
GEBEDEN EN GEZANGEN GEDURENDE DEN DIENST VAN GOEDEN VRIJDAG.	49
PAASCH-ZATERDAG. Verklaring der plechtigheden.	78
VERKLARING VAN DE WIJDING DES VUURS.	79
VERKLARING VAN DE WIJDING DER PAASCHKAARS.	81
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE WIJDING VAN HET H. DOOP- WATER.	82
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE H. MIS VAN PAASCH- ZATERDAG.	85
PLECHTIGHEDEN EN GEBEDEN OP PAASCH-ZATERDAG.	86
MISGEBEDEN VAN PAASCH-ZATERDAG.	134

zij
zo
te
di
te
di
zij
ze
no
te
na
H
w
st
de
ge
bo

ze
be
di
ge
w
st

VOORWOORD.

Het doel der Kerk bij de verschillende plechtigheden, welke zij gedurende den loop van het Kerkelijk jaar haren geloovigen zoo overvloedig aanbiedt, is geen ander, dan ons te onderrichten, — ons het verhevene der geheimen van onzen H. Godsdienst voor oogen te stellen, — en tevens onze Godsvrucht te verhoogen, en onze harten tot God te verheffen. Onder al die plechtigheden evenwel, welke zij met dit doel heeft ingesteld, zijn er zeker geene, die, — voor den Christen althans, welke ze begrijpt, — zóó treffend en zóó leerrijk tevens mogen genoemd worden, als die, welke ons het einde van den H. Vastetijd aankondigen. Niet alleen toch stellen zij ons de voor naamste, de meest verhevene, de heiligste geheimen van onzen H. Godsdienst voor, maar ook hare ongewoonheid, hare afwijking van de meeste andere Kerkplechtigheden, hare verstandige en aandoenlijke afwisseling maken die, meer dan andere, geschikt om het Christen volk te treffen, en om den geloovigen ware en degelijke gevoelens van godsvrucht in te boezemen.

Zoo even echter zeiden wij: voor den Christen althans, die ze begrijpt; — immers, hoevelen zijn er niet, ook onder de beschaafde en ontwikkelde geloovigen, door wie de meesten dier plechtigheden in het geheel niet of ten minste slechts gedeeltelijk begrepen worden! Hoevelen, die ook nu, wel is waar, die plechtigheden bijwonen in eene verhoogde godsdienstige stemming, zouden niet dubbel voordeel en nog veel heil-

zamer vruchten daaruit trekken, wanneer zij de verhevene beteekenis, den zoo treffenden zin daarvan begrepen en doorgrondten.

Ten dienste dan dier Christenen, wier onbekendheid met de Kerktaal hen buiten staat stelt om de gebeden en gezangen in het oorspronkelijke te verstaan, en die de geestelijke beteekenis der uitwendige handelingen en plechtigheden niet mochten kennen, wordt dit boekje in het licht gegeven.

Zij zullen daarin eene beknopte uitlegging vinden dier plechtigheden, te gelijk met eene getrouwe vertaling der verschillende gebeden en gezangen, die in het Romeinsch Missaal voorkomen, terwijl de daarnaast gedrukte latijnsche tekst hen in staat stelt altijd en overal den dienstdoenden Priester met zekerheid te volgen. 1)

Wij hebben gemeend ons bij de ochtend-plechtigheden te moeten beperken, zoodat wij van de Metten, die gedurende de drie laatste dagen der week, eveneens met bijzondere plechtigheden verricht worden, slechts een enkel woord zullen zeggen. Wij hebben dit gedaan: eensdeels om de al te groote uitbreiding, die ons boekje zou krijgen, als wij eene vertaling ook dier gebeden wilden leveren, — en ten andere: omdat wij vertrouwen, dat de geloovigen, die deze bijwonen, in de lezing van een en andere lijdensoverweging, genoeg voedsel tot opwekking onder die godsdienstoefeningen zullen vinden.

Moge dit werkje al de vrucht voortbrengen, die de uitgever en de bewerker het recht hebben daarvan te verwachten, en moge het vooral dienen om de godsvrucht der geloovigen, die deze plechtigheden bijwonen, te vermeerderen en te verlichten!

1) In onze overzetting der Schriftuurplaatsen uit het N. T., hebben wij den tekst van Lipman's bijbelvertaling gebezigd.

WITTE DONDERDAG.

De Witte Donderdag wordt aldus genoemd naar het witte gewaad, dat de Kerk, bij uitzondering voor dezen dag, aan hare dienaren voorschrijft. Immers, van den Zondag Septuagesima af tot aan het Hoogfeest van Paschen, welke geheele tijd door de Kerk als een tijd van boete en versterving, van rouw en droefheid wordt beschouwd, is de kerkelijke kleur de paarsche. De witte of roode kleur wordt in den Vastetijd wel gebruikt als er feesten van Heiligen enz. gevierd worden, doch in de Goede Week worden die feesten, al zijn zij ook van hoogen rang, verschoven. Op dezen dag echter, die ons aan de instelling van het allerheiligste Sakrament des Altaars, dit heerlijk onderpand van Gods oneindige liefde en goedheid, dit wonder aller wonderen, dit geheim aller geheimen, herinnert, wil de Kerk, als het ware, voor een oogenblik vergeten, dat zij in rouw en droefheid over het lijden en den dood van haren goddelijken Stichter gedompeld is. Erkentelijk als zij is voor het groote geschenk, voor de nimmer genoeg te waardeeren liefdegave, die de Zaligmaker ons in dit H. Sakrament geschonken heeft, legt zij hare rouwgewaden af, en kleedt zich met de kleur, die zij slechts in blijde en roemvolle dagen aanneemt. — Deze uitzondering dient evenwel slechts voor de kleeding der Priesters gedurende het H. Misoffer. In de overige kerkelijke diensten is wederom de paarsche kleur voorgeschreven.

De eerste plechtigheid, die de feestviering van Witte Donderdag opent, zijn:

DE DONKERE METTEN VAN WOENSDAG-AVOND.

Gedurende de drie laatste dagen der Goede Week vervroegt de Kerk het uur der nachtgetijden, ten einde aan de geloovigen gelegenheid te geven, om die te kunnen bijwonen. De Metten of Nachtgetijden van deze drie dagen worden gewoonlijk Donkere Metten genoemd. Zij dragen dezen naam, niet alleen om het late uur, waarin zij gezongen worden, of om de somberheid en treurigheid, waarvan de geheele dienst de sporen draagt; maar en wel vooral om eene bijzonderheid, die alleen bij deze Metten voorkomt. Er wordt namelijk een groote kandelaar, in den vorm van een driehoek, dicht bij het altaar geplaatst; op dezen kandelaar bevinden zich vijftien kaarsen, welke bij het begin van den dienst worden aangestoken. Na iederen psalm of lofzang, die er gezongen wordt, wordt eene dezer kaarsen uitgedaan, met uitzondering nochtans van die kaars, welke boven op den driehoek staat. Op het einde der Laudens, als de lofzang Benedictus wordt gezongen, worden eveneens de zes kaarsen, die op het altaar ontstoken zijn, uitgedoofd. Wanneer echter de Antifoon na den Benedictus gezongen wordt, wordt de eenige nog niet uitgedoofde kaars van den driehoek achter het altaar verborgen, terwijl intusschen de psalm Miserere wordt gebeden. Op het einde daarvan wordt eenig geluid gemaakt, waarop de nog brandende kaars weder van achter het altaar te voorschijn gehaald wordt.

Met een enkel woord zullen wij de beteekenis dier bijzondere plechtigheid aangeven. De kaars, die boven op den driehoek geplaatst is, en die wel verborgen, doch niet uitgedoofd wordt, verbeeldt Christus, onzen goddelijken Zaligmaker. Hij immers wordt met recht het licht der wereld genoemd, dat hoe ook door Zijn dood en begravenis voor een oogenblik als verborgen, evenwel niet uitgedoofd, maar na Zijne opstanding weder in vollen luister voor aller oog is verschenen. De overige kaarsen,

die achtereenvolgens worden uitgedoofd, beteekenen de leerlingen en Apostelen des Heeren, die allen Hem in zijn lijden verlieten, van welken zelfs een Hem verraden, een ander Hem verloochend heeft. De duisternis, die door het uitdooven der lichten wordt veroorzaakt, herinnert ons tevens aan de duisternis, die bij den dood des Zaligmakers de aarde overdekte, terwijl het geraas, dat er gemaakt wordt, ons de aardbeving voorstelt, die te gelijker tijd plaats greep. Het terugbrengen der kaars, gelijk reeds is aangestipt, doet er ons aan denken, dat Christus, na slechts korten tijd in het graf te hebben gerust, vol luister en heerlijkheid daaruit is opgestaan en verzezen.

De inhoud der verschillende Psalmen en Lessen der Metten van Woensdag-avond is vooral geschikt, om ons tot boete over de zonden op te wekken en te vermanen. Daartoe worden ons daarin de Klaagliederen van den Profeet Jeremias voorgesteld, die telkens worden gesloten met de roerende en treffende woorden: *Jerusalem, Jerusalem, keer terug tot den Heer Uwen God.*

Laat ons die woorden ook als ons toegesproken beschouwen en ter harte nemen! Brengen wij die plechtige oogenblikken door met het smartvol lijden en den dood des Heeren te overwegen: herinneren wij ons wel, dat onze zonden de oorzaak van al dat lijden zijn, en verwijderen wij ons niet van de heilige plaats, zonder bij ons zelve overwogen te hebben, of ook wij niet, even als de Apostelen, en soms meermalen, onzen Goddelijken Meester hebben verlaten, ja wellicht met Petrus Hem verloochend, en met Judas verraden hebben.

De plechtige H. Mis op Witten Donderdag.

Op dezen dag geschiedt in elke kerk, hoevele priesters er ook aanwezig mochten zijn, slechts ééne H. Mis en

wel eene plechtige. Om ons des te gevoeliger te wijzen op de instelling van het H. Misoffer, toen Christus, den avond voor Zijn lijden, het brood en den wijn Zelf konsakreerde, aan Zijne Apostelen uitdeelde, en zeide: *Doet dit tot mijne gedachtenis* ¹⁾, verbiedt de Kerk op dezen dag alle stille Missen. Daarom ook is het een godvruchtig gebruik, dat alle priesters, gedurende die H. Mis, de H. Kommunie uit de handen van den dienstdoenden Priester ontvangen. Als Witte Donderdag invalt op 25 Maart worden er zooveel H. Missen gelezen als noodig zijn, opdat de geloovigen aan de verplichting van Mis te hooren voldoen kunnen.

Deze plechtige H. Mis op Witten Donderdag begint op eene bijzondere, luisterrijke en vreugdevolle wijze. Rijk is het altaar versierd: de kleur van rouw en droefheid heeft overal plaats gemaakt voor de witte kleur, de kleur der blijdschap en heerlijkheid. In feestkleederen gedoscht verschijnt de Priester met zijne dienaren in het heiligdom. Het orgel doet zijne blijde en opwekkende toonen hooren, en onder het Gloria in excelsis, dat ook heden bij uitzondering wordt aangeheven, paren de klokken der kerk hun feestelijk geluid aan dat van de schellen der altaren, om, als het ware, met alle mogelijke kracht, de vreugde en dankbaarheid te uiten, die de Kerk op dien dag bezielen.

Nauwelijks echter is het Gloria gezongen, of de Kerk herinnert zich, dat de dag der instelling van het H. Altaar-Sakrament, die dag van vreugde, tevens een dag is van rouw en droefheid, de dag namelijk, waarop het smartvol lijden des Zaligmakers een aanvang heeft genomen. Hierom dan ook zwijgen voortaan het orgel, de klokken en de schellen; en in plaats van deze laatsten wordt de houten ratel gebruikt. Behalve dat deze ratel het zinnebeeld is van treurigheid en akeligheid, armoede en versterving, worden wij daardoor nog herinnerd aan de

¹⁾ Luc. XXII, 19.

eerste tijden des Christendoms, toen de Christenen, arm en vervolgd als zij waren, op geene andere wijze ter viering der H.H. Geheimen werden saamgeroepen.

De vredokus wordt in deze H. Mis niet gegeven, omdat Judas door een kus zijn Meester verraden heeft.

Onder deze plechtige H. Mis heeft ook, in de hoofdkerk des Bisdoms, de wijding der H.H. Oliën, die bij de toediening van sommige H.H. Sakramenten gevorderd worden, plaats.

Eene andere bijzonderheid kenmerkt nog de H. Mis van Witten Donderdag. Op den dag van morgen, Goeden Vrijdag, den dag, waarop het bloedig offer des Nieuwen Verbonds is voltrokken, zal de Kerk het onbloedig offer der H. Mis niet opdragen. Hierom worden in de H. Mis van heden, in plaats van ééne, gelijk op andere dagen, twee Hostiën gekonsakreerd. De eene H. Hostie wordt door den Priester op de gebruikelijke wijze genuttigd; de andere wordt in een behoorlijk gedekten kelk gelegd, om des anderen daags genuttigd te worden.

Als de H. Mis geëindigd is, wordt deze H. Hostie processiesgewijze naar een daartoe vooraf ingericht en rijk versierd zijaltaar gebracht, om daar ter aanbidding der geloovigen te blijven uitgesteld. Dit altaar wordt gemeenlijk, ofschoon niet geheel eigenaardig, het H. Graf genoemd.

Knielen wij dikwijls, gedurende dien dag, volootmoed en berouw, met een vurig geloof en nog vuriger liefde voor het H. Graf neder; overwegen wij daar het groote geheim van Jesus' oneindige liefde, die, niet te vreden met onze menschelijke natuur aan te nemen, en voor ons te lijden en te sterven, — Zich zelve nog voortdurend voor ons ten offer wil brengen, en zelfs Zich gewaardigd, Zijn goddelijk vleesch en bloed als eene spijze onzer zielen te geven.

Na de processie, onder het lezen der Vespers, worden de altaren van al hunne sieraden ontbloot. Deze ontblooting en ontkleeding der altaren, een nieuw teeken

van rouw en droefheid, stelt ons aanschouwelijk de diepe vernedering voor, welke de beulen onzen Verlosser aandeden, toen zij Hem van al Zijne kleederen beroofden, die onder elkander verdeelden, en Hem aldus aan het schandhout des kruises ten toon stelden.

Het Romeinsch Missaal schrijft ook, in navolging van het voorbeeld van Jesus, die de voeten Zijner Apostelen in het laatste Avondmaal gewasschen heeft, na de plechtige H. Mis van dezen dag, de voetwassing voor. Deze plechtigheid, *Mandatum* genoemd, is evenwel hier te lande, in de parochiekerken althans, niet in gebruik, waarom wij die dan ook stilzwijgend verder zullen voorbijgaan.

MISGEBEDEN VAN WITTEN DONDERDAG.

(Getrokken uit het Romeinsch Missaal.)

Aan den voet van het Altaar zegt de Priester de gewone gebeden:

† In den naam, enz.

Ik zal ingaan tot het altaar des Heeren.

Misdienaar of Assistenten. Tot God, die mijne jeugd verblijdt.

† In nomine, etc.

Sac. Introibo ad altare Dei.

Min. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

De Psalm Judica wordt heden niet gebeden.

Pr. Onze hulp zij in den naam des Heeren.

M. Die hemel en aarde gemaakt heeft.

Pr. Gebogen. Ik belijde mijne schuld voor den almachtigen God,

Sac. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

Min. Qui fecit cælum et terram.

Sac. Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ sem-

per Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistæ, Sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis et vobis, fratres: quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere, (*percutit sibi pectus ter dicens:*) mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, Sanctos Apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos, et vos fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Min. Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis, perducatur te ad vitam æternam.

Sac. Amen.

Min. Confiteor Deo omnipotenti, etc. *ut supra mutatis* vobis fratres et vos fratres in: tibi pater et te pater.

Sac. Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam æternam.

Min. Amen.

Sac. † Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus.

Min. Amen.

Sac. Deus, tu conversus vivificabis nos.

Min. Et plebs tua lætatur in te.

voor de heilige Maria, altijd Maagd, voor den H. Aartsengel Michaël, voor den H. Joannes den Dooper, voor de H.H. Apostelen Petrus en Paulus, voor alle Heiligen, en voor u, broeders; dat ik zeer gezondigd heb door gedachten, woorden en werken, (*hij slaat zich driemaal op de borst, zeggende:*) door mijne schuld, door mijne schuld, door mijne allergrootste schuld. Daarom bid ik de heilige Maria, altijd Maagd, den H. Aartsengel Michaël, den H. Joannes den Dooper, de H.H. Apostelen Petrus en Paulus, alle Heiligen, en u, broeders, voor mij te willen bidden tot den Heer onzen God.

M. De almachtige God ontferme zich uwer, en vergeve uwe zonden, en voere u tot het eeuwige leven.

Pr. Amen.

M. Ik belijde mijne schuld, enz. *als boven, doch in plaats van u broeders wordt hier gezegd:* u vader.

Pr. De almachtige God ontferme zich uwer, en vergeve uwe zonden, en voere u tot het eeuwige leven.

M. Amen.

Pr. *het kruisteeken makende.* De almachtige en barmhartige Heer geve ons kwijtschelding, vrijspreek en vergiffenis van onze zonden.

M. Amen.

Pr. God, Gij zult U tot ons keeren, en ons levend maken.

M. En Uw volk zal zich in U verheugen.

Pr. Toon ons, o Heer, Uwe
barmhartigheid.

M. En geef ons Uw heil.

Pr. Heer, verhoor mijn gebed.

M. En mijn geroep kome tot U.

Pr. De Heer zij met U.

M. En met uwen Geest.

Pr. Laat ons bidden.

Sac. Ostende nobis, Domine misericordiam tuam.

Min. Et salutare tuum da nobis.

Sac. Domine, exaudi orationem meam.

Min. Et clamor meus ad te veniat.

Sac. Dominus vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

Sac. Oremus.

Het Altaar opklimmende, zegt hij intusschen:

Wij smeeken U, o Heer, neem onze ongerechtigheden van ons weg, opdat wij met een zuiver hart in het heilige der heiligen verdienen in te gaan. Door Christus onzen Heer. Amen.

Aufer a nobis, quæsumus Domine, iniquitates nostras: ut ad sancta sanctorum puris mereamur mentibus introire. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Op het Altaar gebogen, zegt hij:

Wij bidden U, o Heer, door de verdiensten Uwer Heiligen, (*hij kust het altaar*), wier overblijfselen zich hier bevinden, en van alle Heiligen, dat Gij U gewaardiget al mijne zonden te vergeven. Amen.

Oremus te, Domine, per merita Sanctorum tuorum (*osculatur altare*), quorum reliquiæ hic sunt, et omnium Sanctorum; ut indulgere digneris omnia peccata mea. Amen.

Hij zegent den wierook, zeggende:

Wordt gezetgend door Hem, ter wies eer gij zult branden. Amen.

Ab illo benedicaris, in cuius honore cremaberis. Amen.

Nadat hij het Altaar heeft bewierookt, leest hij uit het Missaal het volgende, in de kerkelijke taal Introitus genoemd, en dat intusschen door het koor is gezongen.

INTROITUS.

Nos autem gloriari oportet in Cruce Domini nostri Jesu Christi, in quo est salus, vita et resurrectio nostra: per quem salvati et liberati sumus.

Ps. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.

Nos autem gloriari oportet.

Wij behooren te roemen op het Kruis van onzen Heere Jesus Christus, in wien ons heil, ons leven en onze verrijzenis is: door wien wij behouden en verlost zijn.

Ps. God ontferme zich onzer en zegene ons: Hij doe Zijn aangezicht over ons lichten, en ontferme Zich onzer.

Wij behooren enz. *Wordt herhaald.*

Voor het Altaar teruggekeerd, zegt hij, beurtelings met de misdienaren of Assistenten.

Kyrie eleison, *ter.*
Christe eleison, *ter.*
Kyrie eleison, *ter.*

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.

driemaal.

Daarna heft hij het Gloria in excelsis aan.

GLORIA in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. Domine Deus Rex cœlestis. Deus Pater omnipotens. Domine Fili unigenite Jesu Christe. Domine Deus, Agnus Dei, Filius patris. Qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus, tu

EERE zij aan God in het allerhoogste der hemelen, en vrede op aarde aan de menschen, die van goeden wil zijn. Wij loven U. Wij zegenen U. Wij aanbidden U. Wij verheerlijken U. Wij danken U om Uwe groote heerlijkheid. Heer God, hemelsche Koning. God, almachtige Vader. Heer Jesus Christus, eeniggeboren Zoon. Heer God, Lam Gods, Zoon des Vaders, Die de zonden der wereld wegneemt, ontferm U onzer. Die de zonden der wereld wegneemt, neem ons smeeken aan. Die aan de rechterhand des Vaders zijt gezeten, ontferm U onzer. Want Gij alleen zijt de Heilige, Gij alleen

zijt de Heer, Gij alleen zijt de Allerhoogste, Jesus Christus, met den H. Geest, in de heerlijkheid van God den Vader. Amen.

solus Dominus, tu solus Altissimus, Jesu Christe, cum sancto Spritu, in gloria Dei Patris. Amen.

Na het Gloria in excelsis wordt gezongen het volgende

GEBED.

O God, van wien en Judas de straf voor zijne misdaad, en de moordenaar het loon zijner belijdenis ontving: verleen ons, als een uitwerksel uwer goedertierenheid, dat even als Jesus Christus, in Zijn lijden, aan beiden verschillend loon naar verdienste heeft geschonken, Hij ook in ons den ouden mensch moge vernietigen, en ons de genade Zijner verrijzenis moge toekennen. Die met U leeft en heerscht, in de eenheid des H. Geestes, door alle eeuwen. R. Amen.

DEUS, a quo et Judas reatus sui poenam, et confessionis suæ latro præmium sumpsit: concede nobis tuæ propitiationis effectum: ut sicut in passione sua Jesus Christus Dominus noster diversa utriusque intulit stipendia meritum, ita nobis, ablato vetustatis errore, resurrectionis suæ gratiam largiatur. Qui tecum vivit et regnat in sæcula sæculorum. R. Amen.

EPISTEL-LES.

Lesse uit den Brief van den heiligen Apostel Paulus tot de Corinthiers.

ALS gij dan in ééne plaats samenkomt, is het niet meer, des Heeren avondmaal eten. Want een iegelijk neemt te voren zijn eigen maal bij het eten: en de een lijdt honger, en de ander is dronken. Of hebt gij geene huizen, om te eten en te drinken? Of veracht gij de Kerk Gods, en beschaamt hen, die niet hebben? Wat zal ik u zeggen? Prijs ik U? Hierin prijs ik niet. Want ik heb van den

Lectio Epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios I, 11.

FATRES, Convenientibus vobis is unum, jam non est Dominicam cœnam manducare. Unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos qui non ha-

bent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicemus, non utique judicemur. Dum judicamur autem, a Domino corripiamur, ut non cum hoc mundo damnemur.

R. Deo Gratias.

Heere ontvangen, hetgeen ik u ook heb overgeleverd, dat de Heere Jesus in den nacht, waarin Hij verraden werd, het brood nam, en dankende het brak en zeide: Neemt, en eet; dit is Mijn lichaam, hetwelk voor u zal worden overgeleverd; doet dit tot Mijne gedachtenis! Desgelijks ook den kelk, nadat Hij het avondmaal had gehouden, zeggende: Deze kelk is het Nieuwe Verbond in Mijn bloed: doet dit, zoo dikwijls gij dien zult drinken, tot Mijne gedachtenis! Want zoo dikwijls gij dit brood zult eten, en den kelk drinken, zult gij den dood des Heeren verkondigen, totdat Hij kome. Al wie derhalve onwaardiglijk dit brood eten, of den kelk des Heeren drinken zal, zal schuldig zijn aan het lichaam en het bloed des Heeren. Dat dan de mensch zich zelven beproeve, en aldus van dit brood ete, en van den kelk drinke! Want die onwaardiglijk eet en drinkt, eet en drinkt zich zelven het oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren. Daarom zijn er onder u vele zwakken en zieken, en zijn menigen ontslapen. Want indien wij ons zelven beoordeelden, zouden wij niet geoordeeld worden. Maar geoordeeld wordende, worden wij door den Heere getuchtigd, opdat wij niet met de wereld veroordeeld worden.

R. Gode zij dank.

Na de Epistel-les wordt het volgende door den Priester gelezen, en door het Koor gezongen.

GRADUALE.

CHRISTUS is voor ons gehoorzaam geworden tot aan den dood, ja tot aan den dood des Kruises.

V. Daarom heeft God Hem verheven, en Hem een naam gegeven, die verheven is boven allen naam.

CHRISTUS factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.

V. Propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen.

Nadat de wierook gewijd is op dezelfde wijze als voren, bidt de Diaken, knielende voor het Altuur (of wanneer er geen Diaken is, de Priester):

Reinig mijn hart en mijne lippen, almachtige God, Gij die de lippen van den Profeet Isaïas met een brandende vuurkool hebt gereinigd: gewaardig U mij door Uw genadige ontferming zóó te reinigen, dat ik Uw heilig Evangelie waardiglijk kunne verkondigen. Door Christus onzen Heer. Amen.

Munda cor meum, ac labia mea, omnipotens Deus, qui labias Isaïæ Prophetæ calculo mundasti ignito: ita me tua grata miseratione dignare mundare, ut sanctum Evangelium tuum digne valeam nuntiare. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

De Diaken vraagt den zegen des Priesters, zeggende:

Heer, geef uwen zegen.

| Jube, Domine, benedicere.

En de Priester zegent hem en antwoordt:

De Heer zij in uw hart en op uwe lippen; ten einde gij waardiglijk en met bevoegdheid Zijn Evangelie verkondiget. In den naam des Vaders, en des Zoonst, en des H. Geestes. Amen.

Dominus sit in corde tuo, et in labiis tuis: ut digne et competenter annunties Evangelium suum: In nomine Patres, † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Is er geen Diaken aanwezig, dan zegt de Priester dezelfde gebeden, doch eenigzins gewijzigd, door UW en GIJ in MIJN en IK te veranderen. Hierna wordt gezongen:

De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

| Dominus vobiscum.

R. Et cum Spiritu tuo.

Sequentia Sancti Evangelii secundum Joannem.

R. Gloria tibi, Domine.

Het vervolg van het heilig Evangelie volgens Joannes.

R. Eere zij U, o Heer.

EVANGELIE.

ANTE diem festum Paschæ, sciens Jesus quia venit hora ejus ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta, dum diabolus jam misisset in cor ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ: sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, quia a Deo exivit, et ad Deum vadit, surgit a cœna, et ponit vestimenta sua; et cum accepisset linteum, præcinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, et dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo; scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus: Si non laverò te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non

Vòòr den feestdag van het pascha, dewijl Jesus wist, dat Zijne ure gekomen was, dat Hij uit deze wereld zou overgaan tot den Vader, daar Hij de Zijnen, die in de wereld waren, had liefgehad, zoo heeft Hij hen ten einde toe liefgehad. En als het avondmaal gedaan was, toen alreeds de duivel aan Judas Iscarioth den zoon van Simon, in het hart had gegeven, dat hij Hem zoude verraden: Wetende, dat de Vader alles in Zijne handen had gegeven, en dat Hij van God was uitgegaan, en tot God henenging, stond Hij op van het avondmaal, en legde Zijne kleederen af, en nam een linnen doek, en omgordde Zich. Daarna goot Hij water in het bekken, en begon de voeten der discipelen te wasschen, en af te droogen met den linnen doek, waarmede Hij omgord was. Hij kwam dan tot Simon Petrus. En Petrus zeide tot Hem: Heere, wascht Gij mij de voeten! Jesus antwoordde, en sprak tot hem: Wat ik doet, weet gij nu niet: maar gij zult het daarna weten. Petrus zeide tot Hem: Gij zult mij in eeuwigheid de voeten niet wasschen. Jesus antwoordde hem: Indien ik u niet wassche, zult gij geen deel met Mij hebben. Simon, Petrus zeide tot Hem: Heere, niet alleen mijne voeten, maar ook de handen en het hoofd. Jesus sprak

tot hem: Die gewasschen is, heeft niet van nooden, dan dat hij de voeten wassche; maar is geheel rein. Ook gij zijt rein, maar niet allen. Want Hij wist, wie Hem zoude verraden; daarom zeide Hij: Gij zijt niet allen rein. Nadat Hij nu hunne voeten gewasschen, en Zijne kleederen aangedaan had, als Hij wederom aangezeten was, sprak Hij tot hen: Weet gij, wat Ik u gedaan heb? Gij noemt Mij Meester en Heer: en gij zegt wel, want Ik ben het: Indien Ik dan, de Heer en de Meester, uwe voeten gewasschen heb: moet ook gij elkanders voeten wasschen. Want een voorbeeld heb Ik u gegeven, opdat gelijk Ik u gedaan heb, gij ook alzoo doet.

R. U zij lof, Christus.

Na het Evangelie kust de Priester het Missaal en zegt:

Door de woorden des Evangelies mogen onze misdrijven uitgewischt worden.

omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua: cum recubisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis: sum enim, Si ergo ego lavi pedes vestros. Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.

R. Laus tibi, Christe.

Per evangelica dicta deleantur nostra delicta.

CREDO.

IK geloof in éénen God, den almachtigen Vader, den Schepper van Hemel en aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen. En in éénen Heer Jesus Christus, den eeniggeboren Zoon Gods, en die voor alle eeuwigheid uit den Vader is geboren, God van God, licht van licht, waarachtig God van den waarachtigen God. Geboren, niet gemaakt, medezelfstandig met den Vader, door wien alles gemaakt is. Die om ons, menschen, en tot onze zaligheid uit de heme-

CREDO in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem coeli et terræ, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine: Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantiallem Patri; per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et

propter nostram salutem descendit de cœlis. (*hic genuflectitur*). Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine; ET HOMO FACTUS EST. Crucifixus etiam pro nobis; sub Pontio Pilato passus, et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos; cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem; qui ex Patre Filioque procedit, qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur; qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam Catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi seculi. Amen.

len is nedergedaald. (*knielende*) En Hij is vleesch geworden van den H. Geest uit de Maagd Maria: En Hij is mensch geworden. Hij is ook voor ons gekruist onder Pontius Pilatus: Hij heeft geleden en is begraven. En ten derden dage is Hij verreezen, overeenkomstig de Schriften. En Hij is ten hemel opgeklommen; Hij is gezeten aan de rechterhand des Vaders. En Hij zal wederkomen met heerlijkheid om levenden en dooden te oordeelen: en Zijn rijk zal geen einde hebben. En in den Heiligen Geest, den Heer en levendmakenden: die van den Vader en den Zoon voortkomt. Die met den Vader en den Zoon te gelijk wordt aanbeden, en mede verheerlijkt: die door de Profeten heeft gesproken. En ééne heilige, katholieke en apostolische Kerk. Ik belijd één Doopsel, ter vergeving der zonden. En ik verwacht de verrijzenis der dooden, en het toekomstige eeuwige leven. Amen.

Dan kust de Priester het Altaar, en keert zich om:

Dominus vobiscum.

De Heer zij met U.

R. Et cum spiriti tuo.

R. En met uwen geest.

Vervolgens bidt hij het OFFERTORIUM.

DEXTERA Domini fecit virtutem, dextera Domini, exaltavit me; non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini.

DE rechterhand des Heeren heeft krachtig gewerkt; de rechterhand des Heeren heeft mij verheven; ik zal niet sterven, maar leven, en de werken des Heeren verkondigen.

Bij de offerande van het brood.

Suscipe, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, hanc

Neem, heilige Vader, almachtige eeuwige God, deze onbevleete offer-

ande aan, welke ik, uw onwaardige dienaar, U, mijnen levenden en waren God opdraag voor mijne ontelbare zonden en misdrijven en verzuimenissen, en voor alle aanwezigen, maar ook voor alle Christene geloovigen, hetzij levenden, hetzij overledenen: opdat zij mij en hun ter zaligheid en ten eeuwigen leven strekke. Amen.

immaculatam Hostiam, quam ego, indignus famulus tuus, offero tibi, Deo meo vivo et vero, pro innumerabilibus peccatis et offensionibus et negligentis meis, et pro omnibus circumstantibus, sed et pro omnibus fidelibus Christianis vivis atque defunctis: ut mihi et illis proficiat ad salutem in vitam æternam. Amen.

Bij de wijding van het water, dat met den wijn in den kelk wordt vermengd, zegt de Priester:

O God, die de waardigheid der menschelijke natuur op eene wonderbare wijze geschapen, en op nog meer wonderbare wijze hersteld hebt; geef ons door het geheim van dit water en dezen wijn, dat wij deelgenoot mogen worden aan de Godheid van Hem, die zich gewaardigd heeft aan onze menscheid deelachtig te worden, Jesus Christus, Uw Zoon, Onze Heer, die met U leeft en heerscht in de eenheid des H. Geestes, God door alle eeuwen der eeuwen. Amen.

Deus, qui humanæ substantiæ dignitatem mirabiliter condidisti, et mirabiliter reformasti: da nobis per hujus aquæ et vini mysterium ejus Devinitatis esse consortes, qui humanitatis nostræ fieri dignatus est particeps, Jesus Christus Filius tuus, Dominus noster, qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti Deus: per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Bij de offerande van den wijn.

Wij offeren U, o Heer, den Kelk des Heils, en smeeken Uwe goedertierenheid af: opdat hij voor het aanschijn Uwer Goddelijke Majesteit, tot onze zaligheid en die der geheele wereld, met aangename geur moge opstijgen. Amen.

Offerimus tibi, Domine, calicem salutaris, tuam deprecantes clementiam; ut in conspectu divinæ Majestatis tuæ, pro nostra et totius mundi salute cum odore suavitatis ascendat. Amen.

Een weinig gebogen voor het Altaar, bidt de Priester:

Laat ons door U, o Heer, in den geest van ootmoed en met een

In spiritu humilitatis, et in animo contrito suscipia-

mur a te Domine: et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.

berouwhebbend hart worden aangenomen: en laat ons offer heden zóó voor Uw aanschijn geschieden, dat het U behage, Heer God.

Daarna zijne handen opheffende, en het brood en den wijn zegenende:

Veni sanctificator, omnipotens æterne Deus: et benedic hoc sacrificium tuo sancto nomini praeparatum.

Kom, Heiligmaker, almachtige eeuwige God, en zegen deze offerande, die aan Uwen heiligen naam bereid is.

Bij het wijden van den wierook:

Per intercessionem beati Michaëlis Archangeli stantis a dextris altaris incensi, et omnium electorum suorum, incensum istud dignetur Dominus benedicere, et in odorem suavitatis accipere. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Door de voorspraak van den H. Aartsengel Michaël, die ter rechterzijde van het wierookaltaar staat, en van al Zijne uitverkorenen, gewaardigde Zich de Heer dezen wierook te zegenen, en in een aangenamen geur aan te nemen. Door Christus onzen Heer. Amen.

Terwijl hij het brood en den wijn bewierookt.

Incensum istud a te benedictum, ascendat ad te Domine, et descendat super nos misericordia tua.

Laat deze wierook, die door U gezegend is, tot U opstijgen, o Heer; en laat Uwe barmhartigheid over ons neder dalen.

Bij het bewierooken van het Altaar.

Dirigatur, Domine, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum Sacrificium vespertinum. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium

Laat mijn gebed, o Heer, gelijk wierook opgaan voor Uw aangezicht; de opheffing mijner handen zij U als een avondoffer. Plaats, o Heer, eene wacht aan mijnen mond, en sluit mijne lippen: opdat mijn

hart niet tot woorden van boosheid neige, om verontschuldigingen te zoeken voor de zonden.

circumstantiæ labiis meis: ut non declinet cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.

Bij het teruggeven van het wierookvat:

De Heer ontsteke in ons het vuur Zijner liefde, en de vlam eener eeuwige liefde. Amen.

Accendat in nobis Dominus ignem sui amoris, et flammam æternæ charitatis. Amen.

Als de Priester zijne handen wast:

Onder de onschuldigen zal ik mijne handen wasschen: en ik zal Uw altaar omringen, o Heer.

Lavabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum, Domine.

Om de stem van Uwen lof te hooren: en om al Uwe wonderdaden te verkondigen.

Ut audiam vocem laudis: et enarrem universa mirabilia tua.

Heer, ik heb den luister van Uw huis en de woonplaats Uwer heerlijkheid bemind.

Domine, dilexi decorem domûs tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ.

Verderf mijne ziel niet met de goddeloozen, en mijn leven niet met de mannen, die dorsten naar bloed.

Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam.

In wier handen ongerechtigeden zijn: en wier rechterhand met geschenken vervuld is.

In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.

In mijne onschuld toch heb ik gewaandeld: verlos mij en wees mij genadig.

Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, et miserere mei.

Mijn voet bevond zich op den rechten weg: in de vergaderingen zal ik U loven, o Heer.

Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te, Domine.

Gebogen voor het Altaar zegt daarna de Priester:

Neem, o heilige Drievuldigheid, deze offerande aan, welke wij U opdragen ter gedachtenis van het

Suscipe, Sancta Trinitas, hanc oblationem, quam tibi offerimus ob memoriam pas-

sionis, resurrectionis, et ascensionis Jesu Christi Domini nostri: et in honore beatæ Mariæ semper Virginis, et beati Joannis Baptistæ, et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et istorum, et omnium Sanctorum: ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem: et illi pro nobis intercedere dignentur in coelis, quorum memoriam agimus in terris. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

lijden, de verrijzenis, en de hemelvaart van onzen Heer Jesus Christus: en ter eere van de heilige Maria altijd Maagd, en van den heiligen Joannes den Dooper, en van de heilige Apostelen Petrus en Paulus, en van deze en van alle andere Heiligen: opdat zij tot hunne eer, maar ook tot onze zaligheid strekken moge: en opdat zij, wier gedachtenis wij op aarde houden, voor ons in den hemel hunne voorspraak doen gelden. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Tot het volk gekeerd zegt de Priester:

Orate fratres: ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.

Bidt, broeders: opdat mijn en uw offer behagelijk worde aan God, den almachtigen Vader.

En men antwoordt:

Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis, ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiæ suæ sanctæ.

R. Amen.

De Heere neme uit uwe handen het offer aan tot lof en tot verheerlijking van Zijnen naam, en ook tot ons welzijn en tot dat van Zijne geheele heilige Kerk.

R. Amen.

Hierna bidt de Priester de SECRETA.

IPSE tibi, quæsumus Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, sacrificium nostrum reddat acceptum, qui discipulis suis in sui commemorationem hoc fieri hodierna

WIJ bidden U, Heilige Heer, almachtige Vader, eeuwige God, dat Hij zelf u ons offer behagelijk make, die heden dit aan Zijne leerlingen uitreikte, en hen geleerd heeft, dit tot Zijne ge-

dachtenis te doen: Jesus Christus, uw Zoon, Onze Heer, die met U leeft en heerscht, enz.

traditione monstravit, Jesus Christus Filius tuus Dominus noster. Qui tecum vivit, etc.

PREFATIE.

Door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

De Heer zij met U.

R. En met uwen geest.

Heft uwe harten omhoog.

R. Wij hebben ze omhoog geheven tot den Heer.

Danken wij den Heer, onzen God.

R. Het is waardigen rechtvaardig.

Waarlijk, het is waardig en rechtvaardig, billijk en heilzaam, dat wij altijd en overal U danken: heilige Heer, almachtige Vader, eeuwige God: Die de zaligheid van het menschelijk geslacht aan het hout des Kruises hebt verbonden: opdat uit hetzelfde, waaruit de dood ontstond, ook het leven zou voortkomen, en hij, die door het hout verwon, ook door het hout zou verwonnen worden; door Christus onzen Heer. Door wien de Engelen Uwe majesteit loven, de Heerschappijen U aanbidden, de Machten voor U beven. Door wien de hemelen, en de krachten der hemelen, en de zalige Serafijnen zich gezamenlijk verheugen, en U mede verheerlijken. In vereeniging met hen, bidden wij U, dat gij U ook gewaardigt onze gebeden aan te nemen, terwijl wij ootmoedig belijden en zeggen:

Heilig, Heilig, Heilig,

PER omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

Dominus Vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Sursum corda.

R. Habemus ad Dominum.

Gratias agamus Domino Deo nostro.

R. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper, et ubique gratias agere: Domine Sancte, Pater omnipotens, æterne Deus: Qui salutem humani generis in ligno Crucis constituisti: ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret: et qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur: per Christum Dominum nostrum. Per quem majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes; tremunt Potestates Cœli, cœlorumque virtutes, ac beata Seraphim, socia exultatione concelebrant. Cum quibus et nostras voces, ut admitti jubeas deprecamur, supplicii confessione dicentes:

Sanctus, Sanctus, Sanctus,

Dominus Deus Sabaoth.

Is de Heer, de God der heirkrachten.

Pleni sunt coeli et terra gloria tua.

Hemel en aarde zijn vol van Zijne heerlijkheid.

Hosanna in excelsis.

Hosanna in het allerhoogste.

Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Gezegend, die komt in den naam des Heeren.

Hosanna in excelsis.

Hosanna in het allerhoogste.

CANON DER MISSE.

TE igitur, clementissime Pater, per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum supplices rogamus ac petimus, uti accepta habeas et benedicas, hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata, in primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta catholica: quam pacificare, custodire, adunare et regere digneris toto orbe terrarum, una cum famulo tuo Papa nostro N. et Antistite nostro N. et omnibus orthodoxis, atque Catholicæ et Apostolicæ fidei cultoribus.

WIJ bidden en smeeken U dan, allergeoedertierenste Vader, door Jesus Christus, Uwen Zoon, onzen Heer, dat Gij welbehagelijk aanneemt en zegent, deze gaven, deze giften, deze heilige onbevleete offeranden: die wij U op de eerste plaats opdragen voor Uwe heilige Katholieke Kerk; opdat Gij U gewaardigt haar in vrede en eenheid te bewaren en bestieren over geheel den aardbol, te gelijk met Uwen dienaar onzen Paus..., en onzen Bisschop.... en alle rechtgeloovigen, en volgelingen van het katholiek en apostolisch geloof.

Gedachtenis der levenden.

Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum N. et N.

Wees, o Heer, gedachtig aan Uwe dienaars en dienaressen..... N. en N.

(Hier denkt men aan de levende personen, voor wie men in het bijzonder wil bidden.)

Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, et nota devotio; pro quibus tibi offerimus,

En aan alle omstanders, wier geloof en wier godsvrucht U bekend zijn: voor wie wij, of die zelve U dit offer van lof opdragen, voor

zich zelve en voor al de hunnen, ter verlossing hunner zielen, tot hoop van hun heil en behoud: en die U, den eeuwigen, levenden en waarachtigen God, hunne geloften brengen.

In gemeenschap zijnde, met—, en den allerheiligsten dag herdenkende, waarop onze Heer Jesus Christus voor ons is overgeleverd: maar ook de gedachtenis vereerende, op de eerste plaats van de roemwaardige Maria, altijd Maagd, de Moeder van denzelfden onzen God en Heer Jesus Christus: maar ook van Uwe heilige Apostelen en Martelaren, Petrus en Paulus, Andreas, Jacobus, Joannes, Thomas, Jacobus, Philippus, Bartholomeus, Mattheus, Simon en Thaddeus: Linus, Cletus, Clemens, Sixtus, Cornelius, Cyprianus, Laurentius, Chrysogonus, Joannes en Paulus, Cosmas en Damianus, en van al Uwe Heiligen, bidden wij U, dat Gij ons door hunne verdiensten en gebeden verleent, dat wij in allen den bijstand Uwer bescherming ondervinden. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Wij smeeken U dan, o Heer, dat Gij met vergevingsgezindheid deze offerande van onze dienstbaarheid, en ook van geheel Uw gezin zult aannemen, welke wij U opdragen om den dag, waarop onze Heer Jesus Christus aan Zijne leerlingen gegeven heeft de geheimen van Zijn lichaam en bloed te vieren: en dat Gij ons Uwen vrede

vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se, suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis et incolunitatis suæ; tibi que reddunt vota sua æterna Deo, vivo et vero.

Communicantes, et diem sacratissimum celebrantes, quo Dominus noster Jesus Christus pro nobis est traditus: sed et memoriam venerantes, imprimis gloriosæ semper Virginis Mariæ, genitricis ejusdem Dei et Domini nostri Jesu Christi: sed et beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum, Petri et Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomas Jacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis et Thaddæi: Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Joannis et Pauli, Cosmæ et Damiani, et omnium Sanctorum tuorum: quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ, quam tibi offerimus ob diem, in qua Dominus noster Jesus Christus tradidit discipulis suis Corporis et Sanguinis sui mysteria celebranda; quæsumus, Domine, ut placatus accipias: diesque nos-

tros in tua pace disponas: atque ab aeterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum jubeas grege numerari. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris; ut nobis Corpus et Sanguis fiat delectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi.

Qui pridie, quam pro nostra omniumque salute pateretur, hoc est, hodie; accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; et elevatis oculis in cælum, ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et manducate ex hoc omnes:

Hoc est enim corpus meum.

verleent in onze dagen; en dat Gij gelievet ons te behoeden van de eeuwige verdoemenis, en onder het getal Uwer uitverkorenen op te nemen. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Wij smeeken U, o God, dat Gij U gewaardiget deze offerande in alles te zegenen, te aanvaarden, goed te keuren, redelijk en welbehaaglijk te maken: en dat zij voor ons het lichaam en het bloed van Uwen allergeliefsten Zoon, onzen Heer, Jesus Christus, worde.

Die daags, voor dat Hij voor onze en aller zaligheid, zou gaan lijden, dat is, heden: het brood in Zijne heilige en eerwaardige handen nam, en, de oogen ten hemel opgeheven tot U, God zijnen almachtigen Vader, U dankende, het zegenende, brak, en aan Zijne leerlingen gaf, zeggende: Neemt en eet allen hiervan:

Want dit is Mijn lichaam.

Terwijl de Priester de H. Hostie en later den Kelk met het H. Bloed opheft, behooren wij Jesus in Zijn H. Sakrament te aanbidden: op deze of dergelijke wijze:

Ik geloof, o mijn God, dat Gij hier werkelijk en waarachtig tegenwoordig zijt: Ik vertrouw en hoop op U, lieve Jesus, onder de nietige gedaante van brood en wijn verborgen: Ik benin U, van ganscher harte, uit al mijne krachten, U, die mij het eerst bemind hebt, en die uit liefde tot mij U zelve voor mij aan het kruis hebt opgeofferd, en nog dagelijks dit offer voor mij vernieuwt.

Verlevendig o Heer, mijn geloof: versterk mijn vertrouwen: vermeerder mijne liefde. Geef o lieve Jesus, dat wij, die U hier, als een verborgen God aanbidden, eens in den Hemel van aanschijn tot aanschijn U zien mogen, en met de Engelen en Heiligen Uwen luister onbedekt mogen aanschouwen, en Uwe heerlijkheid mogen genieten. Amen.

op onze verdiensten, maar na ons vergiffenis te hebben geschonken, in hun gezelschap opgenomen worden. Door Christus onzen Heer.

Door wien, gij Heer, al deze gaven schept, heiligt, levend maakt, zegent en aan ons verleent.

Door Hem, en met Hem, en in Hem is U, God, den Almachtigen Vader, in de eeuheid des Heiligen Geestes, alle eer en glorie.

Door alle eeuwen der eeuwen.
R. Amen.

Laat ons bidden. Door heilzame geboden aangemaand en door goddelijke leering onderticht, durven wij zeggen:

Onze Vader, die in de hemelen zijt, Geheiligd zij Uw naam: laat toekomen Uw rijk: Uw wil geschiede op de aarde als in den hemel. Geef ons heden ons dagelijksch brood; en vergeef ons onze schulden, gelijk wij ook vergeven aan onze schuldenaren. En leid ons niet in bekoring.

R. Maar verlos ons van den kwade. Amen.

Verlos ons, Heer, van alle verleden, tegenwoordig, en toekomstig kwaad en geef genadiglijk, door de voorspraak der heilige en roemrijke Moeder Gods Maria, altijd Maagd, en die Uwer heilige Apostelen Petrus en Paulus, en en Andreas, en van alle Heiligen, vrede in onze dagen: opdat wij,

bus Sanctis tuis: intra quorum nos consortium, non aestimator meriti, sed veniæ, quæsumus largitor admittit. Per Christum Dominum nostrum.

Per quem haec omnia, Domine, semper bona creas sanctificas, benedicis et praestas nobis.

Per ipsum, et cum ipso, et in ipso, est tibi Deo Patri omnipotenti, in Unitate Spiritus Sancti, omnis honor et gloria.

Per omnia saecula saeculorum. R. Amen.

Oremus. Præceptis salutaribus moniti et divina institutione formati audemus dicere.

Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in cœlo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos in ducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo. Amen.

Libera nos, quæsumus Domine, ab omnibus malis præteritis, praesentibus et futuris: et intercedente beata et gloriosa semper Virgine Dei Genitrice Maria cum beatis Apostolis tuis Petro et Paulo, atque Andrea et omnibus Sanctis, da propitius

pacem in diebus nostris: ut
ope misericordiae tuae adjuti,
et a peccato simus semper
liberi; et ab omni pertur-
batione securi.

door den bijstand Uwer barmhar-
tigheid geholpen, en altijd bevrijd
mogen zijn van zonden en beveij-
ligd blijven tegen alle stoornis.

De Priester breekt de H. Hostie, zeggende:

Per eumdem Dominum
nostrum Jesum Christum
Filium tuum. Qui tecum
vivit et regnat in unitate
Spiritus Sancti Deus.

Door denzelfden Jesus Christus,
Uwen Zoon, onzen Heer, Die met
U leeft en heerscht in de eenheid
des H. Geestes, God.

*De Priester, in de rechterhand het kleinste gedeelte der in drie
deelen verdeelde H. Hostie houdende, zingt:*

Per omnia saecula saeculo-
rum.

R. Amen.

Door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

En driemaal het kruisteecken makende over den kelk, zingt hij:

Pax Domini sit semper
vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

De vrede des Heeren zij altijd
met u.

R. En met uwen geest.

Hij laat dit gedeelte in den kelk vallen, zeggende:

Hæc commixtio et con-
secratio Corporis et San-
guinis Domini nostri Jesu
Christi, fiat accipientibus
nobis in vitam aeternam.
Amen.

Deze vermenging en konsekratie
van het Lichaam en Bloed onzes
Heeren Jesus Christus, worde voor
ons, die het ontvangen, ten eeu-
wigen leven. Amen.

Gebogen zegt hij daarna het AGNUS DEI, zich op de borst slaande:

Agnus Dei, qui tollis
peccata mundi, miserere
nobis.

Lam Gods, dat de zonden der
wereld wegneemt, ontferm U onzer.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, ontferm U onzer.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, geef ons vrede.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.

Vervolgens spreekt hij de gebeden voor de Nuttiging.

Heer Jesus Christus, die tot Uwe Apostelen gezegd hebt, Ik laat u den vrede, Ik geef u Mijnen vrede: zie neêr, niet op mijne zonden, maar op het geloof uwer Kerk; en gewaardig U haar, volgens Uwen wil, vrede en eenheid te verleenen. Die leeft en heerscht, God, door alle eeuwen der eeuwen. Amen.

Heer Jesus Christus, Zoon van den levenden God, die naar den wil des Vaders, met de medewerking des heiligen Geestes, door Uwen dood de wereld hebt levend gemaakt: verlos mij door dit Uw hoogheilig Lichaam en Bloed, van al mijne ongerechtigheden, en alle kwaad, en doe mij altijd Uwe geboden aanhangen, en laat mij nooit van U gescheiden worden. Die met denzelfden God den Vader en H. Geest leeft en heerscht, God in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Laat de nuttiging van Uw Lichaam, Heer Jesus Christus, dat ik onwaardige, mij vermeet te ontvangen, niet tot mijn oordeel en mijne verdoemenis strekken: maar laat het volgens Uwe

Domine Jesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesiae tuae: eamque secundum voluntatem tuam pacificare et coadunare digneris. Qui vivis et regnas Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, coöperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificasti: libera me per hoc Sacrosanctum Corpus et Sanguinem tuum, ab omnibus iniquitatibus meis, et universis malis, et fac me tuis semper inhaerere mandatis, et a te numquam seperari permittas. Qui cum eodem Deo Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus in saecula saeculorum. Amen.

Perceptio Corporis tui, Domine Jesu Christe, quod ego indignus sumerere praesumo, non mihi proveniat in judicium et condemnationem: sed pro tua pietate

prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis, et ad medelam percipiendam. Qui vivi et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.	goedertierenheid mij tot bescher- ming van ziel en lichaam, en ter verkrijging van genezing dienen. Die leeft en heerscht met God den Vader in de eenheid des heiligen Geestes, God door alle eeuwen der eeuwen. Amen.
---	--

Daarna knielt hij en zegt:

Panem coelestum accipiam, et nonem Domini invocabo.	Ik zal het hemelsch brood nut- tigen, en den naam des Heeren aanroepen.
--	---

Dan slaat hij driemaal op de borst, telkens zeggende:

Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.	Heer, ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak komt. maar spreek slechts een woord, en mijne ziel zal gezond worden.
--	---

Vóór de Priester de H. Hostie nuttigt:

Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat ani- mam meam in vitam aeter- nam. Amen.	Het Lichaam onzes Heeren Jesus Christus beware mijne ziel ten eeuwigen leven. Amen.
---	---

Onder de Nuttiging des Priesters moet men zich in een heilig verlangen, eene vurige begeerte tot de H. Kommunie trachten op te wekken, en alzoo zich door eene geestelijke communie met den Priester vereenigen, op deze of dergelijke wijze:

O lieve Jesus, mochte ik ook zoo gelukkig zijn U in mijn hart te ontvangen! O hoe gaarne zoude ik aan uw liefdemaaltijd aanzitten! Hoe verlangt mijn hart naar de hemelsche spijs, die Uwe liefde den mensch bereid heeft! O hoezeer wensch ik mij op het innigste met U te vereenigen! O lieve Jesus, al ben ik dan niet waardig U werkelijk en waarachtig te ontvangen, kom dan ten minste met Uwe genade, op geestelijke wijze, in mijn zoo arm en behoeftig hart: zuiver mijne ziel van alles, wat mij onwaardig maakt U in Uw heilig Sakrament te ontvangen: wasch al mijne zonden en

ongerechtigheden uit. Versier mijn hart met alle deugden, die het tot een waardige woonplaats voor U kunnen doen worden: maak mij naar uw voorbeeld, zuiver, ootmoedig en zachtmoedig, en laat spoedig het gelukkig oogenblik aanbreken, dat ik met Uwe leerlingen aan Uwe H. Tafel moge aanzitten.

Onder het reinigen der Pateen:

Wat zal ik den Heer wedergeven voor alles wat Hij mij geschonken heeft? Ik zal den Kelk des heils nemen, en den naam des Heeren aanroepen. Lovend zal ik den Heer aanroepen, en ik zal bevrijd zijn van mijne vijanden.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo. Laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero.

Onmiddellijk voor het nuttigen van het H. Bloed:

Het Bloed onzes Heeren Jesus Christus beware mijne ziel ten eeuwigten leven. Amen.

Sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vita aeternam. Amen.

Bij het schenken van den wijn in den kelk:

Laat ons, o Heer, met een zuiver hart ontvangen, wat wij met den mond genuttigd hebben: en dat het van eene tijdelijke gave een altijddurend geneesmiddel worde.

Quod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus, et de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum.

Bij het schenken van den wijn en het water:

Laat Uw Lichaam, o Heer, dat ik genuttigd heb, en Uw Bloed, dat ik gedronken heb, aan mijn binnenste vastkleven: en geef, dat in mij wien de zuivere en heilige sacramenten verkwikt hebben geen vlek van misdaden overblijve. Die leeft en heerscht in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Corpus tuum, Domine, quod sumpsi et sanguis, quem potavi, adhaerat visceribus meis: et praesta, ut in me non remaneat scelerum macula, quem pura et Sancta refecerunt Sacramenta. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Amen.

*Na den kerk gereinigd en gedekt te hebben, leest de
Priester het volgende gebed:*

COMMUNIE.

Dominus Jesus, postquam
cœnavit cum discipulis suis,
lavit pedes eorum, et ait
illis: Scitis quid fecerim
vobis ego Dominus et Ma-
gister? Exemplum dedi vobis,
ut et vos ita faciatis.

Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.

Nadat de Heer Jesus het Avond-
maal had gehouden met zijne leer-
lingen, heeft Hij hun de voeten
gewasschen, en zeide hun: Weet gij,
wat Ik, de Heer en Meester u
gedaan heb? Ik heb u een voor-
beeld gegeven, opdat gij ook al-
zoo doet.

De Heer zij met u.
R. En met uwen Geest.

POSTCOMMUNIE.

Oremus.

Refecti vitalibus alimentis,
quaesumus, Domine Deus
noster, ut, quod tempore
nostrae mortalitatis exsequi-
mur, immortalitatis tuae
munere consequamur. Per
Dominum, etc.

Dominum vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.
Ita missa est.
R. Deo Gratias.

Laat ons bidden.

Door de levendmakende spijs-
te versterkt, bidden wij U, Heer, dat
wij door Uwe genade in eeuwig-
heid mogen erlangen, wat wij tij-
dens onze sterfelijkheid verrichten.
Door Jesus Christus onzen Heer
enz.

De Heer zij met u.
R. En met uwen Geest.
Gaaf, de Misse is geëindigd.
R. God zij dank.

Voor het Altaar gebogen, bidt de Priester:

Placeat tibi, Sancta Tri-
nitas, obsequium servitutis
meae, et praesta; ut sacri-
ficiū, quod oculis tuae
Majestatis indignus obtuli,
tibi sit acceptabile, mihi que,
et omnibus, pro quibus illud
obtuli, sit, te miserante, pro-
pitabile. Per Christum Do-
minum nostrum. Amen.

Laat, o heilige Drievuldigheid,
de hulde mijner dienstbaarheid U
behagelijk zijn, en geef, dat de
offerande, die ik, onwaardige, voor
de oogen Uwer Majesteit heb op-
gedragen, U aangenaam en mij,
en allen, voor wie ik die heb op-
gedragen, ter verzoening zij. Door
Christus onzen Heer.

Zich omkeerende geeft de Priester den zegen:

U zegene de almachtige God,
de Vader en de Zoon en de heilige
Geest.

R. Amen.

Benedicat vos omnipotens
Deus, Pater et Filius et
Spiritus Sanctus.

R. Amen.

LAATSTE EVANGELIE.

De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Het begin van het heilig Evan-
gelie volgens Joannes.

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Initium Sancti Evangelii
secundum Joannem.

(Hier teekent men zich voorhoofd, mond en borst met het heilig kruisteeken.)

In den beginne was het Woord en het Woord was bij God, en het Woord was God. Dit was in den beginne bij God. Alles is door Hetzelve gemaakt, en zonder Hetzelve is niets gemaakt, hetgeen gemaakt is. In Hetzelve was het leven, en het leven was het licht der menschen. En het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet begrepen. Er werd een mensch van God gezonden, wiens naam was Joannes. Deze kwam tot getuigenis, om getuigenis te geven van het licht, opdat allen door hem zouden gelooven. Hij was het licht niet, maar om getuigenis te geven van het licht. Het waarachtig licht was, hetwelk iegelijken mensch verlicht, die in deze wereld komt. Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt, en de wereld heeft Hem niet gekend. In

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt; et sine ipso factum est nihil, quod factum est, in ipso vita erat, et vita erat lux hominum; et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non

eognovit. In propria venit et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt (*hic geniflectitur*). Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenam gratiæ et veritatis. Amen.

R. Deo Gratias.

zijn eigendom is Hij gekomen, en de zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar zoo velen als Hem aangenomen hebben, aan hen heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden; aan hen die in Zijnen naam gelooven: Die niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesch, noch uit den wil eens mans, maar uit God geboren zijn (*hier wordt gekniel*). En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond, (en wij hebben Zijne heerlijkheid gezien, eene heerlijkheid als des Eéniggeborenen van den Vader), vol genade en waarheid.

Onder de Processie, die na de H. Mis plaats heeft, ter overbrenging van het Allerheiligste naar het H. Graf, wordt de volgende Lofzang gezongen :

LOFZANG.

PANGE, lingua, gloriosi

Corporis mysteriam,
Sanguinisque pretiosi
Quem in mundi pretium,
Fructus ventris generosi,
Rex effudit gentium.

Nobis datus, nobis natus
Ex intacta Virgine.
Et in mundo conversatus,

Sparso verbi semine,
Sui moras incolatus
Miro clausit ordine.

ZING, mijn tong! 't Geheim des Lichaams

In zijn glorie, rein en groot!
Zing des Bloeds onschatbre waarde.
'T geen der volken Vorst vergoot,
Tot een losprijs voor de wereld;
Hij — een Telg uit milden schoot.

Ons gegeven, ons geboren
Uit een onbevleete Maagd,
Zaaït Hij, in Zijn aardsche om-
wandling,
'tWoord, dat hemelvruchten draagt;
En voltrek het heerlijkst wonder,
Nu het eind der loopbaan daagt.

Te avondmaal voor 'tlaatst gezeten,
 Als Hij, naar der vaadren wijs,
 Trouw 't gebod der wet betracht
 heeft

In 't gebruik der Paaschwetspijs.
 Geeft Hij Zich, met eigen handen,
 Tot der twaalfen voeding prijs.

't Vleeschgeworden woord —
 met woorde

Waarlijk brood verkeeren doet
 In het heilig Vleesch van Christus;

Waarlijk wijn — in Christus' Bloed;
 't Zielsgeloof, wen 't zintuig zwij-
 melt,

Stevigt elk oprecht gemoed.

Laat ons, laat ons, diep gebogen,
 Dan vereeren 't Sakrament!
 't Oude voorschrift zij vervangen!
 't Nieuwe kerkgebruik erkend!
 En 't Geloof verleen zijn hulpe,
 Waar de kracht van 't zintuig endt!

Aan den Vader lof en glorie,
 Lof en glorie aan den Zoon,
 Eeuwige eer, en groet, en zegen,
 Dankgebed en jubeltoon!
 En Die voorkomt uit Hun-beiden
 D' eigen lofzang aangeboën! Amen.

In supremæ nocte coenæ
 Recumbens cum fratribus.
 Observata lege plene

Cibus in legalibus,
 Cibum turbæ duodenæ
 Se dat suis manibus.

Verbum caro, panem ve-
 rum,

Verbo carnem efficit,
 Fitque sanguis Christi me-
 rum;

Et si sensus deficit,
 Ad firmandum cor sincerum

Sola fides sufficit.

Tantum ergo Sacramentum
 Veneremur cernui;
 Et antiquum documentum
 Novo cedat ritui:
 Præstet fides supplementum
 Sensuum defectui.

Genitori, Genitoque
 Laus et jubilatio,
 Salus, honor, virtus quoque
 Sit et benedictio,
 Procedenti ab utroque
 Compar sit laudatio. Amen.

Onder het ontkleeden en ontblooten der Altaren, wordt de volgende Antifoon geboden, met den 21sten Psalm, die geheel op het lijden des Heeren betrekking heeft, en waarvan Christus aan het Kruis de eerste woorden heeft gebezigd.

ANTIFOON.

Diviserunt sibi vestimenta
mea, et super vestem meam
miserunt sortem.

Zij hebben mijne kleederen onder
zich verdeeld, en over mijn gewaad
hebben zij het lot geworpen.

PSALM 21.

DEUS, Deus meus, respice
in me: quare me dereli-
quisti? * longe a salute mea
verba delictorum meorum.

Deus meus, clamabo per
diem, et non exaudies; * et
nocte, et non ad insipienti-
tiam mihi.

Tu autem in sancto ha-
bitas, * laus Israel.

In te speraverunt patres
nostri: * speraverunt, et
liberasti eos.

Adj te clamaverunt, et
salvi facti sunt: * in te spe-
raverunt, et non sunt con-
fusi.

Ego autem sum vermis,
et non homo; * opprobrium
hominum et abjectio plebis.

Omnes videntis me, de-
riserunt me: * locuti sunt
labiis, et moverunt caput:

Speravit in Domino, eri-
piat eum; * salvum faciat

GOD, mijn God, zie op mij neêr:
waarom hebt Gij mij verlaten?
Mijne zonden en misdaden houden
u ver van mijne redding verwijderd.

Mijn God, gedurende den dag
zal ik roepen, en gij zult mij niet
verhooren; des nachts, en men
zal het mij niet als dwaasheid
toerekenen.

Gij woont in Uw heiligdom, o
roem van Israël.

Op U hebben onze vaders
gehoopt: zij hebben gehoopt en
Gij hebt hen verlost.

Zij hebben tot U geroepen, en
zijn behouden geworden: op U
hebben zij gehoopt en zij zijn niet
beschaamd geworden.

Ik ben een worm en geen
mensch: de smaad der menschen
en de verachting des volks.

Al die mij zien bespotten mij:
hunne lippen braken scheldwoor-
den tegen mij uit, en zij schudden
het hoofd, zeggende:

Hij heeft op den Heer gehoopt:
dat de Heer hem dan verlosse;

Te avondmaal voor 'tlaatst gezeten,
 Als Hij, naar der vaadren wijs,
 Trouw 't gebod der wet betracht
 heeft

In 't gebruik der Paaschwetspijs.
 Geeft Hij Zich, met eigen handen,
 Tot der twaalfen voeding prijs.

't Vleeschgeworden woord —
 met woorde
 Waarlijk brood verkeeren doet
 In het heilig Vleesch van Christus;

Waarlijk wijn — in Christus' Bloed;
 't Zielsgeloof, wen 't zintuig zwij-
 melt,
 Stevig elk oprecht gemoed.

Laat ons, laat ons, diep gebogen,
 Dan vereeren 't Sakrament!
 't Oude voorschrift zij vervangen!
 't Nieuwe kerkgebruik erkend!
 En 't Geloof verleen zijn hulpe,
 Waar de kracht van 't zintuig endt!

Aan den Vader lof en glorie,
 Lof en glorie aan den Zoon,
 Eeuwige eer, en groet, en zegen,
 Dankgebed en jubeltoon!
 En Die voorkomt uit Hun-beiden
 D' eigen lofzang aangeboën! Amen.

In supremæ nocte coenæ
 Recumbens cum fratribus.
 Observata lege plene

Cibus in legalibus,
 Cibum turbæ duodenæ
 Se dat suis manibus.

Verbum caro, panem ve-
 rum,
 Verbo carnem efficit,
 Fitque sanguis Christi me-
 rum;

Et si sensus deficit,
 Ad firmandum cor sincerum
 Sola fides sufficit.

Tantum ergo Sacramentum
 Veneremur cernui;
 Et antiquum documentum
 Novo cedat ritui:
 Præstet fides supplementum
 Sensuum defectui.

Genitori, Genitoque
 Laus et jubilatio,
 Salus, honor, virtus quoque
 Sit et benedictio,
 Procedenti ab utroque
 Compar sit laudatio. Amen.

Onder het ontkleeden en ontblooten der Altaren, wordt de volgende Antifoon geboden, met den 21sten Psalm, die geheel op het lijden des Heeren betrekking heeft, en waarvan Christus aan het Kruis de eerste woorden heeft gebezigd.

ANTIFOON.

Diviserunt sibi vestimenta
mea, et super vestem meam
miserunt sortem.

Zij hebben mijne kleederen onder
zich verdeeld, en over mijn gewaad
hebben zij het lot geworpen.

PSALM 21.

DEUS, Deus meus, respice
in me: quare me dereli-
quisti? * longe a salute mea
verba delictorum meorum.

Deus meus, clamabo per
diem, et non exaudies; * et
nocte, et non ad insipienti-
tiam mihi.

Tu autem in sancto ha-
bitas, * laus Israel.

In te speraverunt patres
nostri: * speraverunt, et
liberasti eos.

Adj te clamaverunt, et
salvi facti sunt: * in te spe-
raverunt, et non sunt con-
fusi.

Ego autem sum vermis,
et non homo; * opprobrium
hominum et abjectio plebis.

Omnes videntis me, de-
riserunt me: * locuti sunt
labiis, et moverunt caput:

Speravit in Domino, eri-
piat eum; * salvum faciat

GOD, mijn God, zie op mij neêr:
waarom hebt Gij mij verlaten?
Mijne zonden en misdaden houden
u ver van mijne redding verwijderd.

Mijn God, gedurende den dag
zal ik roepen, en gij zult mij niet
verhooren; des nachts, en men
zal het mij niet als dwaasheid
toerekenen.

Gij woont in Uw heiligdom, o
roem van Israël.

Op U hebben onze vaders
gehoopt: zij hebben gehoopt en
Gij hebt hen verlost.

Zij hebben tot U geroepen, en
zijn behouden geworden: op U
hebben zij gehoopt en zij zijn niet
beschaamd geworden.

Ik ben een worm en geen
mensch: de smaad der menschen
en de verachting des volks.

Al die mij zien bespotten mij:
hunne lippen braken scheldwoor-
den tegen mij uit, en zij schudden
het hoofd, zeggende:

Hij heeft op den Heer gehoopt:
dat de Heer hem dan verlosse;

Te avondmaal voor 'tlaatst gezeten,
 Als Hij, naar der vaadren wijs,
 Trouw 't gebod der wet betracht
 heeft

In 't gebruik der Paaschwetspijs.
 Geeft Hij Zich, met eigen handen,
 Tot der twaalfen voeding prijs.

't Vleeschgeworden woord —
 met woorde
 Waarlijk brood verkeeren doet
 In het heilig Vleesch van Christus;

Waarlijk wijn — in Christus' Bloed;
 't Zielsgeloof, wen 't zintuig zwij-
 melt,
 Stevigt elk oprecht gemoed.

Laat ons, laat ons, diep gebogen,
 Dan vereeren 't Sakrament!
 't Oude voorschrift zij vervangen!
 't Nieuwe kerkgebruik erkend!
 En 't Geloof verleen zijn hulpe,
 Waar de kracht van 't zintuig endt!

Aan den Vader lof en glorie,
 Lof en glorie aan den Zoon,
 Eeuwige eer, en groet, en zegen,
 Dankgebed en jubeltoon!
 En Die voorkomt uit Hun-beiden
 D' eigen lofzang aangeboën! Amen.

In supremæ nocte coenæ
 Recumbens cum fratribus.
 Observata lege plene

Cibus in legalibus,
 Cibum turbæ duodenæ
 Se dat suis manibus.

Verbum caro, panem ve-
 rum,
 Verbo carnem efficit,
 Fitque sanguis Christi me-
 rum;

Et si sensus deficit,
 Ad firmandum cor sincerum
 Sola fides sufficit.

Tantum ergo Sacramentum
 Veneremur cernui;
 Et antiquum documentum
 Novo cedat ritui:
 Præstet fides supplementum
 Sensuum defectui.

Genitori, Genitoque
 Laus et jubilatio,
 Salus, honor, virtus quoque
 Sit et benedictio,
 Procedenti ab utroque
 Compar sit laudatio. Amen.

Onder het ontkleeden en ontblooten der Altaren, wordt de volgende Antifoon gebeden, met den 21sten Psalm, die geheel op het lijden des Heeren betrekking heeft, en waarvan Christus aan het Kruis de eerste woorden heeft gebezigd.

ANTIFOON.

Diviserunt sibi vestimenta
mea, et super vestem meam
miserunt sortem.

Zij hebben mijne kleederen onder
zich verdeeld, en over mijn gewaad
hebben zij het lot geworpen.

PSALM 21.

DEUS, Deus meus, respice
in me: quare me dereli-
quisti? * longe a salute mea
verba delictorum meorum.

Deus meus, clamabo per
diem, et non exaudies; * et
nocte, et non ad insipienti-
tiam mihi.

Tu autem in sancto ha-
bitas, * laus Israel.

In te speraverunt patres
nostri: * speraverunt, et
liberasti eos.

Adj te clamaverunt, et
salvi facti sunt: * in te spe-
raverunt, et non sunt con-
fusi.

Ego autem sum vermis,
et non homo; * opprobrium
hominum et abjectio plebis.

Omnes videntis me, de-
riserunt me: * locuti sunt
labiis, et moverunt caput:

Speravit in Domino, eri-
piat eum; * salvum faciat

GOD, mijn God, zie op mij neêr:
waarom hebt Gij mij verlaten?
Mijne zonden en misdaden houden
u ver van mijne redding verwijderd.

Mijn God, gedurende den dag
zal ik roepen, en gij zult mij niet
verhooren; des nachts, en men
zal het mij niet als dwaasheid
toerekenen.

Gij woont in Uw heiligdom, o
roem van Israël.

Op U hebben onze vaders
gehoopt: zij hebben gehoopt en
Gij hebt hen verlost.

Zij hebben tot U geroepen, en
zijn behouden geworden: op U
hebben zij gehoopt en zij zijn niet
beschaamd geworden.

Ik ben een worm en geen
mensch: de smaad der menschen
en de verachting des volks.

Al die mij zien bespotten mij:
hunne lippen braken scheldwoor-
den tegen mij uit, en zij schudden
het hoofd, zeggende:

Hij heeft op den Heer gehoopt:
dat de Heer hem dan verlosse;

het op in uwe ooren, gij allen, die op aarde woont.

Hieraan zullen allen kennen, dat gij Mijne discipelen zijt, indien gij liefde hebt tot elkander.

V. Sprak Jesus tot Zijne discipelen.

Dat in U blijven geloof, hoop en liefde, deze drie: de grootste dezer is de liefde.

V. Maar nu blijven geloof, hoop en liefde, deze drie: de grootste dezer is de liefde.

Gezegend zij de H. Drievuldigheid en onverdeelde Eenheid: wij zullen Hem belijden, want Hij heeft ons Zijne barmhartigheid bewezen.

V. Zegenen wij den Vader, en den Zoon, met den H. Geest.

Hoe liefelijk zijn uwe tabernakelen, o Heer der heirkrachten! mijne ziel smacht van verlangen naar de voorhoven des Heeren.

Waar liefde is en broedermin, daar is God.

V. De liefde van Christus heeft ons te saam vergaderd.

V. Verheugen wij ons daarover, en zijn wij daarom blijde.

V. Vreezen en beminnen wij den levenden God.

V. En beminnen wij elkander in oprechtheid des harten.

Men herhaalt: Waar liefde is en broedermin, daar is God.

V. Nu wij dan te zaam zijn vergaderd.

gentes:* auribus percipite, qui habitatis orbem.—Siego.

Ant. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

V. Dixit Jesus discipulis suis. — In hoc.

Ant. Maneant in vobis fides, spes, charitas, tria haec: major horum est charitas.

V. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec: major horum est charitas. — Maneant.

Ant. Benedicta sit sancta Trinitas, atque indivisa Unitas; confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

V. Benedicamus Patrem, et Filium, cum sancto Spiritu.

Ps. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* concupiscit et deficit anima mea in atria Domini.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

V. Congregavit nos in unum Christi amor.

V. Exultemus, et in ipso jucundemur.

V. Timeamus et amemus Deum vivum.

V. Et ex corde diligamus nos sincero.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

V. Simul ergo cum in unum congregamur.

V. Ne nos mente dividamur, caveamus.

V. Cessent jurgia maligna, cessent lites.

V. Et in medio nostri sit Christus Deus.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

V. Simul quoque cum beatis videamus:

V. Gloriantes vultum tuum, Christe Deus.

V. Gaudium, quod est immensum atque probum.

V. Sæcula per infinita sæculorum. Amen.

Pater noster: secreto.

V. Et nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

V. Tu mandasti mandata tua, Domine.

R. Custodiri nimis.

V. Tu lavasti pedes discipulorum tuorum.

R. Opera manuum tuarum ne despicias.

V. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

Dominus Vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

V. Wachten wij ons verdeeld te zijn van zin.

V. Dat alle boosaardige twisten ophouden, dat alle gedingen een einde nemen.

V. En dat Christus God in ons midden zij.

Men herhaalt: Waar liefde is en broedermin, daar is God.

V. Laat ons te zamen ook met de zaligen aanschouwen:

V. Uw aangezicht, Christus God, in heerlijkheid.

V. Eene vreugde, die onmetelijk en heilig is.

V. Door de eindeloze eeuwen der eeuwen. Amen.

Onze Vader, *in stille.*

V. En leid ons niet in bekoring.

R. Maar verlos ons van den kwade.

V. Gij hebt bevolen, o Heer! dat Uwe geboden,

R. Stipt zullen onderhouden worden.

V. Gij hebt de voeten Uwer leerlingen gewasschen.

R. Versmaad de werken Uwer handen niet.

V. Heere, verhoor mijn gebed.

R. En mijn geroep kome tot U.

De Heer zij met U.

R. En met uwen geest.

het op in uwe ooren, gij allen, die op aarde woont.

Hieraan zullen allen kennen, dat gij Mijne discipelen zijt, indien gij liefde hebt tot elkander.

V. Sprak Jesus tot Zijne discipelen.

Dat in U blijven geloof, hoop en liefde, deze drie: de grootste dezer is de liefde.

V. Maar nu blijven geloof, hoop en liefde, deze drie: de grootste dezer is de liefde.

Gezegend zij de H. Drievuldigheid en onverdeelde Eenheid: wij zullen Hem belijden, want Hij heeft ons Zijne barmhartigheid bewezen.

V. Zegenen wij den Vader, en den Zoon, met den H. Geest.

Hoe liefelijk zijn uwe tabernakelen, o Heer der heirkrachten! mijne ziel smacht van verlangen naar de voorhoven des Heeren.

Waar liefde is en broedermin, daar is God.

V. De liefde van Christus heeft ons te saam vergaderd.

V. Verheugen wij ons daarover, en zijn wij daarom blijde.

V. Vreezen en beminnen wij den levenden God.

V. En beminnen wij elkander in oprechtheid des harten.

Men herhaalt: Waar liefde is en broedermin, daar is God.

V. Nu wij dan te zaam zijn vergaderd.

gentes:* auribus percipite, qui habitatis orbem.—Siego.

Ant. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

V. Dixit Jesus discipulis suis. — In hoc.

Ant. Maneant in vobis fides, spes, charitas, tria haec: major horum est charitas.

V. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec: major horum est charitas. — Maneant.

Ant. Benedicta sit sancta Trinitas, atque indivisa Unitas; confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

V. Benedicamus Patrem, et Filium, cum sancto Spiritu.

Ps. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* concupiscit et deficit anima mea in atria Domini.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

V. Congregavit nos in unum Christi amor.

V. Exultemus, et in ipso jucundemur.

V. Timeamus et amemus Deum vivum.

V. Et ex corde diligamus nos sincero.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

V. Simul ergo cum in unum congregamur.

V. Ne nos mente dividamur, caveamus.

V. Cessent jurgia maligna, cessent lites.

V. Et in medio nostri sit Christus Deus.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

V. Simul quoque cum beatis videamus:

V. Gloriantes vultum tuum, Christe Deus.

V. Gaudium, quod est immensum atque probum.

V. Sæcula per infinita sæculorum. Amen.

Pater noster: secreto.

V. Et nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

V. Tu mandasti mandata tua, Domine.

R. Custodiri nimis.

V. Tu lavasti pedes discipulorum tuorum.

R. Opera manuum tuarum ne despicias.

V. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

Dominus Vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

V. Wachten wij ons verdeeld te zijn van zin.

V. Dat alle boosaardige twisten ophouden, dat alle gedingen een einde nemen.

V. En dat Christus God in ons midden zij.

Men herhaalt: Waar liefde is en broedermin, daar is God.

V. Laat ons te zamen ook met de zaligen aanschouwen:

V. Uw aangezicht, Christus God, in heerlijkheid.

V. Eene vreugde, die onmetelijk en heilig is.

V. Door de eindelooze eeuwen der eeuwen. Amen.

Onze Vader, *in stille.*

V. En leid ons niet in bekoring.

R. Maar verlos ons van den kwade.

V. Gij hebt bevolen, o Heer! dat Uwe geboden,

R. Stipt zullen onderhouden worden.

V. Gij hebt de voeten Uwer leerlingen gewasschen.

R. Versmaad de werken Uwer handen niet.

V. Heere, verhoor mijn gebed.

R. En mijn geroep kome tot U.

De Heer zij met U.

R. En met uwen geest.

van onzen gestorven Zaligmaker, Hem het offer onzer aanbidding, het offer van geheel ons zelve aan te bieden.

O hoe ongelukkig zouden wij zijn, zoo wij bij de gedachten aan onzen lijdenden en stervenden Zaligmaker koud en ongevoelig bleven! *Let op en ziet, of er eene smart is, aan de mijne gelijk* ¹⁾, zoo roept Hij ons den geheelen dag van heden toe. *Mijn kind*, zoo luidt het tot een ieder van ons in het bijzonder, van den verheven doch smartvollen leerstoel des Kruises, *mijn kind, hef uw hart omhoog, Sursum corda*; vergeet voor een oogenblik althans de wereld met al hare ijdelheden, en richt uwe blikken naar den Calvarienberg. Zie mij daar aan het schandhout des Kruises genageld; hangen tusschen twee moordenaars, van allen verlaten, door allen bespot en verguisd. Leer daaruit hoe zeer Ik U bemind, hoezeer Ik U lief gehad heb. Gij waart des eeuwigen doods schuldig; doch om U daarvan te verlossen, heb ik de menschelijke natuur willen aannemen, om in uwe plaats te kunnen sterven, en door Mijnen dood aan de getergde Rechtvaardigheid van Mijnen Hemelschen Vader eene waardige genoegdoening te schenken. Dat al Mijn lijden, dat Mijn smaadtvolle en bittere kruisdood u leere, welk eene oneindige waarde uwe ziel in Mijne oogen heeft: die ziel, die gij nochtans zoo weinig acht, — voor welke gij u zoo weinig opofferingen getroosten kunt, terwijl u niets te veel is voor uw lichaam! Erken de oneindige boosheid der zonde, die al dit lijden heeft veroorzaakt, en wacht u wel om u voortaan nog ooit aan eene enkele zonde schuldig te maken, waardoor dit alles voor u vruchteloos zou worden!....

Deze gevoelens vooral moeten ons op den dag van heden bezielen. O, knielen wij dan heden dikwijls aan de voeten van Jesus neder! Volgen wij zijne voetstappen van het rechthuis van Pilatus af tot aan het Graf,

¹⁾ Thern I, 12.

waarin Hij is nedergelegd, door met godsvrucht de oefening van den H. Kruisweg te verrichten! Verzuimen wij niet vooral de schoone en indrukwekkende plechtigheden bij te wonen, waardoor de Kerk ons zoo aanschouwelijk den dood van Jesus voorstelt, en die wij thans met een enkel woord zullen aanstippen en verklaren.

De eerste plechtigheid van den Goeden Vrijdag bestaat in de Metten, die des avonds te voren reeds gezongen worden. Wij verwijzen daarvoor naar hetgeen wij daarvan gezegd hebben bij de Donkere Metten van Woensdagavond. Alleen merken wij op, dat de inhoud der Psalmen, Lessen en Gebeden nog meer treurigheid en droefheid ademt, en nog krachtiger dan den vorigen dag ons tot medelijden met onzen lijdenden Verlosser, en tot boete over onze zonden opgewekt.

Werd er op Witten Donderdag slechts ééne plechtige H. Mis gevierd, om onze aandacht alleen te vestigen op de plechtige eerste H. Mis, door Jesus Christus Zelfen voor Zijne leerlingen in het laatste Avondmaal opgedragen, — heden daarentegen wordt nergens over de geheele aarde het onbloedig Offer des Nieuwen Verbonds opgedragen. Op heden immers heeft de bloedige Offerande op den Calvarieberg; waarvan het H. Misoffer de afbeelding is, plaats gehad; en ten einde onze geest daarop geheel en onverdeeld te richten, heeft de Kerk het onbloedig Offer des Altaars verboden. De plechtigheden toch, die op het einde van den dienst plaats hebben, ofschoon zij wel eenige gelijkenis hebben met het H. Misoffer, kunnen en mogen geene Misse genoemd worden, daar het voornaamste deel daarvan, *de Konsekratie*, ontbreekt. Wel heeft de nuttiging plaats van de daags te voren gekonsakreerde Hostie, en hierom wordt deze plechtigheid in de taal der Kerk: *Missa præsantificatorum* genoemd.

Alles in den dienst van Goeden Vrijdag duidt den diepen rouw, de overgrootte droefheid aan, welke de Kerk om den dood van Haar Goddelijken Stichter vervult. De paarsche kleur der Misgewaden is vervangen door de zwarte kleur, de kleur des doods, die bij de uitvaarten gebezigd wordt. Het orgel zwijgt, geen klokken of schellen doen zich hooren; alleen de houten ratel doet haar sombere en akelige toonen door de kerkgewelven klinken. Het Altaar is van alle sieraden ontbloot: even als Jesus van al Zijne kleederen beroofd is geworden. Geen enkele brandende kaars verlicht het Heiligdom: zoo wordt ons herinnerd, dat Christus, het licht der wereld, heden is verduisterd. Geen wierook wordt door de dienaren medegebracht, omdat niets, wat slechts eenigszins aan eenige feestvreugde kan doen denken, heden, op den sterfdag van Christus, geduld wordt.

Zoodra de Priester in het zwarte Misgewaad voor het Altaar is verschenen, werpt hij zich aan den voet daarvan geheel op den grond neder, en overweegt in stilte eenige oogenblikken het lijden des Zaligmakers. Dit roerloos nederliggen des Priesters stelt ons op eene gevoelige en aanschouwelijke wijze den Zaligmaker voor oogen, gestorven en levenloos nederliggend in het graf, terwijl de linnen dwaal, die intusschen over het Altaar gespreid wordt, den linnen doek verbeeldt, waarin de godvruchtige mannen, Joseph van Arimathea en Nicodemus het lichaam van Christus gewikkeld hebben, toen het van het Kruis was afgenomen.

Daarna beklimt de Priester het Altaar; er worden twee Lessen gezongen: de eene uit de boeken van Moyses, de andere uit een der Profeten, omdat beiden, en de Wet, en de Profeten: getuigenis geven van den dood van Christus, — en hierna wordt de Passie, dat is: het lijdensverhaal van den H. Joannes gelezen of gezongen.

De Passie behoort door drie zangers gezongen te

worden, van welke de een Christus verbeeldt, en alleen de eigen woorden van Christus zingt, op een meer lagen, deftigen en waardigen toon. Een der anderen verbeeldt het volk en de overige personen, die sprekende worden ingevoerd, terwijl de laatste als verhaler optreedt. Het behoeft zeker niet gezegd, dat deze afwisseling iets geheel eigenaardigs aan dezen zang bijzet, en bijzonder geschikt is, om de aandacht der geloovigen levendig te houden.

Na het zingen der Passie volgen verschillende gebeden, waarin de Kerk voor alle menschen in het bijzonder bidt, tot zelfs voor de Heidenen, voor de ongeloovigen en de Joden. Dat dit heden plaats heeft, geschiedt om ons te herinneren, dat Christus voor allen zonder uitzondering is gestorven, en dat niemand van de verdiensten van Zijn zoendood is uitgesloten. Voor elk gebed knielt de Priester even neder, behalve daar waar hij bidt voor de Joden, omdat de Joden door *hunne* kniebuiging den Zaligmaker in zijn lijden bespot hebben, van welke bespotting de Kerk aldus haren afschuw wil te kennen geven.

Wanneer die gebeden verricht zijn, heeft er eene bijzondere plechtigheid plaats: de vereering nl. of de aanbidding des Kruises. Vooraf zij hier opgemerkt, dat, wanneer wij het woord: *aanbidden* of *aanbidding* hier bezigen, dit niet in den engen zin dien wij gewoon zijn daaraan te geven, moet worden opgevat. Wij aanbidden immers wel Christus, den Zone Gods, die aan het Kruis is gestorven, doch wij aanbidden niet het Kruis of het hout, gelijk soms zoo ten onrechte ons door andersdenkenden wordt verweten. De eer, die wij aan heilige zaken geven, is niet dan eene bloote vereering, geene aanbidding, gelijk wij die aan God alléén toekennen.

De Priester namelijk ontdoet in drie verschillende reizen een kruisbeeld van den sluier, die het bedekte; vertoont het driemaal aan het volk, terwijl hij zingt:

Ziet het hout des kruises, legt het daarna voor het altaar neder, trekt de schoenen uit, en na eene driemaal herhaalde knieling, kust hij het de voeten. Dit laatste doen ook al de overige dienaren des altaars, en, op sommige plaatsen althans, alle aanwezige geloovigen, terwijl door het koor de *Impropéria* of verwijten van God aan de Joden, worden gezongen.

Deze vereering des Kruises geschiedt als eene openbare belijdenis van ons geloof, en als een plechtig eerherstel voor de velerhande bespottingen en verguizingen, waaraan Jesus Christus gedurende Zijn lijden, en vooral, gedurende den tijd, dat Hij aan het kruishout hing, was blootgesteld. Dat er eene driefvoudige ontsluiting, eene driefvoudige vertooning van het Kruis, en eene driefvoudige nederknieling plaats heeft, verbeeldt ons de driefvoudige verloochening van Petrus, en de herhaalde beschimpingen, die Jesus en van de Priesters der Joden, en van de Joden zelve, en tevens van de Heidenen en ongelooovigen heeft moeten verduren. Het uittrekken der schoenen geschiedt uit eerbied jegens den gekruisten Heiland, in navolging van Moyses, tot wien God uit den brandenden braambosch sprak: *Ontdoe u van uw schoeisel* ¹⁾.

Met welke gevoelens moeten wij nu deze vereering des Kruises bijwonen? Zeker met gevoelens van een oprecht geloof: dat wij namelijk in den gekruisten Jesus onzen God en Zaligmaker erkennen, uitroepende met den honderdman: *Waarlijk, Hij is de Zoon Gods* ²⁾ — met gevoelens ook van dankbaarheid en vertrouwen: dankbaarheid voor al het goed, dat ons het Kruis verworven heeft, en vertrouwen op de oneindige verdiensten van den aan dat Kruis gestorven Godmensch; — met gevoelens eindelijk van liefde en berouw: waar toch blijkt ons Jesus' liefde beter dan door zijn Kruis? En

¹⁾ Exod. III, 5.

²⁾ Matth. XXVII, 54.

waar ook zien wij de oneindige boosheid der zonde beter in dan bij het Kruis van onzen Heiland? — Al deze gevoelens worden vooral in ons opgewekt door de trefende gezangen, die door de Kerk bij deze vereering des Kruises worden voorgeschreven, en die hier achter op hunne plaats volgen.

Na de vereering des Kruises worden de kaarsen op het altaar aangestoken, in processie wordt de H. Hostie van het zijaltaar of uit het H. Graf afgehaald, en door den Priester genuttigd.

De ontblooting der Altaren heeft plaats even als op Witten Donderdag. Zie op bladz. 36.

GEBEDEN EN GEZANGEN

gedurende den Dienst van Goeden Vrijdag,

getrokken uit het Romeinsch Missaal.

Aanmerking. Wij geven hier nagenoeg letterlijk alles wat het Romeinsch Missaal heeft. 't Spreekt echter van zelf, dat, waar de plechtigheden niet met zoo groot een getal geestelijken kunnen verricht worden, de dienstdoende Priester alleen al de handelingen verricht, en al de gebeden spreekt.

Na de Nonen gaan de Priester en zijne Assistenten in zwarte kleederen, zonder licht of wierook, naar het Altaar, vallen op hun aangezicht neêr en bidden eene wijle. Intusschen spreiden de misdienaars eene enkele dwaal over het Altaar. Na gebeden te

hebben beklimt de Priester met zijne Assistenten het Altaar, en kust het in het midden: vervolgens komt een Lector, en leest ter plaatse waar de epistel wordt gelezen, de volgende Profetie, welke hij zonder titel begint: en welke de Priester ook aan het Altaar aan den Epistelkant in stilte leest.

DIT zegt de Heer: In hunne verdrukking zullen zij des morgens tot mij opstaan (en zeggen): Komt, en laat ons tot den Heer wederkeeren; daar Hij ons gevangen gemaakt heeft zal Hij ons ook genezen; Hij heeft ons geslagen, maar zal ons ook herstellen. Na twee dagen zal Hij ons levend maken: ten derden dag zal Hij ons opwekken, en wij zullen leven voor Zijn aanschijn. Wij zullen den Heer kennen, en voortgaan Hem te kennen: als de dageraad is Zijn uitgang voorbereid, en Hij zal tot ons komen als een vroege en late regen over het land. Wat zal Ik u doen, Ephraïm? Wat zal Ik u doen, Juda? Uwe barmhartigheid is gelijk een ochtendnevel, en als een dauw, die des morgens verdwijnt. Daarom heb Ik u hard bestraft door de Profeten, en hen gedood met de woorden van Mijnen mond: en de vonnissen die ik over u gevelde heb, zullen als licht uitkomen. Want Ik wilde barmhartigheid en geen offerande, en de kennis van God liever dan brandoffers.

HÆC dicit Dominus: In tribulatione sua mane consurgent ad me: venite et revertamur ad Dominum, quia ipse cepit, et sanabit nos; percutiet. et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum. Quasi diluculum præparatus est egressus ejus, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terrae. Quid faciam tibi, Ephraïm? Quid faciam tibi, Juda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in Prophetis, occidi eos in verbis oris mei: et judicia tua quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui, et non sacrificium, et scientiam Dei plus quam holoscausta.

TRACTUS.

DOMINE, audiui auditum tuum, et timui; consideravi opera tua, et expavi.

V. In medio duorum animalium innotesceris: dum appropinquaverint anni, cognosceris: dum advenerit tempus, ostenderis.

V. In eo, dum conturbata fuerit anima mea: in ira, misericordiæ memor eris.

V. Deus a Libano veniet, et Sanctus de monte umbroso et condenso.

V. Operuit cœlis majestas ejus, et laudis ejus plena est terra.

HEER, ik heb Uwe woorden gehoord, en ik heb gevreesd: ik heb Uwe werken aanschouwd, en ik heb gesidderd.

V. In het midden van twee dieren zult Gij erkend worden: als de jaren nabij zullen zijn, zal men U kennen: als de tijd daar zal zijn, zult Gij vertoornd worden.

V. Terwijl mijne ziel zal ontroerd zijn onder uw toorn, zult Gij Uwer barmhartigheid indachtig zijn.

V. God zal van den Libanon komen, en de Heilige van den lommerijken en dichtbewassen berg.

V. Zijne majesteit heeft de hemelen bedekt: en de aarde is vol van Zijnen lof.

Na den Tractus, zegt de Priester aan den Epistelkant:

Oremus,
Flectamus genua.
R. Levate.

Laat ons bidden.
De Diaken zingt: Buigen wij de knieën. *En de Subdiaken:* Staat op.

GEBED.

DEUS, a quo et Judas reatus sui pœnam, et confessionis suæ latro præmium sumpsit: concede nobis tuæ propitiationis effectum: ut sicut in passione sua Jesus Christus Dominus noster diversa utrisque intulit stipendia meritorum; ita nobis, ablato vetustatis errore, resurrectionis suæ

O God, van wien èn Judas de straf voor zijne misdaad, èn de moordenaar het loon zijner belijdenis ontving: verleen ons, als een uitwerksel Uwer goedertierenheid, dat, even als Jesus Christus in Zijn lijden aan beiden verschillend loon naar verdienste heeft geschonken, Hij ook in ons den ouden mensch moge vernietigen, en ons de genade Zijner verrijzenis

moge toekennen. Die met U leeft | gratiam largiatur. Qui te-
en heerscht, enz. | cum vivit et regnat.

*De Subdiaken zingt op den Episteltoon, de volgende Les,
eveneens zonder titel.*

IN die dagen sprak de Heer tot Moyses en Aaron in het land van Egypte: Deze maand zal u het begin der maanden, de eerste onder de maanden des jaars wezen. Spreekt tot de geheele vergadering der kinderen Israëls, en zegt hun: op den tienden dag dezer maand neme elk een lam voor zijn gezin en voor zijn huis. Zoo echter het getal te klein is om het lam te kunnen eten, neme hij zijn gebuur er bij, die naast zijn huis woont, naar evenredigheid van het aantal zielen, dat toereikend is om het lam te eten. Het zal echter zijn: een lam zonder vlek, van het mannelijk geslacht, één jaar oud: volgens deze voorschriften zult gij ook een bok nemen. En gij zult het bewaren tot den veertienden dag dezer maand: en de gansche menigte der kinderen Israëls zal het tegen den avond slachten. En zij zullen van zijn bloed nemen, en daarmede de beide deurstijlen en de bovendorpels bestrijken van de huizen, waarin zij het eten zullen. En in dienzelfden nacht zullen zij het vleesch eten, over het vuur gebraden, en ongedeesende brooden met wilde latuw. Gij zult er niets van eten, wat rauw, wat in water gekookt, maar alleen wat over het vuur gebraden

IN diebus illis, Dixit Dominus ad Moysen et Aaron in terra Egypti: Mensis iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni. Loquimini ab universum cœtum filiorum Israel, et dicite eis: Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum par familias et domos suas. Sin autem minor est numerus ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui junctus est domui suæ juxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum Agni. Erit autem agnus absque macula, maculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis et hœdum. Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus; immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. Et sument de sanguine ejus, ad ponent super utrumque postem; et insuper liminaribus domorum in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni, et azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum,

quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus ejus et intestinis vorabit. Nec remanebit quidquam ex eo usque mane. Si quid residuum fuerit, igne comburent. Sic autem comedetis illum: Rener vestros accingetis, et calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus et comedetis festinanter: est enim Phase (id est transitus) Domini.

is; het hoofd met de voeten en het ingewand zult gij opeten. En niets zal er van overblijven tot 's morgens. Als er iets van overgebleven mocht zijn, zult gij het verbranden. Zóó nu zult gij het eten; Gij zult uwe lendenen omgorden, schoenen aan de voeten hebben, en stokken in de handen houden, en gij zult met spoed eten: want het is het Paschen (dat is de voorbijgang) des Heeren.

TRACTUS.

ERIPE me, Domine, ab homine malo: a viro iniquo libera me.

V. Qui cogitaverunt malitias in corde: tota die constituebant praelia.

N. Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum.

V. Custodi me, Domine, de manu peccatoris; et ab hominibus iniquis libera me.

V. Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: absconderunt superbi laqueum mihi.

V. Et funes extenderunt in laqueum pedibus meis; juxta iter scandalum posuerunt mihi.

V. Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi, Domine, vocem orationis meae.

V. Domine, Domine,

ONTTREK mij, Heer, aan den kwaaden mensch, verlos mij van den ongerechtige.

V. Die kwaad in hunne harten hebben gedacht: die den ganschen dag vijandelijkheden beraamden.

V. Die hunne tongen hebben gescherpt als die eener slang; adderen-vergif is onder hunne lippen.

V. Bewaar mij, Heer, voor de hand des zondaars; en verlos mij van de ongerechtigen.

V. Die er op gedacht hebben mij den voet te lichten: die in hunne hooftvaardigheid, mij een strik verborgen hebben.

V. En die voor mijne voeten koorden hebben gespannen tot een valstrik: die op den weg een steen des aanstoots voor mij hebben nedergelegd.

V. Ik heb tot den Heer gezegd: Gij zijt mijn God: verhoor, Heer, de stem mijns gebeds.

V. Heer, Heer, Gij die de kracht

zijt mijns heils, overschaduw mijn hoofd ten dage des krijgs.

V. Lever mij niet, tegen mijnen wil, aan den zondaar: zij hebben plannen tegen mij beraamd: verlaat mij niet, opdat zij zich niet te eenigen tijde verheffen.

V. Al hunne samenspanningen, al de hatelijkheden, die hunne lippen bewerken, zullen op hen zelve nederkomen.

V. Maar de rechtvaardigen zullen Uwen naam belijden: en de goeden zullen voor Uw aangezicht wonen.

virtus salutis meæ, obumbræ caput meum in die belli.

V. Ne tradas me a desiderio meo peccatori: cogitaverunt adversus me: ne derelinquas me, ne umquam exaltentur.

V. Caput circuitus eorum: labor laborum ipsorum operiet eos.

V. Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo: et habitabunt recti cum vultu tuo.

Na den Tactus wordt op een onbedekten lessenaar de Passie gezongen: de dienstdoende Priester leest die in stilte aan den Epistelkant.

DE lijdensgeschiedenis onzes Heeren Jesus Christus, volgens Joannes. Hoofdst. 18.

Als Jesus dit gesproken had, ging Hij met Zijne discipelen uit, over de beek Cedron, waar een hof was, waarin Hij, en Zijne discipelen, ingingen. Maar Judas, die Hem verried, wist ook die plaats, want Jesus was daardikwijls met Zijne discipelen samengekomen. Judas nu, de wacht en dienaars van de overpriesters en phariseën genomen hebbende, kwam derwaarts met lantaarnen, en fakels en wapenen. Jesus nu, wetende alles wat Hem zoude overkomen, trad voorwaarts, en sprak tot hen: Wien zoekt gij? Zij antwoordden hem: Jesus den Nazarener. Jesus sprak tot hen: Ik ben het. En Judas, die Hem verraden had,

PASSIO Domini nostri Jesu Christi secundum Joannem. Cap. 18.

In illo tempore: Egressus est Jesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli ejus. Sciebat autem et Judas, quia tradebat eum, locum, quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis. Judas ergo cum accepisset cohortem, et a pontificibus et pharisæis ministros, venit illuc cum laternis, et facibus, et armis. Jesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, et dixit eis: Quem queritis? Responderunt ei: Jesum Nazarenum. Dixit eis Jesus:

Ego sum. Stabat autem et Judas, qui tradebat eum, cum ipsis. Ut ergo dixit eis: Ego sum; abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogavit eos: Quem quaeritis? Illi autem dixerunt; Jesum Nazarenum. Respondit Jesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quaeritis, sinite hos abire. Ut imple-retur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdi di ex eis quemquam. Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: et percussit pontificis servum: et absce dit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit ergo Jesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? Cohors ergo, et tribunus, et ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, et ligaverunt eum; et adduxerunt eum ad Annam primum, erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphæ qui consilium dederat Judæis: Quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, et introivit cum Jesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit

stond ook bij hen. Als Hij dan tot hen zeide: Ik ben het; gingen zij achterwaarts en vielen ter aarde. Hij dan vraagde hen andermaal: Wien zoekt gij? En zij zeiden: Jesus den Nazarener. Jesus antwoordde: Ik heb u gezegd, dat Ik het ben: indien gij dan Mij zoekt, laat dezen gaan! Opdat het woord vervuld wierd, hetwelk Hij gesproken had: Van hen, die Gij mij gegeven hebt, heb ik niemand verloren. Simon Petrus nu een zwaard hebbende, trok het uit, en sloeg den dienstknecht des hoogepriesters, en hieuw hem het rechter oor af. En de naam van den dienstknecht was Malchus. Maar Jesus sprak tot Petrus: Steek uw zwaard in de schede! Den kelk, dien de Vader Mij gegeven heeft, zal Ik dien niet drinken? De bende dan, en de hoofdman, en de dienaars der Joden, grepen Jesus, en bonden Hem. En zij leidden Hem eerst tot Annas: want hij was de schoonvader van Caïphas, die in dien jare hoogepriester was. Caïphas nu was degene, die aan de Joden den raad had gegeven: Het is oorbaar, dat één mensch sterve voor het volk. Simon Petrus nu, en de andere discipel, volgden Jesus. En deze discipel was den hoogepriester bekend, en ging met Jesus binnen in het voorhof van den hoogepriester. En Petrus stond buiten aan de deur. De andere discipel dan, die den hoogepriester bekend was, ging uit, en sprak met de deurwachster, en bracht Petrus binnen. De dienstmaagd,

de deurwachtster, zeide dan tot Petrus: Zijt gij niet ook van de discipelen van dien mensch? Hij zeide: Ik ben het niet. Nu stonden de dienstknechten en dienaars bij een kolenvuur, omdat het koud was, en warmden zich: en Petrus stond ook bij hen, zich warmende. De hoogepriester dan ondervraagde Jesus over Zijne discipelen, en over Zijne leering. Jesus antwoordde hem: Ik heb openlijk tot de wereld gesproken: Ik heb altoos in de synagoge en in den tempel geleerd, waar alle de Joden samenkomen: en in het verborgen heb ik niets gesproken. Wat ondervraagt gij Mij? Ondervraag hen die gehoord hebben, wat Ik tot hen gesproken heb: Zie! zij weten, wat Ik gezegd heb. En als Hij dit gezegd had, gaf één van de dienaren, die daar stond, aan Jesus eenen kaakslag, zeggende: Antwoordt Gij aldus den hoogepriester? Jesus antwoordde hem: Indien Ik kwalijk gesproken heb, geef getuigenis van het kwaad; maar indien wel, waarom slaat gij Mij? En Annas zond Hem gebonden tot den hoogepriester Caïphas. Simon Petrus nu stond er, en warmde zich. Zij zeiden dan tot hem: Zijt gij ook niet van zijne discipelen? Hij loochende het, en zeide: Ik ben het niet. Een van de dienstknechten des hoogepriesters, bloedverwant van dengenen, wiens oor Petrus afgehouden had, zeide tot hem: Heb ik u met Hem niet in den hof gezien? Petrus loochende het dan wederom: en terstond

ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et dixit ostiariæ, et introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem servi et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se; erat autem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, et de doctrina ejus. Respondit et Jesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Judæi conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego. Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: Sic respondes pontifici? Respondit ei Jesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis? et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem. Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis ejus es? Negavit ille, et dixit: Non sum. Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus ejus cujus abscidit Petrus auriculam: Nonne

ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negavit Petrus, et statim gallus cantavit. Adducunt ergo Jesum a Caïpha in prætorium. Erat autem mane: et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Exivit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, et vocavit Jesum, et dixit ei: Tu es Rex Judæorum? Respondit Jesus: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus: Numquid ego Judæus sum? Gens tua, et pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? Respondit Jesus: Regnum meum non est de hoc mundo si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non est hinc.

kraaide de haan. Zij nu leidden Jesus van Caïphas naar het rechtshuis. En het was vroeg in den morgen. En zij gingen zelven niet in het rechthuis, opdat zij niet verontreinigd wierden, maar het pascha mochten eten. Pilatus dan ging tot hen buiten, en zeide: Welke beschuldiging brengt gij in tegen dezen mensch? Zij antwoordden, en zeiden tot hem: Indien Hij geen misdadiger ware, zouden wij Hem niet aan u hebben overgeleverd. Pilatus nu zeide tot hen: Neemt gij Hem, en oordeelt Hem naar uwe wet! De Joden dan zeiden tot hem: Ons is het niet geoorloofd iemand ter dood te brengen. Opdat het woord van Jesus vervuld wierd, hetwelk Hij gesproken had, aanduidende, welken dood Hij zoude sterven. Pilatus dan ging wederom in het rechthuis, en riep Jesus, en zeide tot Hem: Zijt Gij de Koning der Joden? Jesus antwoordde: Zegt gij dit uit u zelven, of hebben anderen het u van Mij gezegd? Pilatus antwoordde: Ben ik dan Jood? Uw volk en de overpriesters hebben U aan mij overgeleverd: wat hebt Gij gedaan? Jesus antwoordde: Mijn rijk is niet van deze wereld. Zoo Mijn rijk van deze wereld ware, zouden gewis Mijne dienaren gestreden hebben, dat Ik den Joden niet wierd overgeleverd. Nu echter is Mijn rijk niet van hier. Pilatus zeide nu tot Hem: Zoo zijt Gij dan Koning? Jesus antwoordde: Gij zegt het, Ik ben Koning. Daartoe ben Ik

geboren, en daartoe in de wereld gekomen, om der waarheid getuigenis te geven. Een iegelijk die uit de waarheid is, hoort Mijne stem. Pilatus zeide tot Hem: Wat is waarheid? En als hij dit gezegd had, ging hij andermaal buiten tot de Joden, en zeide tot hen: Ik vind geene schuld in Hem. Maar het is bij u gebruik, dat ik u op het paaschfeest éénen loslate. Wilt gij nu dat ik u den Koning der Joden loslate? Maar zij riepen allen wederom, zeggende: Niet dezen, maar Barabbas! Barabbas nu was een moordenaar. Toen nam Pilatus dan Jesus, en geeselde Hem. En de krijgsknechten vlochten eene kroon van doornen, en zettenden die op Zijn hoofd, en wierpen Hem een purperen kleed om, en kwamen tot Hem, en zeiden: Wees gegroet, Koning der Joden! En zij gaven Hem kaakslagen. Pilatus ging dan wederom buiten, en zeide tot hen: Ziet, ik breng Hem tot u buiten, opdat gij weten moogt, dat ik geene schuld in Hem vinde. Jesus dan kwam buiten, dragende de doornenkroon en het purperen kleed. En hij zeide tot hen: Ziet, de mensch! Als Hem dan de overpriester en de dienaars zagen, riepen zij, en zeiden: Kruisig! Kruisig Hem! Pilatus zeide tot hen: Neemt gij, en kruisigt Hem; want ik vind geene schuld in Hem. De Joden antwoordden Hem: Wij hebben eene wet, en naar de wet moet Hij sterven, omdat Hij zich zelven Gods Zoon gemaakt heeft. Als Pilatus nu dit gezegde

Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Jesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos, et dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis Regem Judæorum? Clamaverunt ergo rursum omnes, dicentes; Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum et flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus; et veste purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum, et dicebant: Ave, Rex Judæorum; et dabant ei alapas. Exivit ergo iterum Pilatus foras, et dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam. (Exivit ergo Jesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum): Et dicit eis: Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis

Pilatus; Accipite eum vos, et crucifigite: ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei Judæi: Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est prætorium iterum, et dixit ad Jesum: Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te? Respondit Jesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. Et exinde querebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant, dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum; et sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, hebraice autem Gabbatha. Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta; et dicit Judæis: Ecce Rex vester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non

gehoord had, werd hij meer bevreesd. En hij ging wederom in het rechthuis, en zeide tot Jesus: Van waar zijt Gij? Maar Jesus gaf hem geen antwoord. Pilatus dan zeide tot Hem: Spreekt Gij tot mij niet? Weet Gij niet, dat ik macht heb, U te kruisigen, en macht heb, U los te laten? Jesus antwoordde: Gij zoudt geene macht over Mij hebben, indien het u niet van boven gegeven ware. Daarom heeft hij, die Mij aan u heeft overgeleverd, grootere zonde. En van toen af zocht Pilatus Hem los te laten. Maar de Joden riepen, en zeiden: Zoo gij dezen loslaat, zijt gij des Keizers vriend niet; want een ieder die zich tot Koning maakt, wedersprekt den Keizer! Als nu Pilatus deze woorden gehoord had, bracht hij Jesus buiten: en hij zat op den rechterstoel, op de plaats, genaamd Lithostrotos, en in het Hebreeuwsch: Gabbatha. En het was de dag der voorbereiding van het pascha, ongeveer de zesde ure; en hij zeide tot de Joden: Ziet uw Koning! Maar zij riepen: Weg, weg met Hem! Kruisig Hem! Pilatus zeide tot hen: Uwen Koning zal ik kruisigen? De overpriesters antwoordden: Wij hebben geen Koning, dan den Keizer. Toen gaf Hij Hem dan aan hen over, om gekruisigd te worden. En zij namen Jesus, en leidden Hem weg. En Zijn kruis dragende, ging Hij uit naar de plaats, welke Calvarie heet en in het Hebreeuwsch: Golgotha; aldaar kruisigden zij Hem, en met Hem

twee anderen, aan elke zijde éénen, en Jesus in het midden. En Pilatus had ook een opschrift geschreven, en boven het kruis geplaatst: daar stond geschreven: *Jesus de Nazarener, de Koning der Joden*. Dit opschrift nu lazen velen der Joden: want de plaats, waar Jesus gekruisigd werd, was nabij de stad; en het was geschreven in het Hebreeuwsch, Grieksch en Latijn. De overpriesters der Joden zeiden dan tot Pilatus: Schrijf niet: de Koning der Joden; maar dat Hij gezegd heeft: Ik ben Koning der Joden. Pilatus antwoordde: Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven. De krijgsknechten nu, als zij Hem gekruisigd hadden, namen zij Zijne kleederen, en maakten vier deelen, voor elken krijgsknecht een deel, en den rok. De rok echter was zonder naad, van boven afgeheel geweven. Zij zeiden dan tot elkander: Laat ons dien niet scheuren, maar het lot daarover werpen, wiens hij zijn zal. Opdat de Schrift vervuld wierd, welke zegt: Zij hebben mijne kleederen onder zich verdeeld, en over mijn gewaad hebben zij het lot geworpen. En dit nu deden de krijgsknechten. Er stonden nu bij Jesus' kruis zijne Moeder, en de zuster zijner Moeder, Maria van Cleophas, en Maria Magdalena. Als Jesus dan Zijne Moeder, en den discipel, dien Hij lief had, staan zag, sprak Hij tot zijne Moeder: Vrouwe! zie, uw zoon! Daarna sprak Hij tot den discipel: Zie, uwe moeder!

habemus regem, nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum et eduxerunt. Et bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariae, locum, hebraice autem Golgotha; ubi crucifixerunt eum, cum eo alios duos hinc et hinc, medium autem Jesum. Scripsit autem et titulum Pilatus: et posuit super crucem. Erat autem scriptum: *Jesus Nazarenius, Rex Judæorum*. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt; quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum hebraice, græce, et latine. Dicebant ergo Pilato pontifices Judæorum: Noli scribere: Rex Judæorum: sed quia ipse dixit; Rex sum Judæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus (et fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cujus sit. Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant autem juxta cru-

cem Jesu mater ejus, et soror matris ejus Maria Cleophæ, et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Jesus matrem, et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Postea sciens Jesus quia omnia consummatæ sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit: sitio. Vas ergo erat positum aceto plenam. Illi autem spongiam plenam aceto, hysopo circumponentes obtulerunt ori ejus. Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit; Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. (*Hic genuflectitur et pausat aliquantulum*).

Judæi ergo (quoniam Parasceve erat), ut non remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati), rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura et tollerentur. Venerunt ergo milites: et primi quidem fregerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura; sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit, tes-

En van die ure nam de discipel haar tot zich. Daarna Jesus wetende dat alles volbracht was, opdat de Schrift vervuld wierd, sprak: Ik heb dorst. Er stond nu een vat vol edik. Zij dan eene spons, met edik gevuld, om eenen hijsopstengel gewonden hebbende, brachten die aan zijnen mond. Als Jesus dan den edik genomen had, sprak hij: Het is volbracht! En hij boog het hoofd, en gaf den geest. (*Hier knielt men en rust men een oogenblik*.)

De Joden dan, omdat het de dag der voorbereiding was, opdat de lichamen niet aan het kruis zouden blijven op den sabbat, (want die sabbat was een groote dag), verzochten Pilatus, dat hunne beenen gebroken, en zij afgenomen wierden. De krijgsknechten kwamen alzoo, en braken de beenen des eersten, en des anderen, die met hem gekruisigd waren. Doch als zij tot Jesus gekomen waren, ziende, dat hij alreeds gestorven was; braken zij zijne beenen niet. Maar een van de krijgsknechten doorstak zijne zijde met eene speer, en terstond kwam er bloed en water uit. En hij, die het gezien heeft, heeft daarvan getuigenis gegeven, en zijne getuigenis is waarachtig: en hij weet, dat hij de waarheid zegt, opdat ook gij moogt gelooven. Want dit is geschied, opdat de Schrift wierd vervuld: Gij zult geen been van hem verbreken. En wederom zegt eene andere Schrift: Zij zullen zien, wien zij

doorstoken hebben.

En daarna verzocht Joseph van Arimathæa (daar hij een leerling van Jesus was, maar in het geheim, uit vreeze voor de Joden,) Pilatus, dat hij het lichaam van Jesus mocht afnemen. En Pilatus liet het toe. Hij kwam dan, en nam het lichaam van Jesus af. En Nicodemus kwam ook, die voormaals bij nacht tot Jesus gekomen was, en bracht een mengsel van mirrhe en aloë, omtrent honderd ponden. Zij namen dan het lichaam van Jesus, en wonden het, met de specerijen, in linnen doeken, gelijk het bij de Joden gewoonte is te begraven. En er was in de plaats, waar hij gekruisigd was, een hof en in den hof een nieuw graf, in hetwelk nog nooit iemand gelegd was. Daar nu, om den voorbereidingsdag der Joden dewijl het graf nabij was, legden zij Jesus.

timonium perhibuit: et verum est testimonium ejus. Et ille scit quia vera dicit: ut et vos credatis. Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.

Post hæc autem rogavit Pilatum Joseph ab Arimathæa (eo quod esset discipulis Jesu, occultus autem, propter metum Judæorum), ut tolleret corpus Jesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, et tulit corpus Jesu. Venit autem et Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primum ferens mixturam myrrhæ et aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Jesu, et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est, hortus; et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parasceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

Vervolgens begint de Priester, aan den Epistelkant, onmiddellijk, met gevouwen handen, de volgende gebeden:

Laat ons bidden, Allerliefsten, voor de heilige Kerk Gods, opdat onze God en Heer zich gewaar- dige haar over geheel de aarde

Oremus, dilectissimi nobis, pro Ecclesia sancta Dei: ut eam Deus et Dominus noster pacificare, adunare,

et custodire dignetur toto orbe terrarum: subiciens ei principatus et potestates: detque nobis quietam et tranquillam vitam degentibus, glorificare Deum Patrem omnipotentem.

Oremus.

Diacon. Flectamus genua.

Subdiaconus. Levate.

in vrede en eenheid te bewaren: de vorsten en machten aan haar onderwerpe, en ons geve, dat wij een rustig en ongestoord leven genieten, en God den Almachtigen Vader mogen verheerlijken.

Laat ons bidden.

De diaken: Buigen wij de knieën.

De subdiaken: Staat op.

Het gebed wordt met uitgestrekte handen gezongen, op den minst plechtigen toon. En dit zelfde geldt voor de volgende gebeden.

Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriam tuam omnibus in Christo gentibus revelasti: custodi opera misericordiæ tuæ, ut Ecclesia tua toto orbe diffusa, stabili fide in confessione tui nominis perseveret. Per eundem Dominum.

Oremus et pro beatissimo Papa nostro N..., ut Deus et Dominus noster, qui elegit eum in ordine episcopatus, salvum atque incolumen custodiat Ecclesiæ suæ sanctæ, ad regendum populum sanctum Dei.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, cujus iudicio universa fundantur; respice propitius ad preces nostras, et electum nobis Antistitem tua pietata conserva, ut christiana plebs, quæ te

Almachtige eeuwige God, die in Christus Uwe heerlijkheid aan alle volken hebt geopenbaard: bewaar de werken Uwer barmhartigheid, opdat Uwe Kerk, die over de geheele aarde verspreid is, in een standvastig geloof en in de belijdenis van Uwen naam moge volharden. Door den zelfden Heer, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor onzen Allerheiligsten Paus N..., opdat onze God en Heer, die hem tot Opperpriester heeft verkozen, hem behoude en ongedeerd beware voor Zijne heilige Kerk, om Gods heilig volk te bestieren.

Laat ons bidden.-

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, die in Uwe wijsheid alles vast gesteld hebt; zie gunstig op onze gebeden neder, en bewaar in Uwe goedheid, den ons verkoren Opperpriester, opdat het Christenvolk, dat door U, zijn Stichter, wordt bestierd,

onder zoo groot een Opperherder, in verdiensten van geloof moge toenemen. Door onzen Heer, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor alle Bisschoppen, Priesters, Diakenen, Subdiakenen, Akolieten, Exorcisten, Lektoren, Ostiaren, Belijders, Maagden, Weduwen en voor geheel het heilige volk Gods.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, door Wiens Geest het geheele lichaam der Kerk geheiligt en bestierd wordt; verhoor de smeeking, die wij voor allen orden tot U richten, opdat door de hulp Uwer genade, Gij van alle rangen getrouw moogt gediend worden. Door onzen Heer J. C., die in de eenheid van denzelfden Geest, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor onzen allerchristelijksten (*zoo hij nog niet gekroond is, zegt men er bij:* verkozene) Keizer N., opdat onze God en Heer Hem alle barbaarsche natiën onderwerpe, tot onzen voortdurenden vrede.

gubernatur auctore, sub tanto Pontifice, credulitatis suæ meritis augeatur. Per Dominum.

Oremus et pro omnibus Episcopus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis, Confessoribus, Virginibus, Viduis, et pro omni populo sancte Dei.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, cujus Spiritu totum corpus Ecclesiæ sanctificatur et regitur, exaudi nos pro universis Ordinibus supplicantes, ut gratiæ tuæ munere, ab omnibus tibi gradibus fideliter serviatur. Per Dominum nostrum..., in unitate ejusdem.

Oremus et pro christianissimo Imperatore nostro N..., ut Deus et Dominus noster subditas illi faciat omnes barbaras nationes, ad nostram perpetuam pacem.

Daar er geen Romeinsch keizerrijk meer bestaat, wordt dit gebed, in de Nederl. Kerkprovincie, thans weggelaten.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige, eeuwige God, in

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterne

Deus, in cujus manu sunt omnium potestates, et omnium jura regnorum: respice ad Romanum benignus imperium; ut gentes, quæ in sua feritate confidunt, potentiæ tuæ dextera comprimantur. Per Dominum. Amen.

Oremus et pro catechumenis nostris: ut Deus et Dominus noster adaperiat aures præcordiorum ipsorum, januaque misericordiæ: ut per lavacrum regenerationis accepta remissione omnium peccatorum, et ipsi inveniantur in Christo Jesu Domino nostro.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiternus Deus, qui Ecclesiam tuam nova semper prole fecundas: auge fidem et intellectum catechumenis nostris; ut renati fonte baptismatis, adoptionis tuæ filiis aggregentur. Per Dominum. Amen.

Oremus, dilectissimi nobis, Deum Patrem omnipotentem, ut cunctis mundum purget erroribus: morbos auferat, famem depellat: aperiatur carceres: vincula dissolvat; peregrinantibus reditum, infirmantibus sanitatem, navigantibus portum salutis indulgeat.

Oremus.

Wiens hand aller koningrijken machten en rechten zijn, zie genadig op het Romeinsche rijk neder: opdat de volken, die op hunne woestheid vrouwen, door Uwe sterke rechterhand worden ten onder gebracht. Door onzen Heer, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor onze doopleerlingen; opdat onze God en Heer hun de ooren des harten en de deur Zijner barmhartigheid opene: opdat zij door het water der wedergeboorte, de vergiffenis van al hunne zonden ontvangen, en bevonden worden te zijn in Christus Jesus, onzen Heer.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige, eeuwige God, die Uwe Kerk steeds in nieuw kroost doet vruchtbaar zijn: vermeerder het geloof en de kennis in onze doopleerlingen; opdat zij, door het water des doopsels herboren, onder Uwe kinderen mogen aangenomen worden. Door onzen Heer enz. Am.

Laat ons, allerlieftsten, God den Almachtigen Vader bidden, dat Hij de wereld van alle dwalingen zuivere: de ziekten wegneme: hongersnood verwijdere, de kerkers opene, de boeien slake, den reizigers terugkeer, den zieken gezondheid, den zeevarenden de haven des heils verleene.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige, eeuwige God, Gij die de troost der bedroefden, de sterkte der zwakken zijt, laat de gebeden van hen, die in alle soort van kwelling tot U roepen, tot U komen; opdat allen in hunne noodwendigheden zich over de hulp Uwer barmhartigheid mogen verheugen. Door onzen Heer enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor de ketters en scheurmakers; opdat onze God en Heer hen van alle dwalingen verlosse: en zich gewaardige hen tot onze heilige Moeder, de Katholieke en Apostolische Kerk terug te brengen.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, die allen behoudt en niemand wilt laten verloren gaan: zie neêr op de zielen, die door de list des duivels misleid zijn, opdat zij alle kettersche verkeerdheid afleggen, hunne dwalende harten tot inkeer mogen komen, en zij tot de eenheid Uwer waarheid wederkeeren. Door onzen Heer enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor de trouwelooze Joden: dat onze God en Heer den blinddoek van hunne harten wegneme, opdat ook zij Jesus Christus, onzen Heer, erkennen.

Almachtige eeuwige God, die zelfs de trouweloosheid der Joden van Uwe barmhartigheid niet uit-

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, mœstorum consolatio, laborantium fortitudo: perveniant ad te preces de quacumque tribulatione clamantium; ut omnes sibi in necessitatibus suis misericordiam tuam gaudeant adfuisse. Per Dominum nostrum. Amen.

Oremus et pro hæreticis et schismaticis: ut Deus et Dominus noster eruat eos ab erroribus universis: et ad sanctam matrem Ecclesiam catholicam atque apostolicam revocare dignetur.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui salvas omnes, et neminem vis perire: respice ad animas diabolica fraude deceptas, ut omni hæretica pravitate deposita, errantium corda recipiscant: et ad veritatis tuæ redeant unitatem. Per Dominum nostrum. Amen.

Oremus et pro perfidis Judæis: ut Deus et Dominus noster auferat velamen de cordibus eorum: ut et ipsi agnoscant Jesum Christum Dominum nostrum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui etiam Judaicam perfidiam a tua misericordia

non repellis: exaudi preces nostras, quas pro illius populi obsecratione deferimus: ut, agnita veritatis tuæ luce, quæ Christus est, a suis tenebris eruantur. Per eundem Dominum nostrum.

Oremus et pro Paganis: ut Deus omnipotens auferat iniquitatem a cordibus eorum: et, relictis idolis suis, convertantur ad Deum vivum et verum, et unicum Filium ejus Jesum Christum Deum et Dominum nostrum.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui non mortem peccatorum, sed vitam semper inquiris: suscipe propitius orationem nostram, et libera eos ab idolorum cultura, et aggrega Ecclesiæ tuæ Sanctæ, ad laudem et gloriam nominis tui. Per Dominum.

R. Amen.

sluit: verhoor onze gebeden, die wij voor de verblindheid van dat volk tot U stieren; opdat zij het licht Uwer waarheid, Christus namelijk, erkennen, en uit hunne duisternis getrokken worden. Door denzelfden J. C., onzen Heer enz. Amen.

Laat ons bidden, ook voor de Heidenen; dat de Almachtige God de ongerechtigheid van hunne harten wegneme: opdat zij de afgoden verlaten, en zich bekeeren mogen tot den levenden en waren God, en zijnen eenigen Zoon Jesus Christus, onzen God en Heer.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige en eeuwige God, die niet de dood der zondaren, maar altijd hun leven zoekt: neem ons gebed genadig aan: en verlos hen van den dienst der afgoden: en neem hen in Uwe heilige Kerk op tot lof en ter verheerlijking van Uwen naam. Door onzen Heer enz.

R. Amen.

Na deze gebeden legt de Priester het kasnif af, gaat naar den Epistelkant, en ontvangt van den Diaken een kruisbeeld, dat reeds op het Altaar aanwezig is. Met het aangezicht naar het volk gekeerd, ontbloot hij het een weinig van boven, alléén de woorden zingende:

Ecce lignum Crucis.

| Ziet het hout des kruises.

waarna zijne Assistenten met hem de Antifoon vervolgen:

In quo salus mundi
pendit.

| Waaraan het heil der wereld
gehangen heeft.

En terwijl het koor antwoordt:

Komt, laat ons aanbidden. | Venite, adoremus.

knielen allen, behalve de Priester, neder. Deze gaat alsdan een weinig verder, ontbloot den rechterarm van het kruisbeeld, en het opheffende, zingt hij op iets hooger toon dezelfde woorden, welke op dezelfde wijze worden vervolgd en beantwoord, gelijk zoo even. Eindelijk gaat de Priester naar het midden des Altaars, ontbloot het kruisbeeld geheel, en het opheffende, zingt hij met nog meer verheffing van stem even als de vorige keeren: Ecce lignum Crucis.

Daarna draagt de Priester het kruisbeeld op eene plaats voor het Altaar, en legt het daar knielende neder. Dan trekt hij zijne schoenen uit, en gaat het kruis vereeren, driemaal nederknielende, vóór het kruis. Hierna trekt hij de schoenen weder aan, en neemt zijn kasuifel. — Op dezelfde wijze als de Priester vereeren nu ook alle Assistenten en dienaren, die aan het Altaar zijn, en na hen alle geestelijken en leeken, twee aan twee het kruis. Onder deze vereering worden of wel geheel of gedeeltelijk, naar gelang de tijd daartoe is gezongen de volgende gezangen: Improperia of Verwijten genoemd, en wel op deze wijze:

Twee zangers zingen midden in het koor.

V. Mijn volk, wat heb ik u gedaan? of waarin heb Ik u bedroefd? Antwoord Mij.

V. Omdat Ik u uitgeleid heb uit het land van Egypte, hebt gij uwen Verlosser een kruis bereid.

V. Popule meus, quid feci tibi, aut in quo contristavi te? respondite mihi.

V. Quia eduxi te de terra Egypti, parasti crucem Salvatori tuo.

Een koor zingt:

De heilige God! | Agios o Theos.

Een ander koor antwoordt:

De heilige God! | Sanctus Deus.

Het eerste koor:

De heilige sterkte! | Agios ischyros.

Het tweede koor:

De heilige sterkte! | Sanctus fortis.

Het eerste koor:

De heilige, onsterfelijke! Ontferm U onzer. | Agios athanatos, eleison ymas.

Het tweede koor:

Sanctus immortalis mi-
serere nobis.

De heilige, onsterfelijke! Ont-
ferm U onzer.

Daarna zingen er twee van het tweede koor:

V. Quia eduxi te per
desertum quadraginta annis,
et manna cibavi te, et in-
troduxi te in terram satis
bonam, parasti crucem Sal-
vatori tuo.

V. Omdat Ik u, veertig jaren
lang door de woestijn heb uit-
geleid: en u met het manna ge-
voed heb, en u heb ingeleid in
een zoo goed land: hebt gij uwen
Verlosser een kruis bereid.

Beurtelings antwoorden de koren: *Agios o Theos. — De Heilige God* enz. als voren, in dier voege echter, dat altijd het eerste koor herhale: *Agios* enz.

Vervolgens zingen er twee van het eerste koor:

V. Quid ultra debui fa-
cere tibi, et non feci? Ego
quidem plantavi te vineam
meam speciosissimam; et tu
facta es mihi nimis amara:
aceto namque sitim meam
potasti, et lancea perforasti
latus Salvatori tuo.

V. Wat heb Ik meer voor u
moeten doen, wat Ik niet gedaan
heb? Ik heb u namelijk geplant
als mijn uitgelezensten wijngaard:
en gij zijt Mij al te bitter ge-
worden: met azijn immers hebt
gij mijnen dorst gelaafd, en met
eene lans hebt gij de zijde van
uwen Verlosser doorstoken.

Eveneens antwoorden beurtelings de koren: *Agios* enz.

Het volgende wordt beurtelings door twee zangers gezongen, terwijl beide koren te zamen, na elke V. herhalen: *Popule meus* enz. — Mijn volk enz. tot aan Quia eduxi. — Omdat ik U.

Twee van het koor zingen:

V. Ego propter te flagel-
lavi Aegyptum cum primo-
genitis suis: et tu me fla-
gellatum tradidisti.

Quia eduxi te de Aegyp-
to, demerso Pharaone in
mare Rubrum: et tu me
tradidisti principibus sacer-
dotum.

V. Om u heb Ik Egypte met
zijne eerstgeborenen geslagen:
en gij hebt Mij gegeeseld over-
geleverd.

Ik heb u uit Egypte geleid, en
Pharao in de Roode Zee bedolven:
en gij hebt Mij aan de Over-
geleverd.

Ik heb de zee voor u geopend: en gij hebt met eene lans Mijne zijde geopend.

Ik ben u voorgegaan in eene wolkkolom: en gij hebt Mij naar het rechthuis van Pilatus gevoerd.

Ik heb in de woestijn u met het manna gevoed: en gij hebt Mij met kaakslagen en geeseloeden geslagen.

Ik heb u met het water des heils uit de steenrots gedrenkt: en gij hebt Mij met gal en azijn gelaafd.

Ik heb om u de koningen der Chananeërs verslagen: en gij hebt met een riet Mij op het hoofd geslagen.

Ik heb u een koninklijken scepter gegeven, en gij hebt Mij eene doornen kroon op het hoofd gesteld.

Ik heb u met groote kracht verheven: en gij hebt Mij aan het galgenhout des kruises gehangen.

Ego ante te aperui mare; et tu aperuisti lancea latus meum.

Ego ante te praeivi in columna nubis; et tu me duxisti ad praetorium Pilati.

Ego te pavi manna per desertum: et tu me caecidisti alapis et flagellis.

Ego te potavi aqua salutis de petra: et tu me potasti felle et aceto.

Ego propter te Chananeorum reges percussi; et tu percussisti arundine caput meum.

Ego dedi tibi sceptrum regale: et tu dedisti capiti meo spineam coronam.

Ego te exaltavi magna virtute: et tu me suspendisti in patibulo crucis.

Vervolgens wordt gezamenlijk gezongen:

Wij aanbidden Uw Kruis, o Heer: en loven en verheerlijken Uwe verrijzenis: want zie, door het hout is vreugde gekomen over de geheele wereld. — De Heer ontferme zich onzer, en zegene ons: Hij doe zijn aanschijn over ons lichten, en ontferme zich onzer. — *Wordt herhaald:* Wij aanbidden enz.

Ant. Crucem tuam adoramus, Domine; et sanctam resurrectionem tuam laudamus et glorificamus; ecce enim propter lignum venit gaudium in universo mundo. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis; illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri. *Repetitur.* Crucem tuam.

Daarna zingt men: *Crux fidelis:* Getrouwe kruisboom enz. met den Lofzang: *Pange lingua:* Zing o tong enz., en na elk koeplet

van dezen Lofzang wordt *Crux fidelis*: Getrouwe kruisboom enz. of: Aan 't zoete kruishout, beurtelings herhaald.

*Crux fidelis, inter omnes
Arbor una nobilis.
Nulla silva talem profert,
Fronde, flore, germine.
Dulce lignum, dulces clavos,
Dulce pondus sustinet.*

*Pange, lingua, gloriosi
Lauream certaminis;
Et super Crucis trophæo
Dic triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor orbis
Immolatis vicerit.*

*De parentis protoplasti
Fraude factor condolens;
Quando pomi noxialis
In necem morsu ruit:
Ipse lignum tunc notavit,
Damna ligni ut solveret.*

*Hoc opus nostræ salutis
Ordo deposserat:
Multiformis proditoris
Ars ut artem falleret:
Et medelam ferret inde,
Hostis unde læserat.*

*Quando venit ergo sacri
Plenitudo temporis,
Missus est ab arce Patris
Natus, orbis conditor:
Atque ventre virginali
Carne amictus prodiit.*

*Vagit infans inter arcta
Conditis præsepia:
Membra pannis involuta*

Getrouwe kruisboom, onder alle boomen de edelste: geen woud brengt er eenen voort aan U gelijk, in blad, en bloem, en vrucht. Aan 't zoete kruishout hangt, aan zoete nagelen, een zoete last.

Zing, o tong, de lauweren, in een roemvollen strijd geplukt, en meld de edele zegepraal aan het zegeteeken des kruises bevochten: meld, hoe de Zaligmaker der wereld, hoewel geslachtofferd, nochtans verwonnen heeft.

De Schepper, met medelijden bewogen over de misleiding van onzen eersten vader, toen hij door het eten der noodlottige vrucht zich aan den dood overleverde, heeft toen reeds het hout aange- wezen, om de schade, door het hout eens aangericht, te herstellen.

Zóó moest het werk onzer zalig- heid voltrokken worden: zóó moest de sluwheid des listigen verraders door schrandereheid mis- leid worden: zóó moest het ge- neesmiddel aangebracht worden door het werktuig zelf, waarmede de vijand had gewond.

Toen dan de volheid des tijds gekomen was, werd uit de woon- stede des Vaders de Zoon, de Schepper der wereld, gezonden: en Hij vertoonde zich, omkleed met een lichaam, uit een maag- delijken schoot aangenomen.

In een enge krib gelegd schreit Hij als kind: de Moedermaagd omwindt Zijne leden met doeken:

Ik heb de zee voor u geopend: en gij hebt met eene lans Mijne zijde geopend.

Ik ben u voorgegaan in eene wolkkolom: en gij hebt Mij naar het rechthuis van Pilatus gevoerd.

Ik heb in de woestijn u met het manna gevoed: en gij hebt Mij met kaakslagen en geeseloeden geslagen.

Ik heb u met het water des heils uit de steenrots gedrenkt: en gij hebt Mij met gal en azijn gelaafd.

Ik heb om u de koningen der Chananeërs verslagen: en gij hebt met een riet Mij op het hoofd geslagen.

Ik heb u een koninklijken scepter gegeven, en gij hebt Mij eene doornen kroon op het hoofd gesteld.

Ik heb u met groote kracht verheven: en gij hebt Mij aan het galgenhout des kruises gehangen.

Ego ante te aperui mare; et tu aperuisti lancea latus meum.

Ego ante te praeivi in columna nubis; et tu me duxisti ad praetorium Pilati.

Ego te pavi manna per desertum: et tu me caecidisti alapis et flagellis.

Ego te potavi aqua salutis de petra: et tu me potasti felle et aceto.

Ego propter te Chananeorum reges percussi; et tu percussisti arundine caput meum.

Ego dedi tibi sceptrum regale: et tu dedisti capiti meo spineam coronam.

Ego te exaltavi magna virtute: et tu me suspendisti in patibulo crucis.

Vervolgens wordt gezamenlijk gezongen:

Wij aanbidden Uw Kruis, o Heer: en loven en verheerlijken Uwe verrijzenis: want zie, door het hout is vreugde gekomen over de geheele wereld. — De Heer ontferme zich onzer, en zegene ons: Hij doe zijn aanschijn over ons lichten, en ontferme zich onzer. — *Wordt herhaald:* Wij aanbidden enz.

Ant. Crucem tuam adoramus, Domine; et sanctam resurrectionem tuam laudamus et glorificamus; ecce enim propter lignum venit gaudium in universo mundo. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis; illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri. *Repetitur.* Crucem tuam.

Daarna zingt men: *Crux fidelis:* Getrouwe kruisboom enz. met den Lofzang: *Pange lingua:* Zing o tong enz., en na elk koeplet

van dezen Lofzang wordt *Crux fidelis*: Getrouwe kruisboom enz. of: Aan 't zoete kruishout, beurtelings herhaald.

*Crux fidelis, inter omnes
Arbor una nobilis.
Nulla silva talem profert,
Fronde, flore, germine.
Dulce lignum, dulces clavos,
Dulce pondus sustinet.*

*Pange, lingua, gloriosi
Lauream certaminis;
Et super Crucis trophæo
Dic triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor orbis
Immolatis vicerit.*

*De parentis protoplasti
Fraude factor condolens;
Quando pomi noxialis
In necem morsu ruit:
Ipse lignum tunc notavit,
Damna ligni ut solveret.*

*Hoc opus nostræ salutis
Ordo deposserat:
Multiformis proditoris
Ars ut artem falleret:
Et medelam ferret inde,
Hostis unde læserat.*

*Quando venit ergo sacri
Plenitudo temporis,
Missus est ab arce Patris
Natus, orbis conditor:
Atque ventre virginali
Carne amictus prodiit.*

*Vagit infans inter arcta
Conditis præsepia:
Membra pannis involuta*

Getrouwe kruisboom, onder alle boomen de edelste: geen woud brengt er eenen voort aan U gelijk, in blad, en bloem, en vrucht. Aan 't zoete kruishout hangt, aan zoete nagelen, een zoete last.

Zing, o tong, de lauweren, in een roemvollen strijd geplukt, en meld de edele zegepraal aan het zegeteeken des kruises bevochten: meld, hoe de Zaligmaker der wereld, hoewel geslachtofferd, nochtans verwonnen heeft.

De Schepper, met medelijden bewogen over de misleiding van onzen eersten vader, toen hij door het eten der noodlottige vrucht zich aan den dood overleverde, heeft toen reeds het hout aangevozen, om de schade, door het hout eens aangericht, te herstellen.

Zóó moest het werk onzer zaligheid voltrokken worden: zóó moest de sluwheid des listigen verraders door schrandereheid misleid worden: zóó moest het geneesmiddel aangebracht worden door het werktuig zelf, waarmede de vijand had gewond.

Toen dan de volheid des tijds gekomen was, werd uit de woonstede des Vaders de Zoon, de Schepper der wereld, gezonden: en Hij vertoonde zich, omkleed met een lichaam, uit een maagdelijken schoot aangenomen.

In een enge krib gelegd schreit Hij als kind: de Moedermaagd omwindt Zijne leden met doeken:

Love alle geest in 't Licht geknield!	Collaudet omnis spiritus,
En dat Ge, de eeuwen door, geleidt,	Quibus Crucis victoriam,
Wie Ge in het Kruisgeheim be-	Largiris. adde præmium.
[hieldt! Amen. ¹⁾]	[Amen.]

Aan het Hoogaltaar gekomen, neemt de Priester de Heilige Hostie uit den Kelk, en legt die op de Pateen. Vervolgens wordt er wijn en een weinig water in de Kelk gedaan, en daarna heeft de gewone bewierooking des Altaars plaats. Onder deze bewierooking bidt de Priester de volgende gebeden:

Als hij de H. Hostie en den kelk bewierookt:

Moge deze wierook door U gezegend opstijgen tot U, o Heer; en moge Uwe barmhartigheid op ons afdalen!	Incensum istud a te benedictum, ascendat ad te, Domine: et descendat super nos misericordia tua.
---	--

Als hij het Altaar bewierookt:

Laat mijn gebed, o Heer, gelijk wierook opgaan voor Uw aangezicht: de opheffing mijner handen zij U als een avondoffer. Plaats, o Heer, eene wacht aan mijnen mond en sluit mijne lippen, opdat mijn hart niet tot woorden van boosheid neige, om verontschuldigungen te zoeken voor mijne zonden!	Dirigatur, Domine, oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum nearum Sacrificium vespertinum. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis: ut non declinet cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.
--	--

Als hij het wierookvat teruggeeft.

De Heer ontsteke in ons het vuur Zijner liefde, en de vlam zijns eeuwigen welbehagens. Amen.	Accendat in nobis Dominus ignem sui amoris et flammam æternæ charitatis. Amen.
--	--

¹⁾ De vertaling van dezen lofzang: Vexilla, even als die van het Pange lingua, in den dienst van Witten Douderdag op blz. 34, is van J. A. Alberdingk Thijm. Zie Palet en Harp, blz. 148 en 153.

De Priester wast de handen, waarna hij voor het Altaar neergebogen zegt:

In spiritu humilitatis et in animo contrito suscipiamur a te, Domine: et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.

Laat ons door U, o Heer, in den geest van ootmoed, en met een berouwbebbend hart worden aangenomen: en laat ons offer heden zoo voor Uw aanschijn geschieden, dat het U behage, Heer God!

Dan zegt hij als gewoonlijk:

Orate fratres: ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.

Biddt, Broeders, dat mijn en uw offer behagelijk worde aan God, den Almachtigen Vader.

Vervolgens zingt hij het Pater noster:

Oremus. Præceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati, audeamus dicere.

Pater noster, qui es in celis: sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in cælo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

Laat ons bidden. Door heilzame voorschriften aangemaand en door goddelijke leering onderricht, durven wij zeggen:

Onze Vader, die in de hemelen zijt! Geheiligd zij Uw naam! Laat toekomen Uw rijk! Uw wil geschiede op aarde als in den hemel! Geef ons heden ons dagelijksch brood, en vergeef ons onze schulden, gelijk wij ook vergeven onzen schuldenaren: En leid ons niet in bekoring.

R. Maar verlos ons van den kwade.

De Priester zegt in stilte Amen en vervolgt:

Libera nos, quæsumus Domine, ab omnibus malis præteritis, præsentibus, et

Wij bidden U verlos ons, Heer, van alle verleden, tegenwoordig en toekomstig kwaad: en geef

Love alle geest in 't Licht geknield!	Collaudet omnis spiritus,
En dat Ge, de eeuwen door, geleidt,	Quibus Crucis victoriam,
Wie Ge in het Kruisgeheim be-	Largiris. adde præmium.
[hieldt! Amen. ¹⁾]	[Amen.]

Aan het Hoogaltaar gekomen, neemt de Priester de Heilige Hostie uit den Kelk, en legt die op de Pateen. Vervolgens wordt er wijn en een weinig water in de Kelk gedaan, en daarna heeft de gewone bewierooking des Altaars plaats. Onder deze bewierooking bidt de Priester de volgende gebeden:

Als hij de H. Hostie en den kelk bewierookt:

Moge deze wierook door U gezegend opstijgen tot U, o Heer; en moge Uwe barmhartigheid op ons afdalen!	Incensum istud a te benedictum, ascendat ad te, Domine: et descendat super nos misericordia tua.
---	--

Als hij het Altaar bewierookt:

Laat mijn gebed, o Heer, gelijk wierook opgaan voor Uw aangezicht: de opheffing mijner handen zij U als een avondoffer. Plaats, o Heer, eene wacht aan mijnen mond en sluit mijne lippen, opdat mijn hart niet tot woorden van boosheid neige, om verontschuldigungen te zoeken voor mijne zonden!	Dirigatur, Domine, oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum nearum Sacrificium vespertinum. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis: ut non declinet cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.
--	--

Als hij het wierookvat teruggeeft.

De Heer ontsteke in ons het vuur Zijner liefde, en de vlam zijns eeuwigen welbehagens. Amen.	Accendat in nobis Dominus ignem sui amoris et flammam æternæ charitatis. Amen.
--	--

¹⁾ De vertaling van dezen lofzang: Vexilla, even als die van het Pange lingua, in den dienst van Witten Douderdag op blz. 34, is van J. A. Alberdingk Thijm. Zie Palet en Harp, blz. 148 en 153.

De Priester wast de handen, waarna hij voor het Altaar neergebogen zegt:

In spiritu humilitatis et in animo contrito suscipiamur a te, Domine: et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.

Laat ons door U, o Heer, in den geest van ootmoed, en met een berouwbebbend hart worden aangenomen: en laat ons offer heden zoo voor Uw aanschijn geschieden, dat het U behage, Heer God!

Dan zegt hij als gewoonlijk:

Orate fratres: ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.

Biddt, Broeders, dat mijn en uw offer behagelijk worde aan God, den Almachtigen Vader.

Vervolgens zingt hij het Pater noster:

Oremus. Præceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati, audemus dicere.

Pater noster, qui es in celis: sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in cælo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

Laat ons bidden. Door heilzame voorschriften aangemaand en door goddelijke leering onderricht, durven wij zeggen:

Onze Vader, die in de hemelen zijt! Geheiligd zij Uw naam! Laat toekomen Uw rijk! Uw wil geschiede op aarde als in den hemel! Geef ons heden ons dagelijksch brood, en vergeef ons onze schulden, gelijk wij ook vergeven onzen schuldenaren: En leid ons niet in bekoring.

R. Maar verlos ons van den kwade.

De Priester zegt in stilte Amen en vervolgt:

Libera nos, quæsumus Domine, ab omnibus malis præteritis, præsentibus, et

Wij bidden U verlos ons, Heer, van alle verleden, tegenwoordig en toekomstig kwaad: en geef

PAASCH-ZATERDAG.

Na Goeden Vrijdag volgt Paasch-Zaterdag, — welke dag door de Kerk Heilige Zaterdag wordt genoemd, — de dag namelijk waarop het lichaam des Heeren in het graf gerust heeft, terwijl Zijne ziel naar het voorgeborchte was nedergedaald, om de zielen der rechtvaardigen, die in Gods liefde gestorven waren, te troosten en te verlossen. Geen wonder zeker, dat ook deze dag ten allen tijde door de Kerk als een der voornaamste dagen van het jaar is beschouwd geworden. Oudtijds nochtans werd op dezen dag niet alléén het H. Misoffer niet opgedragen, maar zelfs ook geen dienst gehouden, die, zooals op Goeden Vrijdag, daarmede eenigszins overeenkomt. Tegenwoordig wordt er in alle kerken nog slechts ééne enkele, en wel eene plechtige Heilige Mis gezongen, die door verschillende plechtige verrichtingen en gebeden wordt voorafgegaan.

Die plechtigheden welke het H. Misoffer voorgaan; en reeds in den vroegen ochtend worden gehouden, begonnen in vroeger tijden eerst in den laten avond van dien dag, en duurden den geheelen nacht, zoodat het H. Misoffer niet op Zaterdag, maar in den vroegen morgen van Zondag, op het uur der Verrijzenis, werd opgedragen. Om bijzondere redenen heeft echter de Kerk dit gebruik gewijzigd, en de thans nog gevolgde orde ingevoerd: hoewel zij de gebeden en handelingen ongewijzigd en onveranderd heeft behouden.

Wij meenden dit voorop te moeten stellen, omdat daardoor de verschillende verrichtingen en plechtigheden,

welke de Kerk haren geloovigen op dezen dag voorstelt, duidelijker en begrijpelijker zullen worden. Immers alles, wat wij heden in de Kerk zien gebeuren, alle gezangen en gebeden, welke in de dienst van heden voorkomen, de rijke sieraden, waarmede het altaar getooid is, — wel verre van ons te wijzen op onzen gestorven en in het graf rustenden Heiland, — stellen Hem ons als verreezen en uit het graf weder opgestaan voor. Ook het H. Misoffer wordt met alle teekenen van vreugde en blijdschap gevierd, zoodat het feestelijke en blijde Alleluia reeds heden door onze tempels weerklinkt. Men zou allicht genegen zijn in dit alles eene tegenstrijdigheid en eene ongerijmdheid te zien, wanneer men de zoo even gemaakte opmerking voorbijziet. Houdt men die evenwel in het oog, dan herkrijgt alles zijne natuurlijke en behoorlijke gedaante: alle plechtigheden en gebeden bevinden zich op hunne rechte plaats, en er is niets wat ons slechts eenigzins tegenstrijdig en zonderling kan voorkomen.

Daags te voren even als de twee vorige dagen worden de Donkere Metten met dezelfde plechtigheid verricht, als wij reeds bij die dagen hebben aangegeven, zoodat wij op nieuw daarheen verwijzen. 't Behoeft zeker niet te verwonderen zoo de stemming der verschillende gebeden evenwel minder treurig is, en er hier en daar reeds de blijde verwachting van de verheerlijkte opstanding des Zaligmakers doorschemert.

De eerste plechtigheid, waarmede de ochtenddienst een aanvang neemt, is

De wijding des Vuurs.

Deze wijding is nog een eerbiedwaardig overblijfsel uit de eerste tijden der Kerk. Toen immers was de Kerk gewoon alles, wat tot de eeredienst betrekking

heeft ¹⁾, te wijden, en door hare wijding, als het ware, aan het dagelijksch gebruik te onttrekken. Op andere dagen dan ook geschiedde deze wijding des vuurs evenzeer, doch op den dag van heden gebeurde dit, gelijk ook thans nog, op eene bijzondere en meer plechtige wijze.

Buiten de kerk, of ten minste aan de kerkdeur, zoo er buiten de kerk geene geschikte gelegenheid bestaat, wordt uit een vuursteen vuur geslagen, en met dit vuur worden eenige kolen ontstoken. Dit geschiedt ter afbeelding van Christus, die buiten Jerusalem in een nieuw steenen graf gelegd, daaruit den derden dag is verreezen, en die *het ware licht der wereld is, dat iederen mensch verlicht, die in deze wereld komt*, gelijk de H. Joannes van Hem getuigt. Dat het vuur uit een steen geslagen wordt stelt ons tevens zinnebeeldig voor, dat de Verlosser de steen is, dien de Joden hebben geworpen, de steen, die hun een steen des aanstoots is geworden door hunne halsstarrigheid en hardnekkigheid, en die de hoeksteen is, waarop het gebouw der ware Kerk Gods is opgetrokken. Het vuur beteekent tevens het vuur der heilige liefde Gods, gelijk de Zaligmaker zelf zegt: *Ik ben gekomen om een vuur op aarde te brengen, en ik verlang niets anders, dan dat het ontstoken worde.*

Bij het begin der plechtigheid is er geen enkel licht in de kerk ontstoken; alles is in duisternis gehuld, als om de duisternis des graf, waarin de Heiland rust, te kennen te geven: terwijl na de wijding des vuurs, daarmede de verschillende lichten worden ontstoken, even als Christus door zijne leering en door de prediking der Apostelen de volkeren verlicht heeft, *die in de duisternis en in de schaduw des doods gezeten waren.*

Tegelijk met de wijding des vuurs worden er vijf

¹⁾ Het gewijde vuur wordt ook in de huisgezinnen gebruikt.

wierookkorrels gewijd, die de welriekende specerijen en den kostbaren balsem verbeelden, die de godvruchtige vrouwen met zich namen naar het graf van Jesus.

Zoodra de gebeden zijn geëindigd, die bij de wijding des vuurs zijn voorgeschreven, begeeft de Diaken zich met een drietakkige kaars in de hand, waarvan eene aan het nieuw gewijde vuur ontstoken is, naar het Altaar; eerst echter knielt hij drie maal, eens achter in de kerk, eens in het midden, en eens vóór het Altaar, terwijl tevens bij de tweede en derde knieling de tweede en derde kaars is aangestoken, — en zingt, op telkens hooger toon: *Het licht van Christus*, waarop het koor antwoordt: *Gode zij dank*.

Deze drietakkige kaars is een zeer duidelijk zinnebeeld der H. Drievuldigheid, die één is in hare natuur, en drievuldig in personen, en aan wie op dit uur voor het groote werk der verlossing aldus onzen dank wordt gebracht. Deze handeling verbeeldt ons tevens, dat door Christus dit verheven en ondoorgrondelijk geheim, dat aan de oudvaderen slechts onduidelijk was te kennen gegeven, duidelijk en klaar is geopenbaard.

Thans volgt de plechtige

Wijding der Paaschkaars.

Elke wijding, die in de kerk plaats heeft, geschiedt steeds door den Priester of door den Bisschop. De wijding echter der Paaschkaars op Paasch-Zaterdag geschiedt bij uitzondering door een Diaken; voor het geval dat er geen Diaken aanwezig is, door een priester, die voor Diaken fungeert. Dit gebruik heeft zijne beteekenis: de Apostelen namelijk verbeelden de hoogere orden der Geestelijkheid, de Priesters en de Bisschoppen: bij de begrafenis echter zien wij geene Apostelen aanwezig, en ook bij de Verrijzenis waren het niet de Apostelen, die de eerste tijding daarvan brachten, maar eenige godvruchtige vrouwen; — daarom

ook heeft de Kerk de wijding der Paaschkaars niet aan den Priester, maar aan een minderen dienaar overgelaten.

De Paaschkaars immers is het zinnebeeld vooral van Christus: nog niet ontstoken is zij een afbeeldsel van den gestorven Christus in het graf; ontstoken stelt zij ons den met glans en heerlijkheid verzezen Zaligmaker voor. Te gelijk echter kunnen wij in de Paaschkaars eene afbeelding zien van de vuurkolom, die de kinderen Israëls in de woestijn beveiligde tegen Pharao en zijne legers, die hun gestadig voorafging en den weg wees, langs welken zij het beloofde land moesten binnentrekken; welke vuurkolom daarenboven evenzeer eene voorafbeelding van Christus was.

Onder het zingen van het blijde en geestdriftvolle *Exultet* neemt de Diaken de vijf gewijde wierookkorrels, en steekt die kruisgewijze in de Paaschkaars, om ons de vijf wonden, die de Zaligmaker aan het kruis ontving, en die Hij in zijn verheerlijkt lichaam heeft willen behouden, af te beelden, en aan de godvruchtige vrouwen te herinneren, die kostbare kruiden ter balseming van Jesus' lichaam hadden bereid. Vervolgens ontsteekt hij haar aan de drietakkige kaars, om ons aan te duiden hoe het voor ons menschgeworden Woord van alle eeuwigheid voortkomt van den Vader, en één in wezen is met den Vader en den H. Geest.

De Paaschkaars wordt later geplaatst aan den Evangeliekant, om daar te blijven tot op Hemelvaartsdag, even als Jesus van den dood verzezen, nog veertig dagen op aarde heeft doorgebracht, vóór Hij met ziel en lichaam ten hemel voer.

Hierna verricht de Priester

De plechtige wijding van het Doopwater.

Oudtijds werden op dezen dag de nieuwbekeerden

door het H. Sakrament des Doopsels als kinderen der Kerk aangenomen. Van daar dat ook heden de plechtige wijding van het Doopwater of van de Doopvont plaats heeft. Gewis, de Kerk kon geen geschikter dag daartoe uitkiezen, dan den dag, die voor Christus de overgang was van den dood tot de heerlijkheid, even als voor de zondaar het H. Doopsel de overgang is van den dood der zonde tot een nieuw leven van genade en daarna van heerlijkheid.

Vóór de wijding der Doopvont worden eerst twaalf Profetiën uit het Oude Verbond gelezen, die eertijds als zoovele voorbereidende onderrichtingen dienden, voor de nieuwbekeerden, die het H. Doopsel zouden ontvangen. Daardoor wil de Kerk ons leeren, dat al de voorzeggingen van het begin der wereld af, betreffende den Messias gedaan, vervuld en bewaarheid zijn geworden. Twaalf in getal herinneren zij te gelijk aan de twaalf artikelen des Geloofs, waarmede zij overigens eenige overeenkomst hebben.

Processiesgewijze begeeft zich, na lezing dier Profetiën, de Priester naar de Doopvont, terwijl de Paaschkaars wordt vooruitgedragen, ter herinnering aan de vuurkolom, die den Israëlieten den weg wees door de woestijn, en aan Jesus Christus, die ook ons door zijn woord en voorbeeld den weg leert door de woestijn dezer wereld, gelijk Hij van zich zelven getuigt: *Ik ben de weg, de waarheid en het leven.*

Onder de gebeden, die de Priester bij de wijding des Doopwaters uitspreekt, zien wij hem verschillende handelingen verrichten, welke allen hare bijzondere beteekenis voor ons hebben. Zoo verdeelt hij het water eerst kruisgewijze, om aan te toonen, hoe het alleen door de verdiensten des gekruisten Verlossers is, dat het water de kracht erlangt om de ziel te reinigen. — Dan raakt hij het aan met de vlakke hand, om te beteekenen, dat even als de Geest Gods bij de Schepping over de wateren zweefde (Gen. I), Hij ook zoo over het Doop-

water en over den gedoopte moge zweven. — Hij maakt drie kruisen over het water, ter eere der drie Goddelijke Personen der H. Drievuldigheid, en scheidt het in vier deelen, naar de vier hoeken der wereld, om aan het woord des Zaligmakers, door Hem tot zijne Apostelen gesproken, te herinneren: *Gaat en leert ALLE volken, hen doopende in den naam des Vaders, des Zoons en des H. Geestes*, immers niet één volk alléén, maar alle volken, over alle deelen der wereld verspreid, wil Christus de genade van Zijnen dood en Zijne verrijzenis door het H. Doopsel doen deelachtig worden. — Driemaal ademt hij kruisgewijze over het water, om zoo zinnebeeldig de werking des H. Geestes voor te stellen, even als Jesus dit over Zijne Apostelen deed, toen Hij hun zeide: *Ontvangt den H. Geest*. — Hij steekt daarna tot driemaal, telkens dieper, de Paaschkaars in de Doopvont, laat die dan in het water staan, en ademt nog eens driemaal over het water, waarna hij die weder daaruit neemt. Deze drievoudige indompeling en ademing wordt ons verklaard door de woorden zelve, die de Priester daarbij uitspreekt: *Dat de kracht van den H. Geest in de volheid dezer vont nederdale, en Hij geve aan de geheele zelfstandigheid van dit water de vruchtbare kracht ter wedergeboorte*. Door den verreezen Jesus immers, dien de Paaschkaars verbeeldt, is de H. Geest over de Apostelen gezonden, en door Zijne verdiensten ook wordt de genade des H. Geestes door het H. Sakrament des Doopsels ons gegeven. — Met het nieuwgewijde water besproeit voorts de Priester al het aanwezige volk, en wij kunnen ons daarbij zeer geschikt herinneren, hoe ook wij eens door dit water van de erfzonde zijn gereinigd, opdat wij op dit oogenblik vooral voor die groote genade aan God onzen verschuldigden dank bewijzen, en de daarbij gedane beloften vernieuwen. — Van dit water wordt een gedeelte afgezonderd, dat uitsluitend voor Doopwater moet dienen, en in dit afgezonderd gedeelte worden de HH. Oliën

gemengd, op Witten Donderdag door den Bisschop gewijd, terwijl het overige tot het gewone gebruik der geloovigen bestemd blijft. Deze inmenging der HH. Oliën geschiedt om ons nog duidelijker en gevoeliger de bijzondere werking des H. Geestes, Zijne kracht en Zijne vertroosting te kennen te geven; — immers het H. Doopsel vereenigt in zich de genade ter reiniging van zonde, met de genade om het geloof met moed en standvastigheid te belijden, aangeduid door de olie en den balsem.

Na al deze handelingen keert de Priester naar het Altaar terug, onder het zingen der Litanie, en blijft aldaar eenigen tijd met het aangezicht ter aarde liggen, om in deze nederige houding God te danken voor Zijne weldaden, en Zijne genade door de voorspraak der zegevierende Kerk in den Hemel voor de nieuwe leden der strijdende Kerk af te smeeken.

Intusschen worden de kaarsen op het Altaar ontstoken en begint

De plechtige H. Mis van Paasch-Zaterdag.

Wij herinneren hier nogmaals wat wij vroeger reeds hebben opgemerkt, dat namelijk bij de oorspronkelijke instelling, dit H. Misoffer in den vroegen morgen van Paasch-Zondag, op het uur zelf der Verrijzenis, werd opgedragen. Inderdaad, alles wijst ons daarin op den verrezen en verheerlijkten Verlosser. Het Altaar is rijk en prachtig versierd; de Priester is in feestgewaad gekleed; het blijde Gloria in excelsis wordt weder aangeheven, de houten ratel is weer geweken voor de Altaarschellen, en de welluidende toonen van het orgel vereenigen zich met de klokken der kerk, om luide en overal de blijde mare te verkondigen: De Heer is verrezen. Na den Epistel hoort men weer en herhaaldelijk den zegekreet, sedert zoo langen tijd niet vernomen: Alleluia. De vredekus wordt heden niet gegeven, omdat

Christus dien nog niet aan zijne leerlingen gegeven heeft. Op het einde der Mis worden de Vespers gezongen, en met een herhaald Alleluia, Alleluia wordt de plechtigheid geëindigd.

Stemmen ook wij, met verhoogde gevoelens van godsvrucht, met de blijde vervoering in, die in deze plechtige stonde de Kerk vervult; aanbidden wij den verrezen Verlosser; wiens verheerlijkte Opstanding niet alleen de bevestiging is van zijne Godheid en bijgevolg van ons Geloof, maar tevens ons tot een zeker onderpand verstrekt, dat ook wij eens ten leven en ter onsterfelijkheid verrijzen zullen; — zoo wij hier althans met Hem aan de zonde sterven, den ouden mensch met zijne boosheid afleggen, en met Hem een nieuw leven van heiligheid en reinheid beginnen!

PLECHTIGHEDEN EN GEBEDEN

op Paasch-Zaterdag,

getrokken uit het Romeinsch Missaal.

Aanmerking. Wanneer er niet meer dan één Priester aanwezig is om de plechtigheden te verrichten, wordt alles wat het Missaal aan zijne Assistenten voorschrijft, natuurlijk door hem verricht op dezelfde wijze als dit hier is voorgeschreven.

De Priester met zijne Assistenten begeeft zich ter plaatse waar het nieuwe vuur zal gewijd worden, en begint onmiddellijk:

V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.
Oremus.

DEUS, qui per Filium tuum, angularem scilicet lapidem, claritatis tuæ ignem fidelibus contulisti: productum e silice, nostris profuturum usibus novum hunc ignem sanctifica: et concede nobis, ita per hæc festa Paschalia cœlestibus desideriis inflamari, ut ad perpetuæ claritatis, puris mentibus, valeamus festa pertingere. Per eundem Christum Dominum nostrum.

R. Amen.
Oremus.

Domine Deus, Pater omnipotens, lumen indeficiens, qui es conditor omnium luminum: benedic hoc lumen, quod a te sanctificatum atque benedictum est, qui illuminasti omnem mundum: ut ab eo lumine accendamus, atque illumine-mur igne claritatis tuæ: et sicut illuminasti Moysen exeuntem de Ægypto, ita illumines corda et sensus nostros: ut ad vitam et lucem æternam pervenire mereamur. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

Oremus.

Domine sancte, Pater om-

V. De Heer zij met u.
R. En met uwen geest.
Laat ons bidden.

O God, die door Uwen Zoon, die namelijk de hoeksteen is, aan de geloovigen het vuur uwer heerlijkheid hebt verstrekt: heitlig dit nieuwe vuur, dat uit een kei-steen is voortgebracht, om tot ons gebruik te dienen: en verleen ons, dat wij door dit Paaschfeest zoo in hemelsche begeerten mogen ontstoken worden, dat wij, met een zuiver hart, tot het feest der eeuwige heerlijkheid mogen geraken. Door denzelfden Christus onzen Heer.

R. Amen.

Laat ons bidden.

O Heer God, almachtige Vader, onbederfelijk Licht, die de Schep-per zijt van alle licht: zefgen dit licht, dat door U, die de ge-heele wereld verlicht hebt, is geheilgd en gezegend: opdat wij door dat licht ontstoken en door het vuur Uwer heerlijkheid mogen verlicht worden: en, even als gij Moyses, bij zijn uitgang uit Ægypte verlicht hebt, verlicht ook zoo onze harten en onze zinnen: opdat wij tot het eeuwige leven en licht verdienen te komen. Door Christus onzen Heer.

R. Amen.

Laat ons bidden.

Heilige Heer, almachtige Va-

der, eeuwige God: gewaardig U ons Uwe medewerking te verleenen, terwijl wij dit vuur zegenen in Uwen naam, en in dien van Uwen Eeniggeboren Zoon, onzen God en Heer Jesus Christus, en in dien van den H. Geest: en bescherm ons tegen de vurige pijlen des vijands, en verlicht ons door Uwe hemelsche genade. Die leeft en heerscht met denzelfden Uwen eeniggeboren Zoon en den H. Geest; God door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

nipotens, æterne Deus, benedicentibus nobis hunc ignem in nomine tuo, et unigeniti Filii tui Dei ac Domini nostri Jesu Christi, et Spiritus sancti, cooperari digneris: et adjuva nos contra ignita tela inimici, et illustra gratia cœlesti. Qui vivis et regnas cum eodem Unigenito tuo, et Spiritu sancto, Deus, per omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

Vervolgens wijdt hij de vijf wierookkorrels voor de Paaschkaars:

Wij bidden U, almachtige God, laat Uwen zetgen in ruime mate over deze wierook nederkomen, en ontsteek Gij, onzichtbare Herschepper, het licht in dezen nacht: opdat niet alleen het offer, dat U dezen nacht is opgedragen, schittere door de geheime vermenging van Uw licht; maar dat ook overal, waar iets van dit geheiligde en geheimvolle licht wordt aangebracht, de boosheid der duivelsche listen worden uitgedreven, en de kracht Uwer heerlijkheid aanwezig zij. Door Christus onzen Heer.

R. Amen.

Veniat, quæsumus, omnipotens Deus, super hoc incensum larga tuæ benedictionis infusa: et hunc nocturnum splendorem, invisibilis regeneratore, accende: ut non solum sacrificium, quod hac nocte litatum est, arcana luminis tui admixtione refulgeat; sed in quocumque loco ex hujus sanctificationis mysterio aliquid fuerit deportatum, expulsa diabolicæ fraudis nequitia, virtus tuæ Majestatis assistat. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

Daarna wordt er iets van het gewijde vuur in het wierookvat gelegd: en de wierook wordt als naar gewoonte gezegend. De Priester besproeid vervolgens de wierookkorrels en het vuur driemaal met gewijd water, terwijl hij zegt: Asperges me, Domine, Gij zult mij besproeien, o Heer; en bewierookt beiden driemaal.

Alsdan worden alle lichten in de kerk uitgedaan, en de Diaken neemt eene drietakkige kaars, waarvan hij eene aansteekt, en knielt, terwijl hij de drietakkige kaars in de hoogte houdt, met alle overige dienaren aan den ingang der kerk neder, en zingt:

Lumen Christi.
R. Deo gratias.

Het licht van Christus.
R. Gode zij dank.

In het midden der kerk wordt de tweede kaars aangestoken, de Diaken knielt op nieuw, en zingt op een weinig hooger toon hetzelfde. Zoo doet hij ook ten derde male voor het Altaar, waar de derde kaars wordt ontstoken.

Dan gaat de Priester naar het Altaar aan den Epistelkant, en de Diaken vraagt den zegen aan den Priester, welke deze hem geeft, zeggende:

Dominus sit in corde tuo
et in labiis tuis, ut digne
et competenter annunties
suum Paschale praeconium.
In nomine Patris, et Filii,
et Spiritus sancti. Amen.

De Heer zij in uw hart en op
uwe lippen. opdat gij waardiglijk
en naar behooren zijnen Paasch-
lof moogt verkondigen: in den
naam des Vaders, en des Zoons,
en des H. Geestes. Amen.

Alsdan, terwijl allen staan gelijk bij het Evangelie, zegt de Diaken het volgende:

Exultet jam angelica turba
caelorum: exultent divina
mysteria: et pro tanti Regis
victoria, tuba insonet salu-
taris. Gaudeat et tellus tan-
tis irradiata fulgoribus: et
aeterni Regis splendore
illustrata, totius orbis se
sentiat amissae caliginem.
Laetetur et mater Ecclesia,
tanti luminis adornata ful-
goribus: et magnis populo-
rum vocibus haec aula resul-
tet. Qua propter adstantes
vos fratres charissimi, ad
tam miram hujus sancti lu-

Dat nu het koor der Engelen
in den hemel zich verblijde! Dat
de goddelijke geheimen met blijd-
schap worden gevierd! En dat de
bazuin des heils ter eere van de
zegepraal van den zoo grooten
Koning haar feesttoon doe hooren!
Dat ook de aarde zich verheuge,
bestraald als zij wordt door zulk
een schitterenden glans: en dat
zij gevoele, verlicht als zij is door
den luister des eeuwigen Konings,
dat zij van de overal heerschende
duisternis is ontheven! Dat ook
onze moeder de Kerk zich ver-
heuge, getooid als zij is door den

luister van een zoo groot licht: en dat deze tempelruimte weer-
klinke van de luide jubelzangen
der volken!

Daarom, allerliefste Broeders,
die hier bij de wonderbare klaar-
heid van dit heilig licht tegen-
woordig zijt, smeekt, bid ik u,
met mij vereend, de barmhartig-
heid af van den Almachtigen God;
opdat Hij, die zich gewaardigd
heeft mij onverdiend onder het
getal der Levieten op te nemen,
de klaarheid Zijns lights over mij
uitstorte, en mij den lof dezer
Paaschkaars doe voleindigen. Door
onzen Heer Jesus Christus, Zijnen
Zoon, die met Hem leeft en
heerscht in de eenheid des H.
Geestes. Door alle eeuwen der
eeuwen.

R. Amen.

V. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

V. Heft uwe harten omhoog!

R. Wij hebben ze omhoog ge-
heven tot den Heer.

V. Danken wij den Heer onzen
God.

R. Dit is waardig en recht-
vaardig.

WAARLIJK het is waardig en
rechtvaardig, dat wij den on-
zichtbaren God, den almachtigen
Vader, en Zijnen eeniggeboren
Zoon Jesus Christus, uit geheel
ons hart en geheel onze ziel, in
onze zangen verheerlijken. Hij
toch is het, die aan den eeuwigen
Vader voor ons de schuld van
Adam voldaan heeft; en die met
Zijn dierbaar bloed den ouden

minis claritatem, una me-
cum, queso, Dei omniopo-
tentis misericordiam invo-
cate. Ut qui me, non meis
meritis, intra Levitarum
numerus dignatus est ag-
gregare, luminis sui clari-
tatem infundens, cerei hujus
laudem implere perficiat.
Per Dominum nostrum Je-
sum Christum Filium suum,
qui cum eo vivit et regnat
in unitate Spiritus sancti
Deus.

V. Per omnia sæcula
sæculorum.

R. Amen.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

V. Sursum corda.

R. Habemus ad Dominum.

V. Gratias agamus Do-
mino Deo nostro.

R. Dignum et justum est.

VERE dignum et justum est,
invisibilem Deum Patrem
omnipotentem, Filiumque
ejus unigenitum Dominum
nostrum Jesum Christum,
toto cordis ac mentis effectum,
et vocis ministerio perso-
nare. Qui pro nobis æterno
Patri Adæ debitum solvit,
et veteris piaculi cautionem
pio cruore deterisit. Hæc

sunt enim festa Paschalia, in quibus verus ille Agnus occiditur, cujus sanguine postes fidelium consecrantur. Hæc nox est, in qua primum patres nostros filios Israel eductos de Ægypto, mare Rubrum sicco vestigio transire fecisti. Hæc igitur nox est, quæ peccatorum tenebras columnæ illuminatione purgavit. Hæc nox est, quæ hodie per universum mundum in Christo credentes, a vitiis sæculi et caligine peccatorum segregatos, reddit gratiæ, sociat sanctitati. Hæc nox est, in qua destructis vinculis mortis, Christus ab inferis victor ascendit. Nihil enim nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset. O mira circa nos tuæ pietatis dignatio! O inæstimabilis dilectio charitatis! ut servum redimeres, Filium tradidisti. O certe necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est! O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem! O vere beata nox, quæ sola meruit scire tempus et horam, in qua Christus ab inferis resurrexit! Hæc nox est, de qua scriptum est: Et nox sicut dies illuminabitur; et: Nox illuminatio mea in deliciis meis. Hujus igitur sanctificatio noctis fugat scelera, culpas lavat, et

schuldbrief heeft uitgewischt! Dit toch is het Paaschfeest, waarop dat waarachtig Lam geslacht wordt, welks bloed de deuren der geloovigen heeft geheild! 't Is in dezen nacht, dat Gij eertijds onze vaderen, de kinderen Israëls, uit Egypte hebt gevoerd, en droogvoets door de Roode Zee geleid hebt! 't Is alzoó deze nacht, die de duisternis der zonden door de lichtkolom heeft verdreven! 't Is deze nacht, die heden over geheel de aarde, hen die in Christus gelooven, van de boosheid der wereld en de duisternis der zonden bevrijdt, en hen aan de genade wedergeeft, en der heiligheid doet deelachtig worden! 't Is in dezen nacht, dat Christus de boeien des doods verbroken heeft, en als overwinnaar uit het graf is opgestaan! Niets toch baatte het ons geboren te zijn, indien wij niet het geluk gehad hadden vrijgekocht te worden. O wonderbare werking Uwer goedheid jegens ons! O onwaardeerbare liefde: om den slaaf vrij te koopen, hebt Gij den Zoon overgeleverd!

O zeker noodzakelijke zonde van Adam, welke door Christus' dood is vernietigd! O gelukkige schuld, die zulken en zoo grooten Verlosser heeft verdiend! O waarlijk zalige nacht, die alleen verdient heeft tijd en uur te kennen, waarop Christus uit het graf is opgestaan! 't Is deze nacht, van welken geschreven staat: En de nacht zal helder worden gelijk de

dag; en de nacht zal mij tot verlichting zijn in mijne vermaken! Deze heilige nacht dan ook verjaagt de misdaad, wascht de schulden af, en geeft de onschuld weder aan die gevallen zijn, en blijdschap aan de droevigen. Hij verbant den haat, bewerkt eendracht en onderwerpt de koninkrijken.

reddit innocentiam lapsis et moestis lætitiā. Fugat odia, concordiam parat, et curvat imperia.

De Diaken steekt kruisgewijze de vijf wierookkorrels in de Paaschkaars:

Neem dan ook, o Heilige Vader, in dezen genadevollen nacht, het avondoffer van dezen wierook, het werk der bijen, aan, wat de Kerk, door de handen harer dienaren U in deze plechtige opdracht der Paaschkaars aanbiedt. Maar nu kennen wij den lof dezer kolom, die God ter eere door het glinsterend vuur wordt ontstoken.

In hujus igitur noctis gratia, suscipe, sancte Pater, incensi hujus sacrificium vespertinum, quod tibi in hac cerei oblatione solemnī, per ministrorum manus, de operibus apum sacrosancta reddit Ecclesia. Sed jam columnæ hujus præconia novimus, quam in honorem Dei rutilans ignis accendit.

De Diaken steekt de Paaschkaars aan:

Dat, hoe ook in deelen verdeeld, nochtans geen verlies ondergaat door het mededeelen van van zijn licht. Want het wordt gevoed door het smeltende was, dat de vruchtbare bij als bestanddeel van dezen kostbaren fakkelt voortgebracht.

Qui licet sit divisus in partes, mutuati tamen luminis detrimenta non novit. Alitur enim liquantibus ceris, quas in substantiam pretiosæ hujus lampadis apīs mater eduxit.

Thans worden de lampen ontstoken:

O waarlijk zalige nacht, die de Egyptenaren heeft uitgeplunderd, de Hebreëuwen heeft rijk gemaakt!

O vere beata nox, quæ expoliavit Ægyptios, ditavit Hebræeos? Nox in qua

ter
div
erg
iste
con
cal
def
odo
sup
cea
ma
qua
occ
ab
ser
erg
fam
cler
pul
Pap
tite
por
Pas
pro
nar
Res
vot
nos
desi
inef
rico
quil
com
riam
Per
sum
qui
in
Deu
sæc
R

terrenis cœlestia, humanis divina junguntur! Oramus ergo te, Domine. ut cereus iste, in honorem tui nominis consecratus, ad noctis hujus caliginem destruendam, in-
 deficiens perseveret, et in odorem suavitatis acceptus supernis luminaribus misceatur. Flammas ejus lucifer matutinus inveniat: ille, inquam, luciferi qui nescit occasum: ille qui regressus ab inferis, humano generi serenus illuxit. Precamur ergo te, Domine, ut nos famulos tuos, omnemque clerum, et devotissimum populum, una cum beatissimo Papa nostro N..., et Antistite nostro N..., quiete temporum concessa, in his Paschalibus gaudiis, assidua protectione regere, gubernare et conservare digneris. Respice etiam ad devotissimum Imperatorem nostrum N. cujus tu Deus desiderii vota prænoscens, ineffabili pietatis et Misericordiæ tuæ munere tranquillum perpetuæ pacis accomoda et cœlestem victoriam cum omni populo suo. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

O nacht, waarin het hemelsche met het aardsche, het mensche-
 lijke met het goddelijke wordt vereenigd! Wij bidden U dan, o Heer, dat deze Paaschkaars, die ter eere van Uwen naam gewijd is, om de duisternis van dezen nacht te verdrijven, onverzwakt voortdure, in een aangename geur worde aangenomen, en met de hemellichten vermengd worde! De morgenster vinde hare vlam ontstoken! Die morgenster namelijk, welke geen ondergang kent! Die, welke weder opgestaan uit het graf, met helderheid het menschdom verlicht. Wij bidden U dan, o Heer, dat Gij U gewaardigt vrede te verleenen in onze dagen, en ons, uwe dienaren, en de gansche geestelijkheid, en het zeer godvruchtig volk, tegelijk met onzen allerheiligsten Paus N. en onzen Bisschop N., in deze Paaschvreugde, voortdurend te beschermen, te bestieren, te leiden en te bewaren. Zie ook neder op onzen allergodvruchtigsten Keizer N., en Gij, o God, die zijne wenschen en verlangens kent, verleen hem door Uwe onuitsprekelijke goedertierenheid en barmhartigheid, voortdurend rust en vrede, en de hemelsche zegepraal met geheel zijn volk. Door denzelfden Jesus Christus onzen Heer, uwen Zoon, die met U leeft en heerscht, in de eenheid des H. Geestes, door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

Daarna leest de Priester aan den Epistelkant de volgende Profetiën:

Eerste Profetie. — Gen., 1.

IN het begin schiep God hemel en aarde. De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was er over de oppervlakte des afgronds: en de Geest Gods zweefde over de wateren. En God sprak: Er zij licht. En er was licht. En God zag dat het licht goed was, en scheidde het licht van de duisternis. En hij noemde het licht, dag, en de duisternis: nacht, en er was een avond en een morgen, één dag. Ook sprak God: Er zij een uitspansel in het midden der wateren, en het scheidde de wateren van elkander. En God maakte het uitspansel, en scheidde de wateren, die onder het uitspansel waren, van die, welke boven het uitspansel waren. En het was alzoo. En God noemde het uitspansel: hemel: en er was een avond en een morgen, de tweede dag. Maar God zeide: dat de wateren, die onder den hemel zijn, zich vergaderen op eene plaats, en het drooge te voorschijn kome. En het was alzoo. En God noemde het drooge: aarde, en de vergaderde wateren noemde Hij zeeën. En God zag dat het goed was. En Hij zeide: Dat de aarde groen en zaadgevend gewas voortbrenge, en vruchtboomen, die naar hunne soort vruchten geven, en die in zich zelve hun zaad hebben op de aarde. En het was alzoo. En de aarde bracht groen

IN principio creavit Deus cœlum et terram, terra autem erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi: et Spiritus Dei ferebatur super aquas. Dixitque Deus: fiat lux Et facta est lux. Et vidit Deus lucem quod esset bona; et divisit lucem a tenebris. Appelavitque lucem, Diem; et tenebras Noctem. Factumque est vespere et mane, dies unus Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quæ erant sub firmamento ab his quæ erant super firmamentum. Et factum est ita. Vocavitque Deus firmamentum Cœlum; et factum est vespere et mane, dies secundus. Dixit vero Deus: Congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt, in locum unum: et appareat arida. Et factum est ita. Et vocavit Deus aridam, Terram, congregationesque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quod esset bonum. Et ait: Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cuius semen in semetipso

sit super terram. Et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem, et facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane, dies tertius. Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento caeli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa et tempora, et dies et annos: ut luceant in firmamento caeli, et illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut praeesset diei; et luminare minus, ut praeesset nocti: et stellas. Et posuit eas in firmamento caeli, ut lucerent super terram, et praeessent diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane, dies quartus. Dixit etiam Deus: Producant aquae reptile animae viventis, et volatile super terram sub firmamento caeli. Creavitque Deus cetera grandia, et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquae in species suas; et omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum. Benedixitque eis,

en volgens zijn soort zaadgevend gewas voort, en vruchtboomen, dat ieder naar zijn soort, zaad droeg. En God zag, dat het goed was. En er was een morgen en een avond: de derde dag. Doch God sprak: Dat er lichten zijn aan het uitspansel des hemels, en dat zij dag en nacht van elkander scheiden; en tot teekens zijn van tijden, en dagen, en jaren: om te schijnen aan het uitspansel des hemels, en om de aarde te verlichten. En het was alzoo. En God maakte twee groote lichten, een grooter licht om over den dag, en een kleiner om gedurende den nacht te lichten: en de sterren. En Hij plaatste die aan het uitspansel des hemels, om de aarde te beschijnen, en den dag en den nacht te verlichten, en het licht van de duisternis te scheiden. En God zag dat het goed was. En er was een morgen en een avond: de vierde dag. Ook sprak God: dat de wateren levend kruipend gedierte voortbrengen, en gevogelte op de aarde onder het uitspansel des hemels. En God schiep groote zeevisschen, en allerlei levend en wemelend gedierte, dat de wateren naar hunne soort voortgebracht hadden: en allerlei gevogelte naar zijne soort. En God zag, dat het goed was. En hij zegende ze, en sprak: Groeit aan, en vermenigvuldigt u, en bevolkt de wateren der zee; en dat op aarde de vogelen zich vermenigvuldigen. En er was een morgen en een avond: de vijfde

dag. Ook sprak God: dat de aarde levende wezens voortbrengende naar hunne soort, vee en kruipend gedierte: en dieren des velds naar hunne soorten. En het was alzoo. En God maakte de dieren des velds naar hunne soorten, en het vee, en al het kruipend gedierte der aarde naar zijne soort. En God zag, dat het goed was, en sprak: Laat ons den mensch maken naar ons beeld en gelijkenis: en dat hij heerschappij voere over de visschen der zee, en de vogelen des hemels, en de dieren, en de geheele aarde, en het kruipend gedierte, dat zich op den grond beweegt. En God schiep den mensch naar zijn beeld: naar Gods beeld schiep hij hem; man en vrouw schiep hij hen. En God zegende hen en sprak: Groeit aan en vermenigvuldigt u, en bevolkt de aarde, en onderwerpt haar, en voert heerschappij over de visschen der zee, en de vogelen des hemels, en over alle dieren, die zich op aarde bewegen. En God sprak: Zie, ik heb u alle zaadgevende gewassen op aarde, en alle boomen, die in zich zelven het zaad hunner soort hebben, gegeven, om u tot voedsel te dienen: en aan alle dieren der aarde, en aan al het gevogelte des hemels, en aan al het op den grond kruipend gedierte, dat eene levende ziel heeft, om daarvan te eten. En het was alzoo. En God zag alles, wat Hij gemaakt had: en het was zeer goed. En er was een morgen en een avond: de

dicens: Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram. Et factum est vespere et mane, dies quintus. Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, et reptilia, et bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, et jumenta, et omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum; et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli, et bestiis, universæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra. Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos. Benedixitque illis Deus, et ait: Crescite et multiplicamini, et replete terram et subijcite eam, et dominamini piscibus maris, et volatilibus cæli et universis animantibus quæ moventur super terram. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, et cunctis animan-

tibus terræ omni que volucri cœli, et universis quæ moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita. Veditque Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bonâ. Et factum est vespere et mane, dies sextus. Igitur perfecti sunt cœli et terra, et omnis ornatus eorum. Complevit que Deus die septimo opus suum quod fecerat; et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat.

Oremus.

Diaconus. Flectamus genua. *Subdiaconis.* Levate.

Deus, qui mirabiliter creasti hominem. et mirabilius redemisti: da nobis, quæsumus, contra oblectamenta peccati, mentis ratione persistere, ut mereamur ad æterna gaudia pervenire. Per Dominum nostrum.

zesde dag. Zoo dan waren hemel en aarde, en al wat er in is, voltooid. En God eindigde den zevenden dag het werk, dat Hij gemaakt had: en Hij rustte den zevenden dag van al het werk, dat Hij gemaakt had.

Laat ons bidden.

De Diacon: Buigen wij de knieën.

De Subdiacon: Staat op.

O God, die op eene wonderbare wijze den mensch geschapen, en op nog meer wonderbare wijze hem verlost hebt: geef ons, bidden wij U, dat wij tegen de aanlokselen der zonde, door de inspraak van ons geweten standvastig blijven, opdat wij verdienen tot de eeuwige vreugde te geraken. Door onzen Heer enz.

Tweede Profetie. — Gen. 5.

NOE vero cum quingentorum esset annorum: genuit Sem, Cham et Japhet. Cumque cœpissent homines multiplicari super terram, et filias procreassent, videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex

TOEN nu Noë vijfhonderd jaren oud was, gewon hij Sem, Cham en Japhet. En toen de menschen talrijker begonnen te worden op aarde, en dochters hadden verwekt, zagen de kinderen Gods, dat de dochters der menschen schoon waren, en zij namen zich die tot huisvrouwen, uit allen,

welke zij verkozen. En God sprak: Mijn Geest zal niet in eeuwigheid in den mensch blijven, omdat hij vleesch is: en zijne dagen zullen zijn honderd en twintig jaren. In die dagen nu waren de reuzen op aarde. Want toen de kinderen Gods met de dochters der menschen te saam geweest waren en deze gebaard hadden, waren het deze krachtige mannen van ouds vermaard. Toen God nu de groote boosheid der menschen op aarde zag, en dat al de gedachten hunner harten altijd tot het kwaad gericht waren, berouwde het Hem, dat Hij den mensch gemaakt had. En in het binnenst Zijns harten bedroefd, zeide Hij: Ik zal den mensch, dien Ik geschapen heb, van het aanschijn der aarde verdelgen, van af den mensch tot de dieren, van af het kruipend gedier tot de vogelen des hemels. Want het berouwt Mij hen gemaakt te hebben. Doch Noë vond genade voor den Heer. Deze zijn de afstammelingen van Noë: Noë was een rechtvaardig en volmaakt man onder zijne nakomelingen, hij wandelde met God. En hij gewon drie zonen: Sem, Cham en Japhet. De aarde echter was bedorven in de oogen van God, en met boosheid vervuld. En toen God zag, dat de aarde bedorven was (want alle vleesch had zijnen weg op aarde bedorven), sprak Hij tot Noë: Het einde van alle vleesch is voor Mij aangebroken: de aarde is met boosheid vervuld voor hun aangezicht, en Ik zal

omnibus quas elegerant. Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, isti sunt potentes a sæculo viri famosi. Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus: Delebo, inquit, hominem quem creavi, a facie terræ, ab homine usque ad animalia, a reptili usque ad volucres cœli. Pœnitet enim me fecisse eos. Noë vero invenit gratiam coram Domino. Hæ sunt generationes Noë. Noë vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis; cum Deo ambulavit. Et genuit tres filios, Sem, Cham et Japhet. Corrupta est autem terra coram Deo, et repleta est iniquitate. Cumque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corruerat viam suam super terram), dixit ad Noë: Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eo-

nia quæ præceperat illi Deus. cum terra. Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta cubitorum altitudo illius. Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summum ejus: ostium autem arcæ pones ex latere, deorsum: cenacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem in qua spiritus vitæ est subter cælum: universa quæ in terra sunt consumentur. Ponamque fœdus meum tecum: et ingredieris arcam tu, et filii tui, uxor tua, et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animalibus universæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum, masculini sexus et feminini. De volucris juxta genus suum, et de jumentis in genere suo, et ex omni reptili terræ secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis quæ mandi possunt, et comportabis apud te; et erunt tam tibi quam illis in cibum. Fecit igitur Noe om-

hen met de aarde vernielen. Maak u eene ark van geschaafd hout: in die ark zult gij hokken maken en van binnen en van buiten zult gij ze met pek bestrijken. En zóó zult gij haar maken: de lengte der ark zal driehonderd vademen zijn; de breedte vijftig vademen, en hare hoogte dertig vademen. Een venster zult gij in de ark maken, en een vadem hoog het dak optrekken: den ingang der ark zult gij bezijden brengen, beneden eetkamers en bovenverblijven zult gij er in maken. Zie, Ik zal de wateren van den vloed op de aarde doen komen, om alle vleesch, dat levensgeest in zich heeft, onder den hemel, te verdelen: alles wat op aarde is zal vergaan. En met u zal Ik een verbond aangaan: en gij zult in de ark gaan, en met u uwe zonen, uwe huisvrouw, en de huisvrouwen uwer zonen. En van alle dieren, die leven, zult gij er twee in de ark doen gaan, om met u in leven te blijven: een van het mannelijk en een van het vrouwelijk geslacht. Van alle vogelen naar hunne soort, en van het vee naar zijne soort, en van al het kruipend gedierte der aarde naar zijne soort; van elk zal er een paar met u ingaan, om in leven te kunnen blijven. Gij zult dan ook van alle spijsen, die eetbaar zijn, nemen en met u voeren: en het zal u, zoowel als hen, tot voedsel dienen. Noë deed alzoo alles, wat God hem bevolen had. Hij was zes honderd jaren oud, toen de wa-

teren des vloods de aarde overstroomden. Al de bronnen des grooten afgronds braken, en de sluizen des hemels opende zich: en het regende veertig dagen en veertig nachten op aarde. Op dien dag gingen Noë, en Sem, en Cham, en Japhet, zijne zonen, zijne huisvrouw, en de drie huisvrouwen zijner zonen met hen, in de ark; zij en alle dieren naar hunne soort, en al het vee naar zijne soort, en al het op den grond kruipend gedierte naar zijne soort, en al het gevogelte naar zijne soort. De ark nu dreef op de wateren. En de wateren groeiden zeer aan op aarde: en al de hooge bergen onder den ganschen hemel waren er mede bedekt. Vijftien vademmen hoog kwam het water boven de bergen, die het bedekte. En alle vleesch, dat op aarde leefde, stierf: het gevogelte, het vee, de dieren, en al het gedierte, dat op den grond kruipt. Noë echter, en die met hem in de ark waren, bleven alleen over op aarde. En de wateren bedekten de aarde honderd vijftig dagen. Toen gedacht God Noë, en al de dieren, en al het vee, dat met hem in de ark was, en Hij zond eenen wind over de aarde, en de wateren namen af. En de bronnen des afgronds en de sluizen des hemels werden gesloten: en de regen viel niet meer van den hemel. En de wateren keerden heen- en wedervloeiend van de aarde terug: en na honderd en vijftig dagen begonnen zij te verminderen. En

rum et ego disperdam eos. Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aquae inundaverunt super terram. Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, et cataractæ cœli apertæ sunt: et facta est pluvia super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est Noe, et Sem, et Cham, et Japhet, filii ejus, uxor illius, et tres uxores filiorum ejus cum eis in arcam: ipsi et omne animal secundum genus suum, universaque jumenta in genere suo, et omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum. Porro arca ferebatur super aquas. Et aquæ prævaluerunt nimis super terram: opertique sunt omnes montes excelsi sub universo cœlo. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat. Consumtaque est omnis caro quæ movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium quæ reptant super terram. Remansit autem solus Noe, et qui cum eo erant in arca. Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus. Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium et omnium jumentorum,

quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, et imminutæ sunt aquæ. Et clausi sunt fontes abyssi et cataractæ coeli; et prohibitæ sunt pluvix de cælo. Reversæque sunt aquæ de terra euntes et redeuntes: et cœperunt minui post centum quinquaginta dies. Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arcæ quam fecerat, dimisit corvum: qui egrediebatur, et non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram. Emisit quoque columbam post eum, ut videret si jam cessassent equæ super faciem terræ. Quæ cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam: aquæ enim erant super universam terram: extenditque manum, et apprehensam intulit in arcum. Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vespèram, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noe quod cessassent aquæ super terram. Expectavitque nihilominus septem alios dies: et emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum. Locutus est autem Deus ad Noe, dicens: Egredere de arca, tu et uxor tua, filii tui ut uxores filiorum

na veertig dagen opende Noë het venster, dat hij in de ark gemaakt had, en hij zond eenen raaf uit, die uitging en niet terug kwam, tot de wateren op aarde waren opgedroogd. Na deze liet hij eene duif uit, om te zien of de wateren reeds van de aarde weg waren. Toen deze echter geene plaats vond waar zij kon rusten, keerde zij tot hem terug in de ark: want de wateren waren over de geheele aarde: en hij stak zijne hand uit, greep ze en bracht ze weder in de ark. Toen hij nog zeven dagen langer gewacht had, zond hij weder eene duif uit de ark. Deze echter kwam des avonds tot hem terug, met een olijftak met groene bladeren in den bek. Daaruit begreep Noë, dat de wateren van de aarde weg waren. Hij wachtte nochtans weder zeven dagen: en toen zond hij eene duif uit, die niet tot hem wederkeerde. En God sprak alsdan tot Noë, en zeide: Ga uit de ark, gij en met u uwe huisvrouw, uwe zonen en de huisvrouwen uwer zonen. Laat alle dieren, die bij u zijn, van alle vleesch, zoowel vogels, als vee, en al het op den grond kruipend gedierte met u uitgaan, en betreedt de aarde: en groeit aan en vermenigvuldigt u daarop. Noë dan ging uit, en met hem zijne zonen, zijne huisvrouw en de huisvrouwen zijner zonen. Maar ook alle dieren, al het vee, en al het op den grond kruipend gedierte naar zijne soort, ging uit de ark. Nu richtte Noë een altaar voor den Heer op: en hij nam

van al het reine vee en gevogelte, en droeg brandoffers op het altaar op. En de Heer rook den aangename geur.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, gij wiens kracht onveranderlijk is, en die het eeuwig licht zijt: zie gunstig neder op het wonderbaar geheim Uwer gansche Kerk, en bewerk ongestoord, uit kracht uwer eeuwige beschikking het werk van 's menschen zaligheid: en dat de geheele wereld ondervinden en zien moge, dat het neergeworpene opgericht, het verouderde vernieuwd en dat alles weder hersteld wordt door Hem, uit wien het zijn oorsprong heeft genomen: onzen Heer Jesus Christus Uwen Zoon, die met U leeft en heerscht, enz.

tuorum tecum. Cuncta animantia quæ sunt apud te, ex omnia carne, tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus quæ reptant super terram, educ tecum, et ingredimini super terram; crescite et multiplicamini super eam. Egressus est ergo Noe, et filii ejus, uxor illius, et uxores filiorum ejus cum eo. Sed et omnia animantia, jumenta, et reptilia quæ reptant super terram, secundum genus suum, egressa sunt de arca. *Ædificavit autem Noe altare Domino, et tollens de cunctis pecoribus et volucris mundis, obtulit holocausta super altare. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis.*

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus incommutabilis virtus et lumen æternum, respice propitius ad totius Ecclesiæ tuæ mirabile sacramentum, et opus salutis humanæ perpetuæ dispositionis effectu tranquillius operare: totusque mundus experiatur et videat dejecta erigi, inveterata renovari, et per ipsum redire omnia in integrum, a quo sumpsere principium, Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit et regnat.

Derde Profetie. — Gen. 22.

IN diebus illis, Tentavit Deus Abraham, ex dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram Visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi. Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum, ducens secum duos juvenes, et Isaac filium suum: cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem praeceperat ei Deus. Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum precul: dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego et puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti, et imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul; dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis et ligna: ubi est victima holocausti? Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter, et venerunt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo

IN die dagen beproefde God Abraham en sprak tot hem: Abraham! Abraham! En deze antwoordde: Hier ben ik. Hij zeide hem: Neem uw eeniggeboren zoon Isaac, dien gij lief hebt, en ga naar het land der Aanschouwing: en daar zult gij hem mij tot een brandoffer opdragen op een der bergen, welken ik u zal aanwijzen. Alsdan stond Abraham in den nacht op, en zadelde zijnen ezel: en hij nam twee dienaren en zijnen zoon met zich mede, en nadat hij hout gehakt had voor zijn brandoffer, ging hij ter plaatse, waarheen God hem bevolen had. Op den derden dag nu, sloeg hij de oogen open zag de plaats van verre: en hij sprak tot zijne dienaren: wacht hier met den ezel: ik en mijn zoon zullen tot ginds voortgaan en na aanbeden te hebben, tot u wederkeeren. Ook nam hij het hout voor het brandoffer, en legde het op zijnen zoon Isaac; zelf droeg hij in zijne handen het vuur en een zwaard. Terwijl nu beiden samen voortgingen, zeide Isaac tot zijn vader: Mijn vader! En deze antwoorde: wat wilt gij, mijn kind! zie, zoo sprak deze, hier is wel vuur en hout: maar waar is het offerdier voor het brandoffer. Doch Abraham zeide: God zal zich wel een offerdier voor het brandoffer verschaffen, mijn zoon. Zij gingen dan te zamen verder, en kwamen ter plaatse, die God hun aangezezen had; en daar richtte hij

een altaar op, en plaatste er het hout op: en hij bond zijnen zoon Isaac, en legde hem op het altaar, boven op den brandstapel neder. En hij stak zijne hand uit, en nam het zwaard om zijnen zoon te slachtofferen. En zie, een Engel des Heeren riep uit den hemel en zeide: Abraham, Abraham! Hij antwoordde: Hier ben ik. En hij zeide hem: Steek uwe hand niet over den knaap uit, en doe hem niets: ik weet nu, dat Gij God vreest, en uwen eeniggeboren Zoon voor Mij niet hebt gespaard. Abraham sloeg toen zijn oogen op, en achteromziende zag hij eenen ram, diemet zijne hoornen in een doornstruik was vastgeraakt, en hij greep hem vast en droeg hem als een brandoffer op in de plaats van zijnen zoon. En hij noemde den naam dier plaats: De Heer ziet. Van daar zegt men nog heden: O, den berg zal de Heer zien. Doch de Engel des Heeren riep uit den Hemel andermaal Abraham, en sprak: Bij Mij zelven heb ik gezworen, zegt de Heer; omdat gij dit gedaan hebt, en uwen eeniggeboren zoon voor Mij niet gespaard hebt: daarom zal ik u zegenen, en uw nakroost vermenigvuldigen als de sterren des hemels, en als het zand op den oever der zee: uw nakroost zal de poorten zijner vijanden bezitten, en in uw nakroost zullen al de volkeren der aarde gezegend worden, omdat gij op Mijn woord hebt gehoorzaamd. Abraham keerde tot zijne dienaren terug, en zij gingen te zamen

ædificavit altare, et desuper ligna composuit: cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare superstruem lignorum. Extenditque manum, et arripuit gladium ut immolaret filium suum. Et ecce Angelus Domini de cœlo clamavit dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit; Adsum. Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio. Appelavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit. Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de cœlo, dicens: Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, et velut arenam quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. Reversus est Abraham ad pueros suos,

abieruntque Bersabee simul,
et habitavit ibi.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, fidelium Pater summe, qui in toto orbe terrarum, promissionis tuæ filios diffusa adoptionis gratia multiplicas, et per Paschale sacramentum, Abraham puerum tuum universarum, sicut jurasti, gentium efficis patrem: da populis tuis digne ad gratiam tuæ vocationis introire. Per Dominum nostrum.

naar Bersabeë, en hij woonde aldaar.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, opperste Vader der geloovigen, die, over geheel de aarde, de kinderen uwer belofte door de uitstortende genade van aanneeming vermenigvuldigt: en die door het Paaschgeheim Abraham Uwen dienaar, zooals gij hebt gezworen, tot vader aller volken maakt: geef aan Uw volkeren waardig tot de genade Uwer roeping in te gaan. Door onzen Heer enz.

Vierde Profetie. — Exod. 14.

In diebus illis: Factum est in vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum, subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Israellem; Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait Dominus ad Moysen: extende manum tuam super mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios, super cures et equites eorum. Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Ægyptiis occurrerunt

In die dagen geschiedde het in de ochtendwake dat de Heer uit de vuur- en wolkkolom, op de legerplaats der Egyptenaren nederzag, en hij doodde hun leger, en wierp de raderen hunner wagens omver, en zij kwamen in de diepte terecht. De Egyptenaren zeiden derhalve: Laat ons voor Israël vluchten: want de Heer strijdt voor hen tegen ons. En de Heer zeide tot Moyses: Strek uwe hand uit over de zee, opdat de wateren naar de Egyptenaren terugkeeren over hunne wagens en ruiters. En toen Moyses zijne hand over de zee had uitgestrekt, keerden zij, bij het eerste ochtendkrieken, tot hare vorige plaats terug: en de wateren kwamen de Egyptenaren, die wegvloten, te gemoet, en de Heer

bedolf hen in het midden der golven. En de wateren keerden terug en bedekten wagens en ruiters van het gansche heirleger der Egyptenaren, die gevolgd waren, en de zee waren ingegaan: en niet één zelf bleef er van hen over. Doch de kinderen Israëls trokken midden door de drooge zee, en de wateren waren hun als een muur van de linker- en van de rechterzijde: en de Heer verlostte in die dagen Israël uit de hand der Egyptenaren. En zij zagen de Egyptenaren dood op den oever der zee, en de sterke hand, welke de Heer tegen hen had opgeheven: en het volk vreesde den Heer, en zij geloofden in den Heer, en aan Moyses, Zijnen dienaar. Toen zong Moyses en de kinderen Israëls den heer dezen lofzang, en spraken zij:

Tractus. Laat ons den Heere zingen: want Hij is op roemrijke wijze verheerlijkt, paard en ruiter heeft Hij in de zee geworpen: als een helper en beschermer is Hij mij tot behoudenis geworden.

V. Hij is mijn God, en ik zal Hem eere geven: de God mijns vaders, en ik zal hem verheffen.

V. Hij is de Heer, die de oorlogen te niet doet: de Heer is Zijn naam.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, wiens oude wonderwerken wij ook in onze dagen

aque, et involvit eos Dominus in mediis fluctibus. Reversæque sunt aque, et operuerunt curris et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfuit ex eis. Filii autem Israël perrexerunt per medium sicci maris, et aque eis erant quasi pro muro a dextris et a sinistris: liberauitque Dominus in die illa Israël de manu Ægyptiorum. Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris et manum magnam quam excuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo ejus. Tunc cecinit Moyses et filii Israël carmen hoc Domino, et dixerunt:

Tractus. Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est: equum et ascensorum projecit in mare: adjutor et protector factus est mihi in salutem.

V. Hic Deus meus est honorificabo eum: Deus patris mei, et exaltabo eum.

V. Dominus conterens bella: Dominus nomen est illi.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, cujus antiqua miracula etiam nostris sæcu-

lis
quoc
tion
dex
tuli
per
ope
Ab
tica
mu
Per

H
ap
Om
aq
arg
et
abs
ull
et
ge
lab
sat
me
de
an
re
me
ve
pa
ric
te
du
til
ne
qu
ac

lis coruscare sentimus: dum quod uni populo a persecutione Ægyptiaca liberando, dexterâ tuâ potentia contulisti, id in salutem gentium per aquam regenerationis operaris: præsta; ut in Abrahæ filios, et in israeliticam dignitatem, totius mundi transeat plenitudo. Per Dominum.

zien uitschijnen: terwijl Gij tot heil der Volken, door het water der wedergeboorte hetzelfde uitwerkt, wat Gij door de kracht Uwer rechterhand aan één volk gedaan hebt, om het van de vervolging der Egyptenaren te bevrijden: geef dat de geheele wereld tot de waardigheid van kinderen van Abraham en Israël moge overgaan. Door onzen Heer enz.

Vijfde Profetie. — Isai 54.

HÆC est hereditas servorum Domini, et justitia eorum apud me, dicit Dominus. Omnes sitientes venite ad aquas: et qui non habetis argentum, properate, emite, et comedite: Venite, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac. Quare appenditis argentum non in panibus, et laborum vestrum non in saturitate? Audite audientes me, et comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram, et venite ad me: audite, et vivet anima vestra; et feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: et gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current propter Do-

DIT is het erfdeel van de dienaren des Heeren: en hunne gerechtigheid is uit Mij, zegt de Heer. Komt allen, die dorstig zijt, tot de wateren: en gij, die geen geld hebt, haast u, koopt en eet: komt, koopt zonder geld, en zonder eenige inruiling wijn en melk. Waarom weegt gij uw geld af, voor iets anders, dan brood, en uwen arbeid voor iets anders, dan wat u kan verzadigen? Hoort en luistert naar Mij, eet wat goed is, en uwe ziel zal zich over gezetheid verheugen. Neigt uwe ooren en komt tot mij: hoort, en uwe ziel zal leven, en Ik zal een eeuwig verbond met u sluiten, de getrouwe ontfermingen van David. Ziet, Ik heb Hem den volken tot een getuige, den Heidenen tot een vorst en onderwijzer gegeven. Ziet, gij zult een volk noemen, dat u onbekend was, en de volken, die u niet kenden, zullen tot u snellen, om den Heer uwen God, en den Heiligen Israëls, omdat

Hij u verheerlijkt heeft. Zoekt den Heer, terwijl Hij te vinden is: roept Hem aan, terwijl Hij in uwe nabijheid is. Dat de goddelooze zijnen weg ende ongerechte man zijne voornemens verlate, en tot den Heer en tot onzen God wederkeere, en Hij zal Zich Zijner ontfermen: want Hij is mild in te vergeven. Want niet Mijne gedachten zijn uwe gedachten, noch uwe wegen zijn Mijne wegen, zegt de Heer: Want gelijk de hemelen verheven zijn boven de aarde, zoo zijn Mijne wegen boven uwe wegen, en Mijne gedachten boven uwe gedachten verheven. En gelijk de regen en de sneeuw van den hemel afdaalt, en niet meer daarheen terugkeert, maar de aarde drenkt en daarin doordringt, en haar vruchtbaar doet worden, en aan den zaaier zaad en brood geeft om te eten: zoo zal ook Mijn woord zijn, dat uit Mijnen mond zal komen: het zal niet ledig tot Mij terugkeeren, maar het zal alles, wat Ik wilde, uitwerken, en het zal slagen in datgene, waartoe Ik het zond, zegt de almachtige Heer.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, vermenigvuldig ter eere van Uwen naam, wat Gij aan het geloofder vaders hebt toegezegd, en vermeerder de kinderen der belofte

minum Deum tuum, et sanctum Israël, quia glorificavit te. Quærite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum, dum prope est. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationis suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestræ, viæ meæ dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ, a viis vestris, et cogitationes meæ a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber, et nix de cœlo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, et infundit eam, et germinare eam facit, et dat semen serenti, et panem comedenti: sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui: et prosperabitur in his, ad quæ misi illud: dicit Dominus omnipotens.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiternus Deus, multiplica in honorem nominis tui quod patrum fidei spondidisti; et promissionis filios sacra adoptione

dilat
non
Eccle
part
Per

A
a
pru
quod
es?
na,
mor
desc
Der
tiæ.
bula
in
ubi
virt
ut
turn
sit
Qui
qui
eju
gen
sup
ter
lud
sau
con
est
qui
sol
ven
ter
des

dilata: ut quod prioris sancti non dubitaverunt futurum, Ecclesia tua magna jam ex parte cognoscat impletum. Per Dominum.

door eene heilige aanneming: opdat Uwe Kerk reeds grootendeels moge vervuld zien, wat de Heiligen van vroeger tijden zonder eenigen twijfel verwacht hebben. Door onzen Heer.

Zesde Profetie. — Baruch. 3.

AUDI, Israel, mandate vitæ: auribus percipe, ut scias prudentiam. Quid est, Israel, quod in terra inimicorum es? Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum descendantibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientiæ. Nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna. Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias simul ubi sit longiturnitas vitæ et victus, ubi sit lumen oculorum, et pax. Quis invenit locum ejus? et quis intravit in thesauros ejus? Ubi sunt principes gentium, et qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? qui in avibus cœli ludunt, qui argentum thesaurizant, et aurum, in quo confidunt homines, et non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant, et solliciti sunt, nec est inventio operum illorum? Exterminati sunt, et ad inferos descenderunt et alii loco

HOOR, Israël, de geboden des leveus: verneem ze met uwe ooren, om de wijsheid te leeren. Waarom, Israël, zijt gij in een land van vijanden? Gij zijt oud geworden in een vreemd land, gij zijt onrein geworden onder de dooden: Gij zijt gerekend geworden onder hen, die ten grave dalen. Gij hebt de bron der wijsheid verlaten. Want zoo gij den weg des Heeren bewandeld hadt, zoudt gij gewis in voortdurenden vrede gebleven zijn. Leer waar de wijsheid is, waar de kracht is, waar het verstand is: opdat gij te gelijk weet waar een lang leven en overvloed van levensbehoeften is, waar het licht der oogen is en vrede. Wie vindt hare plaats? En wie is in hare schatkamers binnen gegaan? Waar zijn de vorsten der volken, en die over de dieren heerschen, die op de aarde zijn? Die met de vogelen des hemels spelen, die schatten van zilver en goud, waarin de menschen betrouwen stellen, verzamelen, en die nimmer ophouden die te verkrijgen? Die zich geld weten te verschaffen, en die zoo schrandrer zijn, dat men hunne

kunstgrepen niet kan nagaan? Zij zijn uitgestorven en ten grave gedaald, en anderen zijn in hunne plaats opgestaan. Jongeren zagen het licht en hebben op de aarde gewoond: maar den weg der wijsheid kenden zij niet, en hare paden waren hun onbekend, en ook hunne kinderen namen haar niet aan; zij was verre van hun aanschijn geraakt: men hoorde haar niet in het land van Chanaan en men zag haar niet in Theman. Ook de kinderen van Agar, die de wijsheid zoeken die van de aarde is, de kooplieden van Merrha en Theman, en de fabeldichters, en de navorschers van kennis en wetenschap; zij kenden evenwel den weg der wijsheid niet, noch konden zich hare paden herinneren. O Israël, hoe groot is het huis Gods en hoe uitgestrekt de plaats Zijner bezitting! Zij is groot en heeft geene grenzen; zij is hoog en onmeetbaar. Aldaar waren die reuzen van naam, die er in den beginne waren, groot van gestalte en ervaren in den krijg. Deze heeft de Heer niet verkoren, en ook zij hebben den weg der wijsheid niet gevonden: daarom zijn zij vergaan. En omdat zij de wijsheid niet hadden, zijn zij omgekomen door hunne onwijsheid. Wie is ten hemel opgeklommen, die haar ontvangen en uit de wolken heeft medegevoerd? Wie is de zee overgestoken, die haar vond? en haar heeft aangebracht voor uitgelezen goud? Niemand is in staat hare

eorum surrexerunt. Juvenus viderunt lumen, et habitaverunt super terram: viam autem disciplinæ ignoraverunt, neque intellexerunt semitas ejus, neque filii eorum susceperunt eam; a facie ipsorum longe facta est: non est audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores Merhæ, et Theman, et fabulatores, et exquisitores prudentiæ et intelligentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus. O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus possessionis ejus! Magnus est, et non habet finem: excelsus et immensus. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum. Nos hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ invenerunt: propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. Quis ascendit in cælum, et accepit eam, et eduxit eam de nubibus? Quis tranfretavit mare, et invenit illam, et attulit illam super aurum electum? Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat semitas ejus: sed qui scit universa, novit eam, et adinvenit

eam prudentia sua: qui præparavit terram in æterno tempore, et replevit eam pecudibus, et quadrupedibus: qui emittit lumen, et vadit: et vocavit illud, et obedit illi in tremore. Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis, et lætatae sunt: vocatae sunt, et dixerunt: Adsumus; et luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas. Hic est Deus noster; et non aestimabitur alius adversus eum. Hic ad invenit omnem viam disciplinæ, et tradidit illam Jacob puero suo, et Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, qui Ecclesiam tuam semper gentium vocatione multiplicas; concede propitius; ut quos aqua baptismatis abluis, continua protectione tuearis. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

wegen te kennen, of hare paden uit te vorschen: maar Hij, die alles weet, kent haar, en vond haar door Zijn verstand: die in de eeuwigheid de aarde heeft voorbereid, en haar bevolkt heeft met vee en viervoetige dieren: die het licht uitzendt, en het gaat: en die het roept, en het gehoorzaamt Hem bevende. Doch de sterren gaven licht op hare wachtposten; en waren blijde: zij werden geroepen en zeiden: Hier zijn wij; en zij schenen met genoeg voor Hem, die ze gemaakt had. Hij is onze God en geen ander zal tegen Hem gerekend worden. Hij heeft alle wegen der wijsheid gevonden en haar aan Zijnen dienaar Jacob en aan Israël, Zijnen welbeminde gegeven. Daarna is Hij op aarde gezien, en heeft Hij onder de menschen verkeerd.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, die Uwe Kerk steeds door de roeping der Heidenen vermenigvuldigt: verleen genadiglijk, dat Uwe voortdurende bescherming hen beschutte, die Gij door het water des doopsels reinigt. Door onzen Heer enz.

Zevende Profetie. — Ezech. 37.

IN diebus illis, Facta est super me manus Domini, et eduxit me in Spiritu Domini: et dimisit me in

IN die dagen, kwam de hand des Heeren op mij, en voerde mij mede in den geest des Heeren: en liet mij neder te midden van

een veld, dat vol beenderen was, en leidde mij in een kring er om heen: er waren er zeer vele op de oppervlakte van het veld, en zij waren sterk uitgedroogd. En Hij sprak tot mij: Zoon des menschen, denkt gij, dat deze beenderen levend zullen worden? En ik zeide: Heer, God, Gij weet het. En Hij sprak tot mij: Profeteer over de beenderen: en gij zult tot hen spreken: Verdorpe beenderen, hoort het woord des Heeren. Dit zegt de Heer God tot deze beenderen: Ziet, Ik zal een geest in u doen binnengaan, en gij zult levend worden. En Ik zal u zenuwen geven, en vleesch over u doen groeien, en eene huid over u uitspannen: en Ik zal u een geest geven, en gij zult leven en weten, dat Ik de Heer ben. En ik heb geprofeteerd, gelijk Hij mij bevolen had: terwijl ik echter profeteerde, ontstond er een gedruisch, en zie, beweging, en de beenderen naderden elkander, elk tot zijn gewricht. En ik zag op, en zie, zenuwen en vleesch kwamen er op en eene huid werd er overgespannen, doch zij hadden geen geest. En Hij zeide tot mij: Profeteer tot den geest, profeteer, zoon des menschen, en gij zult tot den geest zeggen: Dit zegt de Heer God: Geest, komt uit de vier windstreken, en blaas over deze dooden, om ze te doen herleven. En ik profeteerde gelijk Hij mij bevolen had: en de geest ging in hen in, en zij leefden: en zij stonden op hunne voeten,

medio campi, qui erat plenus ossibus: et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer. Et dixit ad me; Fili hominis, putasne vivent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu nosti. Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis, et dices eis. Ossa arida, audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, et vivetis. Et dabo super vos nervos, et suc crescere faciam super vos carnes, et superextendam in vobis cutem: et dabo vobis spiritum, et vivetis, et scietis quia ego Dominus. Et prophetavi sicut præceperat mihi: factus est autem sonitus, prophetante me, et ecce commotio, et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam. Et vidi, et ecce super ac nervi et carnes ascenderunt: et extenta est in eis cutis desuper; et spiritum non habebant. Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare, fili hominis, et dices ad spiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni spiritus, et insuffla super interfectos istos, ut reviviscant. Et prophetavi sicut præceperat mihi: et ingressus est in ac spiritus, et vixerunt: steterunt-

que super pedes suos, exercitus grandis nimis valde. Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc universa, domus Israel est: ipsi dicunt: Aruerunt ossa nostra, et periit spes nostra, et abscissi sumus. Propterea vaticinare, et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de sepulcris vestris, populus meus: et inducam vos in terram Israel, et scietis quia ego Dominus, cum aperuero sepulcra vestra, et eduxero vos de tumulis vestris, popule meus: et dederò Spiritum meum in vobis, et vixeritis, et requiescere vos faciam super humum vestram, dicit Dominus omnipotens.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, qui nos ad celebrandum paschale sacramentum, utriusque Testamenti paginis instruis: da nobis intelligere misericordiam tuam: ut ex perceptione presentium munerum, firma sit expectatio futurorum. Per Dominum nostrum.

een overgroot leger. En Hij sprak tot mij: zoon des menschen, al deze beenderen zijn het huis van Israël: zij zeggen: onze beenderen zijn verdord, en onze hoop is te niet gegaan, en wij zijn afgesneden. Profeteer daarom, en spreek tot hen: Dit zegt de Heer God: Ziet, Ik zal uwe grafheuvels openen, en u uit uwe graven trekken. Mijn volk: en Ik zal u in het land van Israël voeren, en gij zult weten, dat Ik de Heer ben, als Ik uwe graven zal geopend hebben, en u uit uwe grafheuvels zal getrokken hebben, Mijn volk: en Ik zal u in het land van Israël voeren, en gij zult weten, dat Ik de Heer ben, als Ik uwe graven zal geopend hebben, en u uit uwe grafheuvels zal getrokken hebben, Mijn volk: en u Mijnen geest zal gegeven hebben, en gij leven zult, en Ik u zal doen rusten op uw eigen grond: dit zegt de almachtige Heer.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, die ons ter viering van het Paaschgeheim, door de boeken van het Oude en Nieuwe Verbond onderricht: geef, dat wij Uwe goedertierenheid beseffen: opdat wij, die de tegenwoordige gaven ontvangen hebben, daardoor vastelijk de toekomstige leeren verwachten. Door onzen Heer enz.

Achtste Projectie. — Isai., 4.

ZEVEN vrouwen zullen op dien dag éénen man aangrijpen, en zeggen: Wij zullen ons eigen brood eten en ons met onze eigene kleederen kleeden: laat enkel uw naam over ons worden uitgesproken, neem onze schande weg. Op dien dag zal de Spruit des Heeren in heerlijkheid en glorie zijn, en de vrucht der aarde verheven, en eene reden van vreugde zijn voor diegenen uit Israël, welke behouden zullen zijn. En het zal zijn: Al wie in Sion zal zijn achtergelaten, en overgebleven zal zijn in Jerusalem, zal heilig genoemd worden: al wie in Jerusalem onder de levenden is opgeschreven. Wanneer de Heer de onreinheden van de dochteren Sions zal hebben afgewassen, en het bloed van Jerusalem uit zijn midden zal hebben uitgewischt, in den geest des oordeels, en in den geest des vuurs. En de Heer zal over elke plaats van den berg Sion; en waar Hij is aangeroepen geworden, eene wolk bij dag scheppen en bij nacht eenen rook en de vlam van een schitterend vuur: Zijne bescherming zal over alle heerlijkheid zijn. En er zal eene tent zijn, om voor de hitte bij dag te beschutten, en om veilig en verborgen te zijn bij stormwind en regen.

Tractus. Op eene vette plaats heeft mijn beminde eenen wijngaard, op eenen heuvel.

V. En hij omringde dien met

APPREHENDENT septem mulieres virum unum in die illa, dicentes: Panem nostrum comedemus, et vestimentis nostris operiemur: tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum. In die illa erit germen Domini in magnificentia, et gloria, et fructus terræ sublimis, et exsultatio his, qui salvati fuerint de Israël. Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, et residuus in Jerusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu judicii, et spiritu ardoris. Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem, et fumum et splendorem ignis flammantus in nocte; super omnem enim gloriam protectio. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia.

Tractus. Vineam factam dilecto in cornu, in loco uberi.

V. Et maceriam circum-

dedit, et circumfodit: et plantavit vineam Sorec, et edificat turrim in medio ejus.

V. Et torcular foditin ea, vinea enim Domini sabaoth, domus Israel est.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus qui in omnibus Ecclesiae tuæ filiis, sanctorum Prophetarum voce manifestasti, in omni loco dominationis tuæ saturem te bonorum seminum, et electorum palmitum esse cultorem: tribue populis tuis, qui et vinearum apud te nomine censentur et segetum: ut, spinarum et tribulorum squalore rescato, digna efficiantur fruge fecundi. Per Dominum nostrum.

eene haag en groef ereene gracht omheen: en Hij plantte eenen wijngaard van Sorec, en bouwde een toren in het midden.

V. En hij groef daarin eene wijnpers: want de wijngaard van den Heer der heirscharen is het huis van Israël.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, die onder al de kinderen Uwer Kerk, door het woord der heilige Profeten, in elke plaats Uwer heerschappij, te kennen hebt gegeven, dat Gij de zaaier zijt van goed zaad, en de kweeker van uitgelezen ranken: geef Uw volk, dat voor U den naam draagt van wijngaard en bouwland, dat het bevrijd van de hindernis der doornen en distelen, in waardige vruchten moge vruchtbaar worden. Door onzen Heer enz.

Negende Profetie. — Exod., 12.

In diebus illis, etc, tot: (id est transitus) Domini. Zie blz. 52 et 53.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui in omnium operum tuorum dispensatione mirabilis es: intelligant redempti tui, non fuisse excellentius quod initio factus est mundus, quam quod in fine sæculorum Pascha nostrum immolatus est Christus. Qui tecum vivit etc.

In die dagen enz., tot: dat is de voorbijgang des Heeren. Zie blz. 52 en 53.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, die wonderbaar zijt in al uwe werken: laat de door U verlost en beseffen, dat het scheppen der wereld in den beginne geen verhevener werk geweest is: dan dat, op het einde der tijden, Christus ons Paaschlam, is geslachtetofferd. Die met U leeft enz.

Tiende Profetie. — Jon, 3.

IN die dagen geschiedde het woord des Heeren voor den tweeden maal tot den Profeet Jonas, zeggende: Sta op en ga naar de groote stad Ninive; en predik daar, wat Ik u zeg. En Jonas stond op en begaf zich op het woord des Heeren naar Ninive. En Ninive was eene groote stad van drie dagen gaans. En Jonas begon de stad in te gaan, één dag gaans, en hij riep en zeide: Nog veertig dagen, en Ninive zal verwoest worden. En de mannen van Ninive geloofden in God: en zij schreven eene vasten uit, en kleedden zich in zakken, van den grootste tot den kleinste. En het woord drong door tot den Koning van Ninive: en hij stond van zijn troon op en wierp zijn gewaad van zich weg, en kleepte zich in eenen zak, en zat neder in assche. En hij riep en sprak in Ninive, uit den mond des Konings en zijner grooten, zeggende: menschen en lastdieren, en ossen, en vee zullen niets nuttigen: zij zullen niet weiden, en geen water drinken. De menschen en het vee zullen zich met zakken bedekken en tot den Heer uit al hunne macht roepen, en de mensch zal zich van zijn bozen weg bekeeren, en van de ongerechtigheid, die zijne handen bedrijven. Wie weet of niet God omkeert en vergeeft, en van de woede zijner gramschap terugkomt, zoodat wij niet vergaan zullen? En God zag hunne wer-

IN diebus illis: Factum est verbum Domini ad Jonam Prophetam secundo, dicens: Surge, et vade in Niniven civitatem magnam: et prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te. Et surrexit Jonas, et abiit in Niniven juxta verbum Domini: et Ninive erat civitas magna itinere dierum trium. Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei unius: et clamavit, et dixit: Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur. Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: et prædicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis a majore usque ad minorem. Et pervenit verbum ad regem Ninive: et surrexit de solio suo, et abjecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco, et sedit in cinere. Et clamavit, et dixit in Ninive ex ore regis, et principum ejus, dicens: Homines, et jumenta, et boves, et pecora non gustent quidquam, nec pascantur, et aquam non bibant. Et operiantur saccis homines, et jumenta, et clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit, si convertatur, et ignoscat Deus: et revertatur a furore

iræ suæ, et non peribimus?
Et vidit Deus opera eorum,
quia conversi sunt de via sua
mala: et misertus est populo
suo, Dominus Deus noster.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, qui diversitatem
gentium in confessione tui
nominis, adunasti: da nobis
et velle et posse quæ præ-
cipis: ut populo ad æterni-
tatem vocato, una sit fides
mentium, et pietas actionum.
Per Dominum nostrum.

ken, dat zij van hunnen boozen
weg terugkeerden: en de Heer
onze God ontfermde zich over
zijn volk.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, die in de belijdenis van
Uwen naam verschillende volken
hebt vereend: geef, dat wij willen
en kunnen, wat gij beveelt: opdat
het volk, dat Gij tot de eeuwig-
heid geroepen hebt, één zij in
geloof des harten, en in goede
werken. Door onzen Heer.

Elfde Profetie. — Deut., 31.

IN diebus illis: Scripsit
Moyses canticum, et docuit
filios Israel. Præcepitque Do-
minus Josue filio Nun, et
ait: Confortare, et esto ro-
bustus; tu enim introduces
filios Israel in terram, quam
pollicitus sum, et ego ero
tecum. Postquam ergo scrip-
sit Moyses verba legis hujus
in volumine, atque comple-
vit: præcepit Levitis, qui
portabant arcam fœderis Do-
mini, dicens: Tollite librum
istum, et ponite eum in
latere arcæ fœderis Domini
Dei vestri, ut sit ibi contra
te in testimonium. Ego enim
scio contentionem tuam, et
cervicem tuam durissimam.
Adhuc vivente me, et ingre-
diente vobiscum, semper con-
tentiose egistis contra Do-

IN die dagen schreef Moyses een
lofzang en leerde dien aan de
kinderen Israëls. En de Heer ge-
bood Josuë, den zoon van Nun,
en zeide: wees moedig en sterk:
want gij zult de kinderen Israëls
in het Land binnenleiden, dat Ik
beloofd heb, en ik zal met u zijn.
Toen nu Moyses de woorden dezer
wet in een boek geschreven, en
dit voleind had, gebod hij de
Leviëten, die de ark des verbonds
des Heeren droegen, en zeide:
Neemt dit boek, en plaats het
beziiden in de arke des Verbonds:
opdat het daar tot getuigenis tegen
u zij. Want ik ken uwe weder-
spannigheid en uwe hardnekkig-
heid. Nog bij mijn leven, en terwijl
ik onder u wandel, hebt gij altijd
wederspannig tegen den Heer ge-
handeld: hoeveel te meer zult gij
dit doen na mijnen dood? Verga-

der in mijne tegenwoordigheid al de ouderlingen van al uwe stammen, en de leeraars, en ik zal, terwijl zij luisteren, die woorden spreken, en ik zal hemelen aarde tegen hen aanroepen. Want ik weet, dat gij na mijnen dood verkeerd zult handelen, en spoedig van den weg zult afwijken, dien ik u geboden heb: en u zullen ten laatste rampen overkomen, wanneer gij kwaad zult gedaan hebben in het aanschijn des Heeren, en Hem toornig maakt door de werken uwer handen. Moyses sprak dan ten aanhoore van de gansche vergadering van Israël, de woorden van dezen lofzang en voleindde die geheel.

Tractus. Let op, hemel, en ik zal spreken, en de aarde luistere naar de woorden uit mijnen mond.

V. Gelijk de regen worde mijne taal verbeid: en dat mijne woorden als de dauw nederdalen.

V. Gelijk de regen op de planten, en gelijk de sneeuw op het gras: want ik zal den naam des Heeren aanroepen.

V. Maak onzen God groot: Hij is God, Zijne werken zijn waarachtig, en al Zijne wegen zijn rechtvaardig.

V. God is getrouw, en geene boosheid is in Hem: rechtvaardig en heilig is de Heer.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, de verheffing der nederigen en de sterkte der rechtvaar-

minum; quanto magis cum mortuus fuero? Congregate ad me omnes majores natu per tribus vestras, atque doctores, et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos cælum et terram. Novi enim quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via, quam præcepi vobis: et occurent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irrites eum per opera manuum vestrarum. Locutus est ergo Moyses, audiente universo cœtu Israel, verba carminis hujus, et ad finem usque complevit.

Tractus Attende cælum, et loquar: et audiat terra verba ex ore meo.

V. Expectetur sicut pluvia eloquium meum: et descendat sicut ros verba mea.

V. Sicut imber super gramen, et sicut nix super fœnum: quia nomen Domini invocabo.

V. Date magnitudinem Deo nostro: Deus, vera opera ejus, et omnes viæ ejus judicia.

V. Deus fidelis, in quo non est iniquitas: justus et sanctus Dominus.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, celsituno humilium, et fortitudo rectorum: qui

per sanctum Moysen puerum tuum, ita erudire populum tuum sacri carminis tui decantatione voluisti, ut illa legis iteratio fieret etiam nostra directio: excita in omnem justificatarum gentium plenitudinem potentiam tuam, et da lætitiā, mitigando terrorem: ut omnium peccatis tua remissione delectis, quod denuntiātum est in ultionem, transeat in salutem. Per Dominum nostrum.

digen, die door Moyses, Uwen heiligen dienaar, door het zingen van Uwen heiligen lofzang, Uw volk zóó hebt willen onderrichten, dat die herhaling der wet ook ons tot richtsnoer zijn zou: wek uwe macht op over alle gerechtvaardigde volken, en geef vreugde en verminder den angst: opdat Gij aller zonden door Uwe vergeving moogt uitwischen, en zoo tot zaligheid moge strekken, wat tot wraak was aangekondigd. Door Onzen Heer.

Twaalfde Profetie. — Dan., 3.

IN diebus illis: Nabuchodonosor rex fecit statuam auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura provinciae Babylonis. Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, et iudices, duces, et tyrannos, et præfectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, et iudices, duces, et tyranni, et optimates, qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statuæ, quam po-

IN die dagen maakte Koning Nabuchodonosor een gouden standbeeld, van zestig vademmen hoogte, en zes vademmen breedte, en plaatste het in de weide Dura, in de provincie van Babylon. Alsdan zond Koning Nabuchodonosor, om de stadhouders, den magistraat en de rechters, de veldheeren, en schatmeesters, en de oversten, en al de vorsten der gewesten bijeen te roepen, om de inwijding van het standbeeld te komen bijwonen, dat Koning Nabuchodonosor had opgericht. Toen werden bijeengeroepen de stadhouders, de magistraat en de rechters, de veldheeren en schatmeesters, en de aanzienlijken, die over hen gesteld waren, en al de vorsten der gewesten, om de inwijding te komen bijwonen van het standbeeld, dat Koning Nabuchodonosor had opgericht. Zij stonden nu in het gezicht van het standbeeld, dat

Koning Nabuchodonosor geplaatst had, en de heraut riep met kracht: Het wordt u aangezegd, volken, stammen en talen: Op het uur, dat gij het geluid zult hooren der trompet, en der fluit, en der citer, der schalmei en der harp, en der symphonie en van alle soort van muziekinstrumenten, zoo valt neder en aanbidt het gouden standbeeld, dat Koning Nabuchodonosor heeft opgericht. Zoo echter iemand niet nedervalt en niet aanbidt, zal hij op hetzelfde uur in een brandenden oven geworpen worden. Zoodra nu, na dat alles, al het volk het geluid der trompet, der fluit, en der citer, der schalmei, en der harp, en der symphonie, en van alle soort van muziekinstrumenten gehoord had: vielen alle volken, stammen en talen neder, en aanbadden het gouden standbeeld, dat Koning Nabuchodonosor had opgericht. En terstond, terzelfder tijde, naderden er Chaldeërs, die eenige Joden aanklaagden, en tot Koning Nabuchodonosor spraken: Leve de Koning in eeuwigheid! Gij, Koning, hebt een bevel gegeven, dat elk mensch, die het geluid der trompet, der fluit, en der citer, der schalmei, en der harp, en der symphonie, en van alle soort van muziekinstrumenten zal hooren, zich zal nederwerpen, en het gouden standbeeld aanbidden: zoo echter iemand niet nedervalt en niet aanbidt, dat hij in een brandenden oven zal geworpen worden. Er zijn nu Joodsche mannen, die gij over de werken van het land

suerat Nabuchodonosor rex: et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis: In hora, qua audieritis sonitum tubæ, et fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et universi generis musicorum, cadentes adorate statuum auream, quam constituit Nabuchodonosor rex. Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hæc igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et omnis generis musicorum: carentes omnes populi, tribus, et linguae adoraverunt statuum auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldæi accusaverunt Judæos: dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex, in æternum vive. tu rex, posuisti decretum, ut omnis homo, qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et universi generis musicorum, prosternat se, et adoret statuum auream: si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri Judæi, quos constituisti super opera regionis Baby-

lonis, Sidrach, Misach, et Abdenago: viri isti contempserunt, rex, decretum tuum; deos tuos non colunt, et statuam auream, quam erexisti, non adorant. Tunc Nabuchodonosor in furore et in ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Misach, et Abdenago: qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Pronuntiansque Nabuchodonosor rex, ait eis: Vere ne Sidrach, Misach, et Abdenago, deos meos non colitis, et statuam auream, quam constitui, non adoratis? Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphonix, omnisque generis musicorum, prosternite vos, et adorate statuam, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittimini in fornacem ignis ardentis: et quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea? Respondentes Sidrach, Misach, et Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, o rex, liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream, quam erex-

van Babylon hebt aangesteld, Sidrach, Misach en Abdenago: deze mannen, o Koning, hebben uw bevel versmaad: zij eeren uwe goden niet en aanbidden het gouden standbeeld niet, dat gij hebt opgericht. Nabuchodonosor gebood daarop, woedende van toorn, dat Sidrach, Misach en Abdenago, voor hem zouden gebracht worden; en aanstonds werden zij in de tegenwoordigheid des Konings gebracht. En Koning Nabuchodonosor sprak en zeide hun: Is het waar, Sidrach, Misach en Abdenago, dat gij mijne goden niet eert en het gouden standbeeld niet aanbidt, dat ik heb opgericht? Welnu, zoo gij nog bereid zijt, op wat ure gij het geluid zult hooren der trompet, der fluit, der citer, der schalmei, en der harp, en der symphonie, en van alle soort van muziekinstrumenten, valt dan neder en aanbidt het standbeeld, dat ik gemaakt heb: zoo gij het echter niet aanbidt, zult gij op hetzelfde uur in een brandenden oven geworpen worden: en welke God is er, die u uit mijne hand zal redden? Sidrach, Misach en Abdenago gaven Koning Nabuchodonosor ten antwoord: Wij behoeven u hierop niet te antwoorden, want zie, onze God, dien wij eeren, kan ons uit den brandenden vuuroven redden, en ons, o Koning, uit uwe handen verlossen. Zoo Hij echter niet wil, weet dan, o Koning, dat wij uwe goden niet eeren en het gouden standbeeld, dat gij hebt opgericht, niet aanbidden. Toen werd Nabu-

chodonosor vol woede, en het uitzicht van zijn gelaat veranderde over Sidrach, Misach en Abdenago, en hij beval, dat de oven zevenmaal heeter zou gestookt worden, dan hij gewoonlijk gestookt werd. En aan de sterkste mannen van zijn leger gebod hij, om Sidrach, Misach en Abdenago aan de voeten te binden en hen in den brandenden oven te werpen. En aanstonds werden die mannen geboeid en met hunne broeken en mutsen, schoenen en kleederen, midden in den brandenden oven geworpen: want het bevel des Konings was dringend; en de oven was bovenmate heet. Trouwens die mannen, die Sidrach, Misach en Abdenago er in geworpen hadden, werden door de vuurvlam gedood. Deze drie mannen echter: Sidrach, Misach en Abdenago, vielen midden in den brandenden vuuroven, geboeid. En zij wandelden midden in de vlammen, en loofden God, en verheerlijkten den Heer.

Hier zegt men niet:

Buigen wij de knieën.¹⁾

Maar alleen:

Laat ons bidden.

Almachtige eeuwige God, de eenige hoop der wereld, die door Uwe Profeten, de geheimen der tegenwoordige tijden hebt ver-

isti, non adoramus. Tunc Nabuchodonosor repletus est furore, et ad aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach, et Abdenago, et præcepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, et Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Et confestim viri illi vincti, cum braccis suis, et tiaris, et calceamentis, et vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis: nam jussio regis urgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, et Abdenago, interfecit flamma ignis. Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach, et Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati. Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, et benedicentes Domino.

Hic non dicitur:

Flectamus genua.

sed tantum:

Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, spes unica mundi, qui Prophetarum tuorum præconio, præsentium tempo-

¹⁾ Omdat de drie jongelingen niet hadden willen knielen voor Nabuchodonosor's standbeeld.

rum declarasti mysteria: auge populi tua vota placatus: quia in nullo fidelium, nisi ex tua inspiratione, proveniunt quarumlibet incrementa virtutem. Per Dominum, etc.

klaard: vermeerder goedertieren, de verlangens van uw volk: want in niemand der geloovigen ontstaat vermeerdering van eenige deugd, tenzij door uwe ingeving. Door onzen Heer J. C.

Na de lezing der Profetiën, gaat de Priester, als de kerk eene doopvont heeft, over tot de wijding van het Doopwater: en terwijl hij zich daarheen begeeft, gekleed in paarsche koorkap, voorafgegaan van het kruis met kandelaars, en de brandende Paaschkaars, wordt intusschen het volgende gezongen:

TRACTUS.

Sicut servus desiderat ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus.

V. Sitivit unima mea ad Deum vivum: quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?

V. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus?

Gelijk het hert verlangt naar de waterbronnen: zoo verlangt mijne ziel naar U, o God.

V. Mijne ziel is dorstig naar den levenden God: wanneer zal ik komen, en voor het aanschijn Gods verschijnen?

V. Mijne tranen waren mij bij dag en bij nacht, tot brood, terwijl mij elken dag gezegd wordt: waar is uw God?

Vervolgens zegt de Priester, vóór hij de wijding van het Doopwater begint, daarbij staande, het volgende gebed:

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Omnipotens sempiternus Deus, respice propitius ad devotionem populi renascentis, qui, sicut cervus, aquarum tuarum expetit fontem: et concede propitius, ut fidei ipsius sitis, Baptismatis

V. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Laat ons bidden.

Almachtige eeuwige God, zie gunstig neder op de godsvrucht van uw volk, dat herboren zal worden, en, dat gelijk het hert naar Uwe waterbron verlangt: en geef genadiglijk, dat hunne dorst naar het geloof, door het geheim

des doopsels, ziel en lichaam moge heiligen. Door onzen Heer. Amen.

mysterio, animan corpusque sanctificet. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Daarna begint hij de wijding des Doopswaters, en zegt:

V. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Laat ons bidden.

Almachtige eeuwige God, wees met de geheimen Uwer groote goedertierenheid, wees met Uwe Sacramenten: en zend den geest van aaneming uit, om de nieuwe volken te herscheppen, die U de doopvont zal baren: opdat door de uitwerking Uwer kracht voltrokken worde, wat door de bediening onzer geringheid moet geschieden. Door onzen Heer..... in de eenheid van denzelfden.

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, adesto magnæ pietatis tuæ mysteriis, adesto sacramentis: et ad recreandos novos populos, quos tibi fons Baptismatis paraturit, Spiritum adoptionis emitte: ut quod nostræ humilitatis gerendum est; ministerio, virtutis tuæ impleatur effectum. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, Qui tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus.

Zijne stem verheffende zingt hij, op den toon der priefatie, het volgende:

Door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

V. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

V. Heft uwe harten omhoog.

R. Wij hebben ze omhoog geheven tot den Heer.

V. Danken wij den Heer onzen God.

R. Het is waardig en rechtvaardig.

Waarlijk het is waardig en rechtvaardig, billijk en heilzaam,

PER omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

V. Sursum corda.

R. Habemus ad Dominum.
V. Gratias agamus Domino Deo nostro.

R. Dignum et iustum est.

Vere dignum et iustum est, æquum et salutare, nos

tibi semper, et ubique gratias agere. Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus: Qui invisibili potentia, sacramentorum tuorum mirabiliter operaris effectum: et licet nos tantis mysteriis exequendis simus indigni; tu tamen, gratiæ, tuæ dona non deserens, etiam ad nostras preces aures tuæ pietatis inclinas. Deus cujus Spiritus super aquas inter ipsa mundi primordia ferebatur: ut jam tunc virtutem sanctificationis, aquarum natura conciperet; Deus, qui nocentis mundi crimina per aquas ablueus, regenerationis speciem in ipsa diluvii effusione signasti: ut unius ejusdemque elementi mysterio, et finis esset vitii, et origo virtutibus; Respice, Domine, in faciem Ecclesiæ tuæ, et multiplica in ea regenerationes tuas, qui gratiæ tuæ affluentis impetu lætificas civitatem tuam, fontemque baptismatis aperis toto orbe terrarum gentibus innovandis: ut tuæ majestatis imperio, sumat Unigeniti tui gratiam de Spiritu sancto.

dat wij U altijd, en overal danken, heilige Heer, almachtige Vader, eeuwige God. Die met onzichtbare macht op wonderbare wijze de kracht Uwer Sacramenten uitwerkt: en hoezeer wij ook onwaardig zijn zoo groote geheimen te volvoeren, Gij laat echter de gaven Uwer genaden niet achter, en neigt zelfs de ooren Uwer goedertierenheid tot onze gebeden. Gij, God, wiens geest, bij het begin der wereld, over de wateren zweefde: opdat reeds toen de natuur des waters heiligmakende kracht zou ontvangen. Gij, God, die de misdrijven der schuldige wereld door de wateren afgewassen hebt, en zoo in de uitstorting van den zondvloed zelve, eene voorafbeelding der wedergeboorte hebt gegeven: opdat het geheim van eene en dezelfde grondstof, zou strekken tot een einde aan de ondeugden en tot een begin der deugden. Zie neder, o Heer, op Uwe Kerk, en vermenigvuldig in haar Uwe wedergeboorten, Gij, die Uwe stad verblijdt door de kracht Uwer toevloeiende genade: en voor de geheele wereld, ter vernieuwing der volken de doopvont opent, opdat zij, door den wil Uwer Majesteit, van den Heiligen Geest de genade van Uwen eeniggeboren Zoon aanneme.

De Priester verdeelt met de hand kruisgewijze het water, en vervolgt:

Hij make dit water, dat ter wedergeboorte der menschen bereid is, door de geheime bijvoeging Zijner genade, vruchtbaar: opdat een hemelsch geslacht, in heiligheid ontvangen, uit den vlekkeloozen schoot der goddelijke vont tot een nieuw schepsel herboren, opdage: en de genade, als eene moeder, allen, hoe ook door kunne naar het lichaam of door leeftijd onderscheiden, tot eene en dezelfde kindsheid bare. Op uw bevel, o Heer, wijke dan alle onzuivere geest verre van hier: verre zij de gansche boosheid der duivelsche listen. Geen de minste bijmenging eener tegenstrijdige kracht hebbe hier plaats; zij zweve er niet omheen, om hinderlagen te leggen: zij dringe niet in het verborgen er in: zij bederve haar niet door haar te besmetten.

Qui hanc aquam regenerandis hominibus præparatam, arcana sui numinis admixtione fecundet: ut, sanctificatione concepta, ab immaculato divini fontis utero, in novam renata creaturam progenies cœlestis emergat: et quos aut sexus in corpore, aut ætas discernit in tempore, omnes in unam pariat gratia mater infantiam. Procul ergo hinc, jubente te, Domine, omnis spiritus immundus abscedat: procul tota nequitia diabolicæ fraudis absistat. Nihil hic loci habeat contrariæ virtutis admixtio: non insidiando circumvolet: non latendo subrepat: non inficiendo corrumpat.

De Priester raakt het water met de hand aan:

Dat dit heilig en onschuldig schepsel bevrijd zij van allen aanval des bestrijders, en gezuiverd door de verwijdering van alle boosheid. Dat het eene levende vont, een water ter wedergeboorte, een reinigende vloed zij: opdat allen, die in dit heilaanbrengend bad zullen worden afgewasschen, door de werking des H. Geestes in hen, de genade van volkomen reiniging erlangen.

Sit hæc sancta et innocens creatura, libera ab omni impugnatoris incursu, et totius nequitie purgata discessu. Sit fons vivus, aqua regenerans, unda purificans: ut omnes hoc lavacro salutifero diluendi, operante in eis Spiritu sancto, perfectæ purgationis indulgentiam consequantur.

*De Priester maakt driemaal het kruisteecken op het water,
als hij zegt:*

Unde benedico te creatura
aquæ, per † Deum vivum.
per Deum † verum, per
Deum † sanctum: per
Deum, qui te in principio,
verbo separavit ab arida:
cujus Spiritus super te fe-
rebatur.

Daarom zegen ik u, schepsel
des waters, door den levenden
† God, door den waren † God,
door den heiligen † God: door
God, die, in den beginne, u van
het drooge scheidde: wies Geest
over u zweefde.

*Hij verdeelt het water met de hand en stort het uit naar de
vier hoeken der wereld, zeggende:*

Qui te de paradisi fonte
manare fecit, et in quatuor
fluminibus totam terram
rigare præcepit. Qui te in
deserto amaram, suavitate
indita fecit esse potabilem,
et sitiendi populo de petra
produxit. Benedico te et
per Jesum Christum Filium
ejus unicum Dominum nos-
trum: qui te in Cana Gali-
leæ signo admirabili, sua
potentia convertit in vinum.
Qui pedibus super te am-
bulavit: et a Joanne in Jor-
dane in te baptizatus est.
Qui te una cum sanguine
de latere suo produxit: et
discipulis suisa jussit ut
credentes baptizarentur in
te, dicens: Ite, docete om-
nes gentes, baptizantes eos
in nomine Patris, et Filii,
et Spiritus sancti.

Die u uit de bron des Paradij-
zes heeft doen ontspringen, en u
bevolen heeft, in vier stroomen
de geheele aarde te besproeien.
Die u, toen gij in de woestijn
bitter waart, zoet en drinkbaar
maakte, en uit eene steenrots u
voortbracht voor het volk, dat dorst
had. Ik zeggen u ook door Jesus
Christus, Zijnen eenigen Zoon,
onzen Heer: die u te Cana in
Galilea, op wonderdadige wijze,
door Zijne Almacht in wijn ver-
anderd heeft. Die met Zijne voeten
op u gewandeld heeft, en door
Johannes in den Jordaan in u ge-
doopt is. Die u tegelijk met het
bloed uit Zijne zijde heeft doen
vloeien, en Zijne leerlingen gebod,
hen, die gelooven in u te doopen,
zeggende: Gaat, leert alle Volken,
en doopt hen in den naam des
Vaders, en des Zoons, en des
Heiligen Geestes.

Met verandering van toon vervolgt hij.

Gij, almachtige God, wees Gij goedertieren met ons, die deze geboden onderhouden: adem gij in Uwe goedheid met ons.

Hæc nobis præcepta servantibus, tu Deus omnipotens, clemens adesto; tu benignus adspira.

Hij ademt driemaal kruisgewijze over het water, en zegt:

Zegen Gij dit onvervalschte water met Uwen mond: opdat het kracht hebbe, niet alleen om volgens Zijnen natuur de lichamen af te wasschen en te zuiveren, maar ook om de zielen te reinigen.

Tu has simplices aquas tuo ore benedicito: ut prætur naturalem emundationem, quam lavandis possunt adhibere corporibus, sint etiam purificandus mentibus efficaces.

De Priester steekt de Paaschkaars even in het water, en gaat voort op den toon der Prefatie:

Dat de kracht des Heiligen Geestes in de volheid dezer vond nederdale.

Descendat in hanc plenitudinem fontis, virtus Spiritus sancti.

Hij neemt de Paaschkaars uit het water, en steekt die ten tweedemale, doch iets dieper in het water, terwijl hij op hooger toon dezelfde woorden zingt. Dan neemt hij weder de Paaschkaars uit het water, en steekt die ten derdenmale, tot op den bodem in het water, met nog meer verheffing van toon dezelfde woorden zingende. Daarna blaast hij driemaal over het water, en vervolgt:

En hij schenkt aan de geheele zelfstandigheid van dit water de vruchtbare kracht ter wedergeboorte.

Totamque hujus aquæ substantiam regenerandi fecundet effectu.

De Paaschkaars wordt uit het water genomen.

Dat alle vlekken van zonden hierin mogen worden uitgewischt: dat de natuur, naar uw beeld ge-

Hic omnium peccatorum maculæ deleantur: hic natura ad imaginem tuam condita,

et ad honorem sui reformati
principii, cunctus vetustatis
squaloribus, emundetur: ut
omnis homo sacramentum
hoc regenerationis ingressus,
in veræ innocentiae novam
infantiam renascatur.

schapen en in hare oorspronkelijke
eer hersteld, van alle oude smet-
ten worden gereinigd: opdat een
ieder, die dit Sacrament der we-
dergeboorte ingaat, tot eene nieuwe,
en waarlijk onschuldige kindsheid
moge herboren worden.

Het volgende zegt hij lezende:

Per Dominum nostrum
Jesum Christum Filium tu-
um: qui venturus est judicare
vivos et mortuos, et sæcu-
lum per ignem.

R. Amen.

Door onzen heer Jesus Christus,
Uwen Zoon, die zal komen om
levenden en dooden, en de wereld
door het vuur te oordeelen.

R. Amen.

Hierna wordt het volk met het gewijde water besproeid. In het
afgezonderde gedeelte van het water, dat uitsluitend tot de toediening
van het H. Doopsel moet gebezigd worden, terwijl het overige tot
het gewone gebruik der geloovigen bestemd is, wordt nu een weinig
van de H. Olie der Catechumeenen gestort, kruisgewijze, terwijl de
Priester zegt:

Sanctificetur et fecunde-
tur fons iste Oleo salutis
renascentibus ex eo in vitam
æternam.

R. Amen.

Dat deze vont geheilgd worde
en voor hen, die er uit zullen
herboren worden, door de olie
des heils vruchtbaar gemaakt ten
eeuwigen leven.

R. Amen.

*Daarna stort hij er van het Chrisma in, op dezelfde
wijze, zeggende:*

Infusio Chrismatis Domini
nostri Jesu Christi et Spiri-
tus sancti Paracliti, fiat in
nomine sanctæ Trinitatis.

R. Amen.

Dat de instorting van het Chris-
ma van onzen Heer Jesus Chris-
tus, en van den Heiligen Geest,
den vertrooster, geschiede in
den naam der Heilige Drievul-
digheid.

R. Amen.

Eindelijk stort hij van beide te gelijk in het water, insgelijks kruisgewijze, en zegt:

Dat de vermenging van het Chrisma der heiliging, en van de olie der zalving, en van het water des doopsels, eveneens geschiede, in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.

R. Amen.

Commixtio Chrismatis sanctificationis, et Olei unctionis, et aquæ baptismatis, pariter fiat in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

R. Amen.

Hij mengt nu de olie met het water over de geheele vont heen. Vervolgens keeren allen naar het altaar terug, en wordt de volgende Litanie gezongen, maar zoo dat door het koor altijd herhaald wordt wat is voorgezongen. Bij het vs. wij bidden U, gaan de priester en de assistenten naar de sacristie en worden de kaarsen aan het altaar aangestoken.

HEEER Ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm u U onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

God, hemelsehe Vader, *ontferm U onzer.*

God de Zoon, Verlosser der wereld, *ontferm U onzer.*

God, heilige Geest, *ontferm U onzer.*

Heilige Drievuldigheid, één God, *ontferm U onzer.*

H. Maria, *bid voor ons.*

Heilige Moeder Gods, *bid enz.*

Heilige Maagd der Maagden, *bid enz.*

Heilige Michaël, *bid enz.*

Heilige Gabriël, *bid enz.*

Heilige Raphaël, *bid enz.*

Alle Heilige Engelen en Aartsengelen, *bidt enz.*

KYRIE, eleison.

Christe, eleison.

Kyrie, eleison,

Christe, audi nos.

Christe, exaudi nos.

Pater de cœlis Deus, *miserere nobis.*

Fili Redemptor mundi Deus, *miserere nobis.*

Spiritus sancte Deus, *miserere nobis.*

Sancta Trinitas unus Deus, *miserere nobis.*

Sancta Maria, *ora pro nobis.*

Sancta Dei genitrix, *ora pro nobis.*

Sancta Virgo virginum, *ora.*

Sancte Michael, *ora.*

Sancte Gabriel, *ora.*

Sancte Raphael, *ora,*

Omnes sancti Angeli et Archangeli, *orate pro nobis.*

Omnes sancti beatorum Spiritum ordines, <i>orate.</i>	Alle heilige Koren der zalige Geesten, <i>bidt</i> enz.
Sancte Joannes Baptista, <i>ora pro nobis.</i>	Heilige Johannes de Dooper, <i>bid</i> enz.
Sancte Joseph, <i>ora.</i>	Heilige Joseph, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Aartsvaders en Profeten, <i>bidt</i> enz.
Sancte Petre, <i>ora.</i>	Heilige Petrus, <i>bid</i> enz.
Sancte Paule, <i>ora.</i>	Heilige Paulus, <i>bid</i> enz.
Sancte Andrea, <i>ora.</i>	Heilige Andreas, <i>bid</i> enz.
Sancte Joannes, <i>ora.</i>	Heilige Joannes, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Apostelen en Evangelisten, <i>bidt</i> enz.
Omnes sancti Discipuli Domini, <i>orate.</i>	Alle heilige leerlingen des Heeren, <i>bidt</i> enz.
Sancte Stephane, <i>ora.</i>	Heilige Stephanus, <i>bid</i> enz.
Sancte Laurenti, <i>ora.</i>	Heilige Laurentius, <i>bid</i> enz.
Sancte Vincenti, <i>ora.</i>	Heilige Vincentius, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Martyres, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Martelaars, <i>bidt</i> enz.
Sancte Silvester, <i>ora.</i>	Heilige Sylvester, <i>bid</i> enz.
Sancte Gregori, <i>ora.</i>	Heilige Gregorius, <i>bid</i> enz.
Sancte Augustine, <i>ora.</i>	Heilige Augustinus, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Pontifices et Confessores, <i>orate.</i>	Alle heilige Bisschoppen en Belijders, <i>bidt</i> enz.
Omnes sancti Doctores, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Kerkleeraars, <i>bidt</i> enz.
Sancte Antoni, <i>ora.</i>	Heilige Antonius, <i>bid</i> enz.
Sancte Benedicte, <i>ora.</i>	Heilige Benedictus, <i>bid</i> enz.
Sancte Dominice, <i>ora.</i>	Heilige Dominicus, <i>bid</i> enz.
Sancte Francisce, <i>ora.</i>	Heilige Franciscus, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Sacerdotes et Levitæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Priesters en Levieten, <i>bidt</i> , enz.
Omnes sancti Monachi et Eremitæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Monniken en Kluizenaars, <i>bidt</i> enz.
Sancta Maria Magdalena, <i>ora.</i>	Heilige Maria Magdalena, <i>bid</i> enz.
Sancta Agnes, <i>ora.</i>	Heilige Agnes, <i>bid</i> enz.
Sancta Cæcilia, <i>ora.</i>	Heilige Cæcilia, <i>bid</i> enz.
Sancta Catharina, <i>ora.</i>	Heilige Catharina, <i>bidt</i> enz.
Sancta Agatha, <i>ora.</i>	Heilige Agatha, <i>bid</i> enz.
Sancta Anastasia, <i>ora.</i>	Heilige Anastasia, <i>bid</i> enz.

Alle heilige Maagden en Wedu-
wen, *bidt* enz.

Alle Heiligen Gods, weest onze
voorspraak.

Wees genadig, *spaar ons Heer.*

Wees genadig, *verhoor ons, Heer.*

Van alle kwaad, *verlos ons, Heer.*

Van alle zonden, *verlos* enz.

Van den eeuwigen dood, *verlos* enz.

Door het geheim uwer heilige
menschwording, *verlos* enz.

Door Uwe komst, *verlos* enz.

Door Uwe geboorte, *verlos* enz.

Door Uw doopsel en heilig vasten,
verlos enz.

Door Uw kruis en lijden, *verlos*
enz.

Door Uwen dood en begrafenis,
verlos enz.

Door Uwe heilige Verrijzenis, *ver-*
los enz.

Door Uwe wonderbare hemelvaart,
verlos enz.

Door de komst van den H. Geest,
den vertrooster, *verlos* enz.

Op den dag des oordeels, *verlos*
enz.

Wij zondaars, *wij bidden U, verhoor*
ons.

Dat Gij ons sparet, *wij bidden* enz.

Dat Gij U gewaardiget Uwe hei-
lige Kerk te bestieren en te
bewaren, *wij bidden* enz.

Dat Gij U gewaardiget den Apos-
tolischen Stoel, en alle kerkelijke
Orden in den heiligen godsdienst

Omnes sanctæ Virgines et
Viduæ, *orate pro nobis.*

Omnes Sancti et Sancte Dei,
intercedite pro nobis.

Propitius esto, *parce nobis,*
Domine.

Propitius esto, *exaudi nos*
Domine.

Ab omni malo, *libera nos*
Domine.

Ab omni peccato, *libera nos.*

A morte perpetua, *libera nos.*

Per mysterium sanctæ In-
carnationis tuæ, *libera nos.*

Per Adventum tuum, *libera*
nos.

Per Nativitatem tuam, *libera*
nos.

Per Baptismum et sanctum
Jejunium tuum, *libera nos.*

Per crucem et Passionem
tuam, *libera nos, Domine.*

Per Mortem et Sepulturam
tuam, *libera nos.*

Per sanctam Resurrectionem
tuam, *libera nos.*

Per Admirabilem Ascensio-
nem tuam, *libera nos.*

Per Adventum Spiritus sanc-
ti Paracliti, *libera nos.*

In die iudicii, *libera nos.*

Peccatoris, *te rogamus audi*
nos.

Ut nobis parcas, *te rogamus*
audi nos.

Ut Ecclesiam tuam sanc-
tam regere et conservare
digneris, *te rogamus.*

Ut Domnum apostolicum
et omnes ecclesiasticos or-
dines in sancta religione

conservare digneris, *te rogamus.*

Ut inimicos sanctæ Ecclesiæ humiliare digneris, *te rogamus.*

Ut regibus et principibus christianis pacem et veram concordiam donare digneris, *te rogamus audi nos.*

Ut nosmetipsos in tuo sancto servitio confortare et conservare digneris, *te rogamus.*

Ut omnibus benefactoribus nostris sempiterna bona retribuas, *te rogamus.*

Ut fructus terræ dare et conservare digneris, *te rogamus.*

Ut omnibus fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris, *te rogamus.*

Ut nos exaudire digneris, *te rogamus audi nos.*

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, *parce nobis Domine.*

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, *exaudi nos Domine.*

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, *miserere nobis.*

Christe, *audi nos.*

Christe, *exaudi nos.*

te bewaren, *wij bidden enz.*

Dat Gij U gewaardiget de vijanden der heilige Kerk te verneren, *wij bidden enz.*

Dat Gij U gewaardiget aan de christen koningen en vorsten vrede en ware eendracht te geven, *wij bidden enz.*

Dat Gij U gewaardiget ons zelve in Uwen heiligen dienst te versterken en te bewaren, *wij bidden enz.*

Dat Gij al onze weldoeners met de eeuwige goederen vergeldet, *wij bidden, enz.*

Dat Gij U gewaardiget de vruchten der aarde te geven en te bewaren, *wij bidden enz.*

Dat Gij U gewaardiget aan alle overledene geloovigen de eeuwige rust te geven, *wij bidden enz.*

Dat Gij U gewaardiget ons te verhooren, *wij bidden enz.*

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, *spaar ons, Heer.*

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, *verhoor ons, Heer.*

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, *ontferm U onzer.*

Christus, *hoor ons.*

Christus, *verhoor ons.*

MISGEBEDEN VOOR PAASCH-ZATERDAG.

Na de Litanie wordt door het Koor het Kyrie gezongen, terwijl de Priester inmiddels aan den voet des altaars de gewone gebeden spreekt.

† In den naam, enz.

Priester. Ik zal ingaan tot het altaar Gods.

Misdienaar of Assistenten. Tot God, die mijne jeugd verblijdt.

Pr. Wees mijn rechter, o God, en scheid mijne zaak af van het onheilich volk: verlos mij van den ongerechten en bedriegelijken mensch.

M. Want Gij, o God, zijt mijne sterkte: waarom hebt gij mij verstooten? en waarom ga ik onder droefheid gebukt, terwijl de vijand mij kwelt?

Pr. Zend Uw licht en Uwe waarheid uit: deze hebben mij uitgeleid en gevoerd naar Uwen heiligen berg, en naar Uwe tabernakelen.

M. En ik zal ingaan tot het altaar Gods: tot God, die mijne jeugd verblijdt.

Pr. Ik zal Uwen lof zingen op de cithara, God mijn God; waarom zijt gij bedroefd, mijne ziel? En waarom ontrust gij mij?

M. Stel uwe hoop op God; want nog zal ik Hem loven: Hem, die het heil mijns aangezihts en mijn God is.

Pr. Eere zij den Vader, en den Zoon, en den heiligen geest.

M. Gelijk het was in het begin, en nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

† In nomine, etc.

Sac. Introibo ad altare Dei.

Min. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

Sac. Judica me, Deus, et dicerne causam meam de gente non sancta: ab homino iniquo et doloso eripe me.

Min. Quia tu es, Deus, fortitudo mea: quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

Sac. Emitte lucem tuam, et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.

Min. Et introibo ad altare Dei: Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

Sac. Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus: quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?

Min. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et Deus meus.

Sac. Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.

Min. Sicut erat in principio, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Sac. Introibo ad altare Dei.

Min. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

Sac. † Adjutorium nostrum in nomine Domini.

Min. Qui fecit cælum et terram.

Sac. Confiteor. pag. 6.

Pr. Ik zal ingaan tot het altaar Gods.

M. Tot God, die mijne jeugd verblijdt.

Pr. *Het kruisteeken makende.* Onze hulp zij in den naam des Heeren.

M. Die hemel en aarde gemaakt heeft.

Pr. Ik belijde, enz., zie blz. 6.

De overige gebeden tot en met het Gloria in Excelsis, vindt men in de Mis van Witten Donderdag, op bladzijde 6 tot en met 9. De Introitus wordt heden niet gebeden. Onder de Gloria in excelsis worden de klokken geluid.

Na het Gloria in Excelsis, zingt de Priester:

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

DEUS, qui hanc sacratissimam noctem gloria dominicæ Resurrectionis illustras: conversa in nova familiæ tuæ progenie adoptionis Spiritum, quem dedisti: ut corpore et mente renovati, puram tibi exhibeant servitutem. Per eumden Dominum..., in unitate ejusdem.

R. Amen.

V. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Laat ons bidden.

O God, die dezen Allerheiligsten nacht door den luister van de verrijzenis des Heeren verlicht: bewaar in de nieuwe kinderen van Uw gezin, den geest der aanneming, dien Gij hun hebt geschonken: opdat zij, naar lichaam en ziel vernieuwd, U in zuiverheid dienen. Door denzelfden Jesus Christus, onzen Heer, die met U leeft en heerscht in de eenheid deszelfden H. Geestes, God door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

EPISTEL-LES.

Lectio Epistolæ B. Pauli Apostoli ad Colossenses.

FRATRES. Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus

Lesse uit den Brief van den H. Apostel Paulus tot de Colossensen.

BROEDERS. Indien gij met Christus mede verrezen zijt, zoekt hetgeen omhoog is, alwaar Chris-

tus is, gezeten aan de rechterhand Gods: betracht hetgeen omhoog, niet hetgeen op aarde is. Want gij zijt gestorven, en uw leven is geborgen met Christus in God. Wanneer Christus, uw leven, zal verschenen zijn, alsdan zult gij ook met hem verschijnen in heerlijkheid.

R. God zij dank.

est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. Cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc et vos apperebitis cum ipso in Gloria.

Deo Gratias.

Na de Epistelles zingt de Priester driemaal, telkens met verheffing van stem, terwijl het koor hem telkens antwoordt: Alleluia. Daarna:

V. Belijdt den Heer, want hij is goed: want Zijne barmhartigheid is tot in eeuwigheid.

V. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

TRACTUS.

Looft den Heer, alle natiën: en looft Hem mede, alle volken.

Laudate Dominum, omnes gentes: et collaudate eum omnes populi.

V. Want Zijne barmhartigheid is over ons bevestigd: en de waarheid des Heeren blijft in eeuwigheid.

V. Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, et veritas Domini manet in æternum.

Vóór het Evangelie, zie blz. 12.

Reinig, o Heer, enz.

Munda cor, etc.

EVANGELIE.

V. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Vervolg van het heilig Evangelie van Mattheus.

Op den laten avond nu van den Sabbat, bij het aanbreken van den eersten dag der week, kwam Maria Magdalena, en de andere Maria, het graf zien. En ziet, er

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Sequentia Sancti Evangelii secundum Matthæum.

VESPERE autem sabbati quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdelene et altera Maria videre sepulcrum. Et ecce terræmo-

tus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cœlo: et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. Erat autem adspectus ejus sicut fulger, et vestimentum ejus sicut nix. Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui. Respondens autem Angelus, dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis: non est hic: surrexit enim, sicut dixit: Venite, et videte locum ubi positus erat Dominus. Et cito euntes, dicite discipulis ejus quia surrexit: et ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis.

R. Laus tibi, Christe.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

ontstond eene groote aardbeving: want een engel des Heeren daalde van den hemel, en naderde, en wentelde den steen af, en zat op denzelfen. Zijn aangezicht nu was als een bliksem, en zijn gewaad wit als sneeuw. Uit vreeze voor hem sidderden de wachters, en werden gelijk dooden. Maar de Engel, antwoordende, zeide tot de vrouwen: Weest gij niet bevreesd: want ik weet, dat gij Jesus zoekt, die gekruisigd is. Hij is hier niet: want hij is verreezen, gelijk Hij gezegd heeft. Komt, en ziet de plaats, alwaar de Heer gelegd was! En haastig heengaande, zegt aan zijne discipelen, dat Hij verreezen is: en ziet, hij gaat u vóór, naar Galilea; aldaar zult gij hem zien. Ziet, ik heb het u vooraf gezegd.

R. U zij lof, Christus.

V. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Het CREDO wordt niet gezongen: evenmin het OFFERTORIUM. Zie voor de gebeden van het EVANGELIE tot aan de SECRETA de gebeden van de Mis van Witten Donderdag, op bladzijde 14 tot 19 van dit werk.

SECRETA.

Suscipe, quæsumus Domine, preces populi tui cum oblationibus hostiarum: ut paschalibus initiata mysteriis, ad æternitatis nobis medelam, te operante proficiant. Per Dominum nostrum J. C. filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti Deus.

Neem, bidden wij U, o Heer, de gebeden van Uw volk met deze offeranden, die wij U opdragen, aan: opdat hetgeen door de Paaschgeheimen in ons begonnen is door Uw toedoen, tot een eeuwig geneesmiddel moge dienen. Door onzen Heer J. C., uwen Zoon, die met U leeft en heerscht in eenheid des Heiligen Geestes, God.

PREFATIE.

DOOR alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Heft uwe harten omhoog.

R. Wij hebben ze omhoog ge-
heven tot den Heer.

Danken wij den Heer, onzen
God.

R. Het is waardig en recht-
vaardig.

Het is waarlijk waardig en
rechtvaardig, billijk en heilzaam,
dat wij ten allen tijde, maar in-
zonderheid in dezen nacht, U, o
Heer, met meer luister lofprijzen,
nu Christus, ons Paaschlam, is ge-
slachtofferd. Hij immers is het ware
Lam, dat de zonden der wereld
heeft weggenomen. Die door Zijn
sterven voor ons den dood heeft
vernietigd, en door Zijne verrijze-
nis het leven hersteld heeft. En
hierom zingen wij, vereenigd met
de Engelen en Aartsengelen, met
de Tronen en Heerschappijen, en
met het gansche heirleger der
hemelen, Uwen lof, zonder einde
zeggende:

Heilig, enz. bl. 20.

PER omnia sæcula sæcu-
lorum.

R. Amen.

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Sursum corda.

R. Habemus ad Dominum.

Gratias agamus Domino
Deo nostro.

R. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum
est, æquum et salutare te
quidem Domini, omni tem-
pore, sed in hac potissimum
nocte gloriosius prædicare,
cum Pascha nostrum immo-
latus est Christus. Ipse enim
verus est Agnus, qui abstu-
lit peccata mundi qui mor-
tem nostram moriendo des-
truxit, et vitam resurgendo
reparavit. Et ideo cum An-
gelis et Archangelis, cum
thronis et Dominationibus,
cumque omni militia cæ-
lestis exercitus, hymnum
gloriæ tuæ canimus, sine
fine, dicentes.

Sanctus, etc. pag. 20.

Zie verder de gebeden tot aan: COMMUNICANTES: IN GEMEENSCHAP,
in de Mis van Witten Donderdag, op blz. 21 en 22 van dit werk.

In gemeenschap zijnde, met—,
en den allerheiligsten nacht vie-
rende van de verrijzenis van on-
zen Heer Jesus Christus naar het
vleesch, maar ook de gedachtenis

Communicantes, et noc-
tem sacratissimam celebran-
tes resurrectionis Domini
nostri Jesu Christi secun-
dum carnem: sed et memo-

riam venerantes, in primis gloriosæ semper Virginis Mariæ, genitricis ejusdem Dei et Domini nostri Jesu Christi: sed et beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum. Petri et Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Jacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis et Thaddæi: Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Joannis et Pauli, Cosmæ et Damiani, et omnium Sanctorum tuorum: quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxiliis. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ, quam tibi offerimus pro his quoque, quos regenerare dignatus es ex aqua et Spiritu Sancto, tribuens eis remissionem omnium peccatorum, quæsumus Domine, ut placatus accipias: diesque nostras in tua pace disponas: atque ab æterna damnatione nos eripe, et in electorum tuorum jubeas grege numerari. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilem-

vereerende, op de eerste plaats van de roemwaardige Maria, altijd Maagd, de Moeder van denzelfden onzen God en Heer Jesus Christus: maar ook van Uwe heilige Apostelen en martelaren, Petrus en Paulus, Andreas, Jacobus, Joannes, Thomas, Jacobus, Philippus, Bartholomeus, Mattheus, Simon en Thadeus: Linus, Cletus, Clemens, Sixtus, Cornelius, Cyprianus, Laurentius, Chrysogonus, Joannes en Paulus, Cosmas en Damianus, en van al Uwe Heiligen, bidden wij U, dat Gij ons door hunne verdiensten en gebeden verleent, dat wij in alles den bijstand Uwer bescherming ondervinden. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Wij bidden U dan, o Heer, dat Gij deze offerande van onze dienstbaarheid, en ook van geheel Uw gezin zult aannemen, welke wij U opdragen, ook voor hen, die Gij U gewaardigd hebt te doen herboren worden door het water en den H. Geest, hun de vergeving aller zonden schenkende, met vergevingsgezindheid gelievet aan te nemen en dat Gij ons Uwten vrede verleent in onze dagen: en dat Gij gelievet ons te verlossen van de eeuwige verdoemenis, en onder het getal uwer uitverkorenen op te nemen. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Wij smeeken U, o God, dat Gij U gewaardiget deze offerande in alles te zegenen, te aanvaarden, goed te keuren, redelijk en U wel-

behagelijk te maken: en dat zij voor ons het Lichaam en het Bloed van Uwen allergeleefdsten Zoon, onzen Heer Jesus Christus, worde.

Die daags, voor dat Hij zou gaan lijden, het brood in Zijne heilige en eerwaardige handen nam, en, de oogen ten hemel opgeheven, tot U, God zijnen almachtigen Vader, U dankende, het zegende, brak, en aan Zijne leerlingen gaf, zeggende: Neemt en eet allen hiervan:

Want dit is Mijn lichaam.

que facere digneris: ut nobis Corpus et Sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi.

Qui pridie, quam pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; et elevatis oculis in cœlum, ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et manducate ex hoc omnes:

Hoc est enim corpus meum.

Zie op bladzijde 23 tot en met 30: — in de Mis van Witten Donderdag, de verdere gebeden van de Konsekratie af tot na de Nuttiging: alleen het AGNUS DEI wordt niet gebeden.

Na de Nuttiging wordt door het koor de Vespers gezongen:

ALLELUIA, Alleluia, alleluia.

Looft den Heer, alle natiën: looft Hem, alle volken.

Want Zijne barmhartigheid is over ons bevestigd, en de waarheid des Heeren blijft in eeuwigheid.

Eere zij den Vader, enz.

Alleluia, alleluia, alleluia.

ALLELUIA, alleluia, alleluia.

Ps. Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, et veritas Domini manet in æternum.

Gloria Patri, etc.

Alleluia, alleluia, alleluia.

Als deze Psalm gezongen is, heft de Priester aan het altaar de Antifoon aan voor het MAGNIFICAT, die door het koor vervolgd wordt.

Op den laten avond nu van den Sabbat, bij het aanbreken van den eersten dag der week, kwam Maria Magdalena, en de andere Maria het graf zien, alleluia.

Vespere autem Sabbati, quæ lucescit in prima Sabbati, venit Maria Magdalene, et altere Maria videre sepulcrum, alleluia.

Onder het MAGNIFICAT bewierookt de Priester het altaar, zoo als dit gewoonlijk in de Vesper of het Lof plaats heeft.

MMAGNIFICAT anima mea Dominum.

Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

Quia fecit mihi magna qui potens est; et sanctum nomen ejus.

Et misericordia ejus a progenie in progeniem, timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mentis cordis sui.

Deposuit potentes de sede, et exultavit humiles.

Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suæ.

Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in sæcula.

Gloria Patri, etc.

Repetitur Ant.

Vespere etc.

MIJN ziel maakt groot den Heere.

En verheugd heeft zich mijn geest in God, mijnen Zaligmaker!

Omdat Hij nederzag op de geringheid Zijner dienstmaagd, want zie, van nu af zullen alle geslachten mij zalig prijzen.

Dewijl hij groote dingen aan mij gedaan heeft, Hij die machtig is; en heilig is Zijn naam.

En Zijne barmhartigheid is van geslachte tot geslachte over degenen, die Hem vreezen.

Hij heeft kracht gedaan door Zijn arm; verstrooid heeft Hij die hoogmoedig zijn in den waan huns harten.

Machtigen heeft Hij van den troon gestort, en geringen verheven.

Hongerigen heeft Hij met goederen vervuld, en rijken ledig weggezonden.

Hij heeft Israël, zijnen dienst-knecht, aangenomen, indachtig Zijner barmhartigheid.

Gelijk hij aan onze vaders heeft toegezegd, aan Abraham en aan zijn zaad in eeuwigheid.

Eere zij den Vader, enz.

Men herhaalt de Antifoon:

Op den laten avond enz.

Daarna keert de Priester zich om en zegt:

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Laat ons bidden.

Stort in ons, o Heer, den Geest
Uwer liefde: om ons, die gij door
de Paasch-Sacramenten hebt ver-
zadigd, door uwe goedertierenheid
eendrachtig te maken. Door onzen
Heer.... in de eenheid van denzelf-
den Heiligen Geest. Amen.

R. Amen.

De Heer zij met u.

R. Et met uwen geest.

Gaat, de Misse is geëindigd:
alleluia, alleluia, alleluia.

God zij dank: alleluia, alleluja.

Spiritum nobis, Domine,
tuæ caritatis infunde: ut
quos Sacramentis paschali-
bus satiasti, tua facias pie-
tate concordēs. Per Domi-
num.... in unitate ejusdem.

R. Amen.

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Ita missa est, alleluia,
alleluia.

Deo gratias, alleluia, al-
leluia.

De overige gebeden der Misse, van

Laat, o heilige Drievuldigheid, |
enz.

Placeat tibi sancta Tri-
nitas etc.

tot aan het einde, zie men in den Dienst van Witten Donderdag
op bladz. 31 van dit werk.

LAUS JESU, MARLÆ JOSEPH!

